

فهرست مطالب

۲	سر مقاله/ صلح در پرتو عقل و شرع اداره مجله
۵-۳	احتکار و لې حرام دی؟ مولوی عبدالملک حمیدی
۹-۶	در جوار بیت الله الحرام استاد غلام الدین کلانتری
۱۲-۱۰	فرایند هشت مرحله یی تغییر/ قسمت هجدهم ناصرالدین دریز
۱۴-۱۳	ماهیت صلح و کاربرد آن در قرآن کریم دکتور عبدالباری حمیدی
۱۶-۱۵	په اسلام کې د سولې ارزښت/ دوهمه او وروستی برخه محمدیوسف صدیقی
۱۹-۱۷	نقش امنیت غذایی در سلامتی ... استاد محمد شریف رباطی
۲۳-۲۰	مذمت خوشونت مولوی عبدالعظیم چهیر
۲۶-۲۴	نقش تصوف در گسترش فرهنگ اسلامی/ قسمت اول مولوی عنایت الله شریفی
۳۱-۲۷	ویژگیهای موعظه و تبلیغ موفق استاد زین العابدین کوشان
۳۴-۳۲	نکوهش فساد اداری از منظر اسلام خواجه فضل من الله فضلی
۳۸-۳۵	زندگی مسلمان مطابق مقتضیات دینی مولوی غلام محمد جويا
۴۲-۳۹	دین اسلام / قسمت اول استاد نصیر احمد هدایت
۴۴-۴۳	برنامه پیامبر (ص) برای .../ قسمت دوم و آخر عبدالوکیل روفی
۴۶-۴۵	معلولیت مولوی عبدالرحمن کلکانی
۴۷	له بدگمانی څخه ځان ساتل دکتور نور الله صافی
۵۰-۴۸	اهمیت آب و صرفه جویی از آن مولوی جمال الدین حقانی
۵۳-۵۱	د خپل ژوند او چاپیریال د بدلون لار محمد ابراهیم همت
۶۰-۵۴	کارکردها و گزارش ها خبرنگار مجله/ توکل بخشی

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ
أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ مَنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِي

دیني، علمي، ادبي، تحقيقي او اجتماعي
مياشتنۍ خپرونه
دامتياز خاوند: د ارشاد، حج او اوقافو
وزارت
د تاسيس نېټه: ۱۳۳۱ لمريز کال

مدیر مسؤل

مولوی عنایت الله شریفی

سكرتر مسؤل

سید مسلم شاه اسدی

هیأت تحریر

ناصرالدین دریز
استاد غلام الدین کلانتری
استاد محمد شریف رباطی
استاد نور الله صافی
مولوی عبدالملک حمیدی

دور دوم، سال شانزدهم، شماره دوازدهم
ماه حوت ۱۳۹۷ هجری شمسی
جمادی الثانی - رجب المرجب
۱۴۴۰ هجری قمری

صلح در پرتو عقل و شرع

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً وَلَا ... ﴿

ای کسانی که ایمان آورده اید! همگی در صلح و آشتی درآئید) بنا به ارزش موضوع قرآن کریم صلح را با کلمه (خیر) تعلیق می دهد (و الصلح خیر...) صلح باعث برقراری نظام انسانی در جامعه، زمینه ساز اخوت انسانی و ایجاد «حیات معقول» که یکی از گزینه های شرعی و انسانی است و این آیه همه افراد با ایمان را به صلح و تسلیم بودن در برابر فرمان خدا دعوت میکند. از مفهوم این آیه چنین استفاده می شود که صلح و آرامش تنها در پرتو ایمان و مسئولیت پذیری در برابر دیگران امکان پذیر است، و تنها به اتکاء قوانین مادی و روابط انفرادی جنگ و نا امنی و اضطراب برچیده خواهد شد، زیرا عالم ماده و علاقه به آن، همواره سرچشمه بعضی از کشمکشها و تصادمات بوده اگر نیروی معنوی ایمان، آدمی را کنترل نکند، صلح را غیرممکن می نماید. اما جنگ هرگز موجب انس و ایجاد الفت نبوده دردی را درمان نکرده است. دعوت عمومی آیه فوق، متوجه همه مؤمنان بوده بدون استثناء تعلیقیت زبان، نژاد، جغرافیای خاص و قشر اجتماعی را به صلح و صفا دعوت میکند. بناءً در پرتو ایمان به خدا، صلح و آشتی و تشکیل حکومت امکان پذیر است.

اصولاً در مقابل تعدد، تخالف (زبان، نژاد، منطقه و...) حلقه محکم اتصال در میان توده ها همانا حلقه اتصال (ایمان به خدا می باشد) ایمان به خدا، و تسلیم در برابر فرمان الهی، نقطه وحدت جامعه انسانی خاصاً اسلامی می باشد و رمز نقطه ارتباط اقوام و بقای ملتها و نمونه جالب و عملی آن را در مراسم حج میتوان مشاهده کرد که چگونه انسانها با رنگها، نژادها، زبان ها و قومیت و منطقه جغرافیایی ناهمها، برادر وار، با یک لباس و یک شعار (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ ...) در کنار هم قرار می گیرند و در مراسم بزرگ اسلامی، روحانی که نماد وحدت و قدرت مسلمین است، با کمال خضوع و خشوع شرکت کرده و در نهایت صلح و صفا و همدیگر پذیری اعمال مشترک دینی و فرمان الهی را عملی مینمایند، با توجه با این بیان اگر آن را با نظام کشورهای که دامن جنگ پهن است مقایسه شود و در اثر جنگ و ناامنی ها جان و مال و عرض و ناموس مردم مضون نیست، تفاوت بزرگی میان جوامع که در امن اند و پابند قوانین و ایمان از نظر سلم، صلح، سلام روشن میشود، از جانبی هم اگر دین یک سیستم خاص قانون جنگ را آنهم تحت شرایطی مجاز می داند، هرگز اجازه نمی دهد هر هدفی را از مساجد شروع و تا معابر عام حرمت مردم شکستانده شود و خانواده های مسلمان را در سرزمین شان عزادار و آواره نمایند، اما اینکه نقطه مقابلش هم درست نیست که بگویم اساساً ما دشمن جنگ هستیم و طرفدار صلح هستیم به طور کلی، ای بسا جنگها که مقدمه صلح است؛ وای بسا صلحی که زمینه را برای یک جنگ خائمانسوزی دیگر فراهم میکند. اما! از دیدگاه دین صلح و جنگ تابع شرایطی است که در آن هیچ هدفی جز تامین عدالت اجتماعی، تحکیم امنیت سراسری و در کل نظمین حفظ حیثیت و جان ملت ها و پاسداری از مرزهای سرزمین اسلامی نمی باشد، اگر با مبارزه در این راه به هدف می رساند، آن راه را پیش باید گرفت؛ و احياناً تشخیص می شود که با ترک مبارزه و مخاصمه و متارکه، انتخاب صلح به هدف می رسد، صلح پیش گرفته شود. اصولاً جنگ، صلح شرایطی خاصی دارند شرعی و عاقلانه است که هر کدام مربوط به شرایط خویش مجوز عقلی و دینی می یابند، نه عقل اجازه می دهد هر نوع خود سری های غریزی انسان را به نام جنگ و خون ریزی و نه دین چنین پدیده ای ضد بشری را مجاز می داند که جامعه و حریم انسانی را هدف قرار دهد، و امنیت عمومی را متأثر سازد. خداوند متعال در هر شرایطی عدالت را معیار قرار داده و آنرا قریب به تقوا میدانند و بندگان مؤمن را برای احیای حق و آزادی توده ها در انتخاب این دو مورد (جنگ و صلح) مامور و مخیر مینماید، تا در بین جامعه احسان و عدالت حاکم گردد، حدود و حقوق شرعی مراعات گردیده افراد به آنچه مسئولیت دارند خود را عیار نمایند، تا باشد زمینه و دامنه تجاوز به هر نوعی برچیده شود.

احتکار ولي حرام دی؟

مولوی عبدالملک حمیدی

بشریت ته نجات ورکړ او له بشری او اقتصادی ناوړین څخه وژغوره او که ئې ورته ستونزی راوړی او یا حداقل به درد ئې غمجن نشو، نو دبشریت لپاره ئې قبر جوړ او په تدریجی ډول سره وژنی ته سوق کړ.

د انسانانو د ضرورت او لوړی او اقتصادی بحرانی حالت کې د خوراک توکو بندول او یانې د قیمتی او تنگسۍ وخت ته ساتل او د سختی پرمهال ئې احتیاج نه پوره کول او بالاخره د دردمنو او محتاجو په غم ځان ته شریکول او بی تفاوته پاته کیدل... د احتکار په نامه یادیری چې د اسلام دین له پلوه ناروا او حرام عمل دي.

د احتکار مفهوم:

د غذائی موادو ذخیره کول ترڅو قیمتونه ئې لوړ او بیا ئې بازار ته را ایستل دي. «»

فقهاؤ د احتکار اصطلاحی تعریف په اړوند مختلف خو قریب المعنی تعریفونه

وړاندی کړی: له هغی جملې نه:

الف: احناف

احناف وائی احتکار دی ته وائی چې

خوراکي توکی له بازاره او یا له هغه ځایه چې دغه مواد بازار ته رسوی، را و نیول شی، ذخیره شی او څښتن ئې د قیمتی په موخه هغه له خپل ځان سره وساتی.

ب: مالکیان وائی دهر هغو څیزونو ساتل او ذخیره کول چې بازار ته ضربه رسوی او یا په بل عبارت بازار

ځکه ماشوم او لیونی خوندی مکلف او هرډول تصرفات ئې د بالغ او عاقل انسان په څیر تفاوت کوي.

همدارنگه د آبرو او عزت ساتلو په موخه اسلام، غیر محارمو ته کتل، زنا او بی حیايي، فحشاء، بل انسان ته سپکاوی، دبل چا غیبت کول، چوغلگری، بهتان او تهمت او... حرام کړي ترڅو د انسانانو ترمنځ حدود موجود دي، همدارنگه ئې دبشری نفس او جنسی غریزی دمرولو په موخه، باک چاپیریال چې دحلالی نکاح څخه را منځته کیږی، توصیه کړي.

د اسلام مبین دین د انسانانو دنفس ساتی په موخه، د انسانانو په ناحقه وژنه په کلکه حرامه کړي او داسې ئې بللی چې وروسته له شرک څخه ئې قتل ذکرکړی او څوک چې یو انسان په ناحقه مړ کړي، نو داسې دی لکه ټول بشریت ئې وژلی وي.

الله تعالی په معجزکلام کې فرمائي:

﴿مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾^{۳۲}

ژباړه: څوک چې یو نفس پرته له قصاص او یا په ځمکه کې د فساد خورولو پرته او په بی گناه توگه سره دوژنی، نو داسی ده لکه چې ټول بشریت ئې وژلی وي او که دیوه نفس دژوندی کیدو یاله مرگه دخلاصون لامل شی، نو داسی ده لکه ټول بشریت ته ئې چې نجات ورکړی وي.

په ورځنی ژوند کې که څوک دچا ستونزه په سختو شرائطو کې ور حل کړي نو په حقیقت کې ئې

د اسلام مقدس دین د انسانی ژوندانه لوړو مقاصدو تأمین او تحقق په موخه یولړ احکام ټاکلی چې دحلالو او حرامو په بڼه ئې نومولی، دغه لوړ اهداف او مقاصد بشریت ته ژوند او نیک بختی ور بخښی.

دا لوړ مقاصد په عربی ژبه کې ورته (مقاصد الشریعة او یا الضرورات الخمسة) وائی، چې ددین، مال، عقل نفس او آبرو او عرض ساتنی څخه عبارت دي.

ددین ساتنی په موخه اسلام ناروا شیان حرام کړي، دهغه چاپه مقابل کې چې پردین تیری او یاله دین نه وځی دجهاد امر کړي.

د انسانانو دمال ساتنی په موخه ئې د پردی مال اخیستل پرته له حقه او دڅښتن له اجازی ئې ناروا بللی، غلا، چور، چل، فریب او نور کارونه ئې حرام کړي. په بیت المال کې خیانت، اداری فساد او... ټول ناوړه او ناروا گرځولی.

دعقل ساتنی په موخه ئې شراب، مخدرات، مسکرات او مفتترات حرام کړی، همدا رنگه دټولو هغو څیزونو نه ئې انسان منع کړي چې عقل ته په یوه ډول سره زیان رسوی، ځکه همدا عقل دی چې دانسان او حیواناتو ترمنځ پرې توپیر کیږي، همدا د عقل جوهر دي چې الله تعالی دغه انسان ته دنړۍ برخلیک او چارو واکي ورسپارلی او انسان ئې دخپل خلیفه په لقب سره نومولی همدا عقل دی چې انسان ئې مکلف کړی او دمسؤولیت دروند پیټی ئې ور په شا کړي.

ته تاوان پېښوی، احتکار بلل کېږي.^{۲۰}

۵: شوافع وائي: دقيمتی په وخت کې دخوراکي توکو را نيول، ترڅو هغه ذخيره او بيا وروسته ئې په لوړ قيمت وپلوري.^{۲۱}

۵: حنابله علماء ئې دارنگه تعريفوي: دسوداګري په موخه دخوراکي ټولو را نيول او بيا ئې ذخيره کول، ترڅو چې دغه توکي کم او نرخونه ئې جګ شي.^{۲۲}

دپورتنيو تعريفونو نه کولای شو، يو جامع تعريف احتکار ته ولرو، او هغه:

«احتکار عبارت دی دخلکو مايحتاج ضروري شيانو له ذخيره کولو څخه دهغه دقيمتونو لوړوالی به موخه» دمعاصرو اقتصاد پوهانو له انده دا احتکار تعريف:

داقتصاد پوهانو تعريف هم فقهاو ته ورته والی لري او هغه دا چې: دانسانانو دضرورت وړ شيانو او اجناسو ذخيره کول، ترڅو نرخونه ئې ډير لوړ او زياته ګټه ترې پلاس راوړي، دغه کار ته احتکار وائي.^{۲۳}

د احتکار حکم:

ټول فقهاء پدې سره متفق القول او اتفاق لري چې احتکاریو ناروا عمل او يو خبيث کسب دی چې خاوند ته ئې روا ندی.

امام محمد بن عبدالرحمن دمشقي وائي: دخوراکي توکو احتکار دټولو فقهاؤ په نزد حرام دی او هغه دا دی چې يو څوک خوراکي راوښی ذخيره ئې کړي ترڅو قيمتونه ئې په بازار کې اوچت او بيا ئې وپلوري.

د اهل تسنن څلور ګوني مذاهب پدې سره متفق دی چې دخوراکي توکو ساتل (احتکار) حرام دی او دخلکو دژوند نور ضروري شيان په هغه باندې ورقياس کېږي، لکه ددوا احتکار چې دانسانانو دژوند په استمرار کې مهم عامل ګڼل کېږي او دی ته ورته نور شيان چې انساني ژوند ته ښکلا او قوت وربښي، قيمتي وخت ته ساتل او دضرورت پرمهال ئې بازار ته نه وړل حرام دي.^{۲۴}

کله چې يو کس يا شرکت يا ډله ديوه څيز توليد ترخپل ځان پورې منحصر کړي، نو دهغه جنس يا څيز قيمت به هم هماغه مرجع ټاکي ځکه وضعی

اقتصاد د اقتصادي فعاليتونو په مقابل کې دزياتي ګټې غوښتونکی دي، که دغه کار دمصرف کوونکي، توليدونکي او يا تاجر په کچه سره وي.

فقهاء دا احتکار حرمت په هکله د قرآني آيتونو او نبوي مبارکو احاديثو په ذکر کولو سره استدلال کوي:

دوی دظلم او مسلمانانوته ضرر رسولود تحريم آيتونه يادوي لکه الله تعالی چې فرمائي: ﴿وَمَنْ يَرْدْ فِيهِ بِالْحَكَامِ يُظْلَمِ نَذْرُهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ﴾^{الحج: ۲۵}

ژباړه: او څوک چې هلته دظلم او تيري کولو په موخه داخلېږي نوبه ورته درد ناک عذاب ورکړيږي

علامه ابن کثير رحمه الله دپورتني مبارک آيت په هکله وائي: ددغه آيت نه هدف هغه څوک دي چې په مکه مکرمه کې احتکار کوي، او دخپل دغه استدلال په اړوند مبارک حديث ذکر کوي چې رسول الله فرمائي: (احتکار الطعام في الحرام الحاد فيه)^{۲۵}

ژباړه: په حرم شريف کې دخوراکي توکو احتکار الحاد بلل کېږي.

د احتکار دحرمت په اړه ډير نبوي مبارک احاديث ذکر شوي چې ځيني ئې دلته ذکر کوم:

۱- رسول الله فرمايلي: (من احتکر حكرة يريد ان يغلي بها على المسلمين فهو خاطي)^{رواه احمد: ۲: ۸۶۰}

ژباړه: چا چې احتکار وکړ او موخه ئې دا اجناسو دنرخونو لوړوالی وي، نو په حقيقت کې هغه خطاکاره انسان دي.

۲- داسلام نازنين پيغمبر په بل حديث کې محترکه ګوت څښنه کوي چې دا احتکار نه خپرنشي کولی، هغه فرمائي: (من احتکر على المسلمين اموالهم ضربه الله بالجرام والافلاس)^{نيل الاوطار، ج ۵ ص ۲۲۱}

ژباړه: چا چې پرمسلمانانو باندې خوراکي توکي احتکار کړي، نو الله تعالی به ئې دجرام او افلاس په ناروغۍ اخته کړي.

همدارنگه فرمائي: (من احتکر طعاماً اربعين ليلة فقد بريئ من الله و بريئ الله منه)^{مسند احمد: ۴۸۸۰}

ژباړه: چا چې څلوېښت شپې خوراکي توکي

احتکار کړل، نو هغه کس دخدای نه بيزاره او الله تعالی له ده څخه بيزار شوی دي.

دا احتکار حرمت حکمتونه:

۱- محترک انسان ترټولو لومړی دالله تعالی دامر نه سرکشي کوي، ځکه احتکار ناروا عمل دي او په دين کې حرام، نو هغه کس چې ددنيوي منفعت راوړلو په موخه ناروا عمل ته لاس اچوي، نو دحکم رب نه نافرمانی کوي، که دغه کار په ناپوهۍ توګه وکړي او دحرمت نه ئې خبر نه وي، نو يوڅه توجيه خوبه ولري، خوکه چيرې ئې دحرمت خپريدو سره سره بياهم دا عمل کوي نو ګناه څو چنده شوه او که دغه کار حلال وبولي، نو العياذ بالله داسلام له دايري ئې ځان وبوست، ځکه استحلال الحرام کفر الحلال بين والحرام بين، او دا خو صريح ناروا عمل دی، په کومه توجيه او کوم نامه سره به ئې مسلمان ځانته روا وبولي ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ﴾^{الأحزاب: ۳۶} يعني مؤمن ته نه ښائي کله چې الله او دهغه رسول ديو څه په اړه فيصله وکړي، دا چې هغه بيا څه پکې ووائي.

۲- احتکار داسی عمل دي چې ديني مصلحت چې هغه دخلکو دنفسونو ساتل دي، متضرر کوي، ځکه دا ولي غذا ئې توکو او ضرورتونو دقيمتونو لوړوالی دا احتکار په وجه خلک له ستونزو سره مخامخ کوي، ورته راز راز جسماني او رواني ناروغۍ را پيدا کوي چې ناروغتياو ئې پر صحت بده اغېزه کوي، او دا په حقيقت کې بل مسلمان ته ضرر رسول دي او داسلام عمومي کلی قاعده دا ده چې: (لا ضرر ولا ضرار في الاسلام).

يعني په اسلام کې بل ته ضرر رسول او ډبل چا ضرر تحمل کول نشته.

تردی نه به بل لوی ضرر کوم وي چې پرمسلمانانو باندې تنګسه راوړي، قوت يومي ضروري خوراکي توکي چې ورته اشد ضرورت لري ورڅخه بندوي او دلوړی سره ئې مخامخ کوي؟!

۳- دا احتکار ناوړه اثرات په اوسنی نړۍ کې دومره بدمرغه دي چې سالم او عادل رقابت

په اقتصادي ډگر کې له منځه تللی او دنرخونو قيمتونه دنړۍ دمحتکړينو په لاس لويديلی او بی وزله او ناتوانه طبقه نشی کولی دخپل ژوند ضروري څیزونه په آسانی سره په لاس راوړي، ځکه ټول اقتصادي واکداري او اقتصادي راشه درشه دنړيوالو مافيائي شرکتونو لخوا کښته پورته کېږي، خاصتاً زموږ هیواد غوندې یو بی وزله اسلامي او په اصطلاح مصرفي هیواد، چې هرڅه د امریکائي ډالر په تله راته تلل کېږي او دهغه چا خبره په دری توله انګورو راته تمامېږي، که څه هم کله یوه او کله بله بهانه راته کېږي مثلاً امنیتي ستونزې، دعلم کچې تیتوالی او.... خو اصلي خبرهماغه نړيواله اقتصادي محاصره ده چې موږ ورسره لاس او ګریوان یو او لوړ استعماري احتکار هیوادونه دنرخونو لوړ ساتلو او قيمتي په موخه په میلیون هاوټنه خوراکي توکي ساتي او بیاني بحرته غورځوی.

۴- احتکار په حقيقت کې په ځمکه کې دفساد راوستلو یو ډول دی او الله تعالی فسادحرام بللی، لکه چې فرمائي:

﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا...﴾
الأعراف: ۵۶

ژباړه: او په ځمکه کې وروسته له دی چې الله تعالی دانسانانو لپاره دښه ژوند کولو لپاره جوړه کړي، فساد مکوي. الله تعالی خپلو بندګانو ته خبرداری ورکوي چې که چیرې دفسادو او ظالمو مضرو انسانانو مخه ونه نیسي نو بیا داسې آفت درېاندی را نازلېږي چې وچ او لاندې به ټول تېاه کوي، قرآن کریم فرمائي:

﴿وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾
الأنفال: ۲۵

ژباړه: او دهغې فتنې نه ووېږېږي چې یوازی ستاسې ظالمان به نه هلاکوي، بلکه نور به هم ورڅخه متضرر کېږي، او پوه شې چې الله تعالی سخت عذاب ورکوونکی دی. نو دالله په ځمکه کې دالله تعالی پرېنده ګانو باندې ظلم او تېري، فساد کول هغه څه

دی چې الله تعالی ئی نه زغمی او دارنگه خبرداری ورکوي:

﴿وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَوِيَهَا فَفَسَدُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا﴾
الاسراء: ۱۶

ژباړه: او کله چې موږ دکومې سيمې دهلاک کولو اراده کوو، نو دهغې بديانو ته حکم کوو خو هغوی په نافرمانيو لاس پورې کوي، هله نو پر هغې سيمې دعذاب فيصله تطبیقېږي او موږ هغه بيخي تېاه کوو.

۵- اوبلاخره احتکار دانساني ورورولۍ، همدردۍ، تساند، ټولنيز عدالت، خواخوږي او بشري یووالي حقيقت نه خلاف ورزي ده، الله پاک بشري ټولنه په تېره بيا مسلمانان سره وروڼه بللی او ورته په ښه ورورولۍ باندې توصیه کوي فرمائي:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾
الحجرات: ۱۰

خبره یوازی دا ده بله نده چې مسلمانان سره وروڼه دي، نو دوروګلوت دا تقاضا ده چې یو ورور موږ او بل وړی وي؟ او موږ ورور وړی ته دزيات ضرورت سره سره بياهم هيڅ نه ورکوي او قيمتي ته ئی ساتي، دخپل ورور نه ګټې کولو ته هغه هم په ناجايزه توګه تمه لري؟!

د اسلام نازنین پيغمبر حضرت محمد مصطفی ﷺ فرمائي:

(مثل المؤمنین فی توادهم و تراحمهم و تعاطفهم کمثل الجسد الواحد اذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى)
مسلم

ژباړه: مسلمانان یوله بل سره په مینه، ترحم او شفقت کولو کې دیوه بدن حیثیت لري، کله چې دبدن یو غړی ناروغه شې نو ټول بدن ورسره په ناآرامۍ، تېه او بی خوږۍ اخته کېږي. داسلام نابغه ستر شاعر حضرت سعدي رحمه الله وائی:

بني آدم اعضای یکدیګر اند
که در آفرینش زیک جوهر اند
چو عضوی به درد آورد روزگار
دیګر عضوها را نماند قرار
توګز محنت دیگران بیغمی
نشاید که نامت نهند آدمی

آیا دا بشردوستي ده چې یو انسان دلوری مری او بل ئی دمرګ لامل ګرځي، یو مظلوم دغریبي

نه خوراکي توکو ته ضرورت لري او بل ظالم شتمن چې نه دخدای نه وېږېږي، نه ئې دمخلوق نه حیاء کېږي او نه هم دانسان دوستي هيڅ ډول احساس لري خوراکي توکي ساتي، ذخیره کوي ئې، ترڅو بیاني په همدغه بیچاره بی وزله انسان باندې په ګران قیمت سره وپلوري؟! نه هيڅکله، دا رنگه بشردوستي که څوک یادوي خو هغه دبشرتباي ده نه بشردوستي.

داسلام دين وائی: هغه څوک چې ګاونډی ئې وړی موږ وی شپه ورباندې تېره شې، هغه کامل مؤمن ندی.

نودی پایلی ته رسيږو چې احتکار یوناروا، حرام او غیراخلاقي او دبشري کرامت او حرمت ضدعمل دی، چې که دغه کار دافرادو بياهم دټولنو او بياهم داستعماري قدرتونو لخوا کېږي، دټولنو دغربت، بربادۍ او بشري ناوړین رامنځته کيدو لامل ګرځي.

نو دټولنو ټول افراد د مسؤليت لري چې دمحتکړينو مخه ونیسي ځکه دا یو ټولنیز ناوړه عمل دی چې ضرورونه ئې هم افرادو او هم ټولنو ته متوجه دي.

منابع او مصادر:

۱. قرآنکریم
۲. ابن منظور، لسان العرب، دارالحديث، القاهرة.
۳. الموصلي، عبدالله بن محمود، الاختيار لتعامل المختار.
۴. الرملي، نهاية المحتاج الى شرح المنهاج، دارالكيت العلمة، بيروت، ط. ۱۹۹۳.
۵. الهوتي، كشاف القناع على متن الاقناع.
۶. حمدي، دوكتور محمد مظلوم، مبادئ الاقتصاد، دارالحديث، القاهرة.
۷. الكاساني، بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع، دارالكتب العلمية.

در جوار بیت الله الحرام

استاد غلام‌الدین کلانتری

سجده خجلت (۱)

بدون تردید، یکی از آرمان‌های دیرینه هر مسلمانی در گوشه گوشه جهان این است تا روزی فرصت مبارکی برایش دست دهد که به زیارت بیت الله الحرام و سایر اماکن مقدس شرفیاب گردد.

پروردگار منان یک بار دیگر به این بنده سراپا تقصیر منت فرمود که به طواف خانه‌اش شرفیاب شوم؛ با نخستین نگاه به کعبه مشرفه، چه حال و هوای وصف‌ناپذیری برای انسان دست می‌دهد. قلب؛ همانند پرنده‌ای وحشی و سبکبال خودش را به در و دیوار وجود می‌زند تا راه پروازی دریابد، از این قفس تنگ بدن رها گردد، آزاد شود، نفس بکشد، گرد و

غبار برگرفته از فضای اختناق- آور قفس را بریزد، بال بگشاید، اوج بگیرد و تا جاهایی پر بکشد که نمی‌داند و نمی‌شناسد... چقدر پرگشودن در فضایی آزاد و اوج گرفتن بدون هیچ وابستگی‌ای لذت بخش است! پرگشودن به خاطر رهایی از قیدهای هیچ و پوچی که بر دست، پا، اراده، انسانیت و ایمان مان زولانه‌های نامرئی زده است.

هرقدر به کعبه مشرفه نزدیکتر می‌شوی، دست و پا می‌لرزد، نفس بند می‌شود، اندیشه پر می‌گشاید، انگار انسان دیگری شده‌ای و اراده دیگری در و جودت جوانه زده است.

چقدر برای این بنده غرقه در لجنزار گناه، دلپذیر و روح‌نواز بود که در باب ملتزم ایستادم، خودم را همانند کودکی وحشت‌زده که به خاطر ارتکاب جرمی و احساس گناهی خودش را به چیزی می‌چسباند، بر دیوار کعبه چسپاندم و تک تک گناهان، خطاها، کاستی‌ها، سرکشی‌ها، عصیان‌ها، انحراف‌های، پندارهای گنه‌خیز، نفاق‌های تحمیل‌شده و تصورات کژرفته‌ام را با زبانی لبریز از ملامت و ندامت در پیشگاه پروردگار سمیع و علیم اعتراف کردم، اشک ندامت ریختم، صمیمانه عذرخواهی نمودم و با الحاح و اصرار آموزش طلبیدم. با اعترافی صادقانه به گناهان بی‌لذت و عصیان‌های انسانی‌ام، ذهن و روانم را از بار سنگین این همه گناه تخلیه و سبک نمودم، بر آستانش جبین ذلت سودم و سجده خجلتی به جای آوردم.

عبادت خدای یگانه و توبه و انابت صادقانه در مسجد حرام و در جوار بیت الله الحرام حلاوت و لذتی دارد که شاید نتوان ذائقه آن حلاوت را در هیچ جای

دیگری درک و دریافت کرد.

مسجد الحرام امروز و همواره مملو و انباشته از عمره گذارانی می‌باشد که از پهنای زمین و از دوردست‌ها رحل سفر می‌بندند تا در رحاب بیت الله ساکن شده به پرستش، نیایش و تضرع به رب کعبه مشغول شوند. سیاه، سفید، شرقی، غربی، ثروتمند، مستمند، پیر، جوان، زن و مرد مشتاقانه و بدون هیچ توجهی به این تفاوت‌های جاهلی در کنارهمدیگر در فضای اخوت دینی به ذکر، نماز، دعا، تلاوت قرآن کریم و یا سکوت و تفکر منغم‌اند.

ملیون‌ها دست به سوی آسمان بلند می‌شوند، با گریه و زاری دعا می‌کنند، آموزش می‌خواهند و صدای لبیک، اللهم لبیک بر فضای حرم می‌پیچید و ایمان‌ها را می‌بالاید..... ادامه

سجده خجلت (۲)

امروزه، فضای مقدس و ایمان‌انگیز حرم حال و هوای دیگری متفاوت‌تر از زمانه‌های گذشته دارد؛ بیشترین زائران با تلفون همراه یا کامره عکاسی و فلمبرداری در اثنای طواف، سعی و سایر اماکن به شدت مشغول فلمبرداری است. مطاف پر است از کسانی که هفت دور طوافش را زنده به خانواده‌اش در هر کشوری که باشد، انتقال می‌دهد. قرآن کریم را نیز در

موبایل‌های‌شان تلاوت می‌کنند. هزاران زن و مرد را مشاهده می‌کنی که در حرم در صف نماز نشسته‌اند و با آئیند یا تلفون‌شان مشغول چت یا گفتگو با دوستان‌شان یا خانواده‌های‌شان در کشور دیگری هستند. هر لحظه هزاران عکس گرفته می‌شود. روشنی جرقه فلش‌های کمره‌ها خیلی مشمئزکننده و خستگی‌آور است. در جریان طواف دسته‌دسته زنان و مردان می‌ایستند تا شخصی عکس‌شان را بگیرد هر چند راه طواف‌کنندگان را نیز سد نمایند. امت اسلامی هم امتی است که بی‌سوادی دینی در لایه‌های مختلف آن بیداد می‌کند، نمی‌دانند یا نمی‌خواهند بدانند که دین ما در مورد عکس و عکس‌برداری چه احکامی و آموزه‌ای دارد، با این همه عکس‌برداری‌های فراوان در حرم خدا چه کاری می‌خواهد انجام دهد و چه ثوابی می‌خواهد حاصل نماید.

فضای نورانی، ملکوتی و آرامش‌بخش حرم که روزگاری جز ذکر و صلوات و تلاوت چیزی به گوش نمی‌رسید اکنون همه توجهات را تصویربرداری‌های مستمر به خودش مشغول می‌سازد. انگار پارک تفریحی زیبایی است که هر کس حضورش را با اشتیاق فراوان عکاسی و فلمبرداری می‌کند تا عکس‌های یادگاری آن باقی بماند. کمتر دختر و پسری دیده می‌شود که با تلفونش مصروف گفتگو یا تصویر برداری نباشد.

لشکر پیروزمند علم و تکنولوژی فضای تسخیرناپذیر حرم را نیز فتح کرده است. هرگاه سلطان علم لشکری انگیزد تا دیاری را فتح و تصرف کند، بنیاد هرگونه خط مقاومت را بر می‌اندازد. در صورتی که کشورهای اسلامی متاسفانه نه تنها نمی‌توانند مقاومتی ایجاد کنند بلکه حتی توان تفکیک غث و سمین مسایل علمی از غرب هجوم آورده را نیز ندارند.

سپاه علم و تکنولوژی با ساز و برگش

یورش می‌برد و فرهنگ امت‌ها را تاراج می‌کند. فاتحانه زمام مقدرات امت‌های مغلوب را به دست می‌گیرد و سرنوشت‌شان را آنگونه که می‌خواهد رقم می‌زند. متاسفانه تکنولوژی تلفون همراه همین کار را در حرم انجام داده است. در حالی که تا سه چهار سال قبل هرگونه فلمبرداری و عکاسی در حرم جداً ممنوع بود، ولی امروز احتمال هرگونه ممانعت تصویر برداری سلب شده است. خدای علیم می‌داند که دامنه این کار تا کجاها گسترده خواهد شد....

عکاسی‌ها، فلمبرداری‌ها و گفتگوهای تلفونی در حرم مقدس، حلاوت حضور، عظمت نیایش و شکوه پرستش را کمرنگ، بیرنگ و حتی مختل می‌سازد. ادامه

سجده خجلت (۳)

یکی از پدیده‌های منفی که در اجرای مناسک مانند: طواف، سعی و امثال آنها دشواری‌های زیادی به وجود می‌آورد؛ جهل مردم نسبت به دین‌شان به ویژه نسبت به مناسک حج و احکام عمره است. زائران کارهای تعجب برانگیز و تصرفات غریبی انجام می‌دهند که نشانه‌های بی‌خبری از آموزه‌های دینی در امت اسلامی را به صورت عریان به نمایش می‌گذارد. یقیناً بیشترین مشکلات به وجود آمده در مناسک حج و عمره ناشی از جهل حجاج یا معتمرین است. اگر مردم بتوانند فرایض، واجبات، سنت‌ها و مستحبات را بشناسند، حکم و اهمیت آنها را از همدیگر تفکیک نمایند و مراتب آنها را درک کنند؛ خیلی از مشکلات اصلاً به وجود نمی‌آید. ولی متاسفانه خیلی مردمی که به حج می‌روند از بدیهیات دینی‌شان نیز معلومات چندانی ندارند.

امتی که در صبحگاهان رسالت و نخستین خطاب الهی به «خواندن» امر می‌شود، امت خواندن و نوشتن است، اکنون احکام یکی از ارکان دین خویش را که شاید در سراسر عمرش یکبار به ادای آن فرصت یافته باشد، نمی‌داند و

نمی‌خواهد بداند. لذا هر خرافات و حتی گناه را به نام عبادت انجام می‌دهد، به هر عمل حرامی به نیت حصول ثواب می‌پردازد. چون حلال و حرام را نمی‌شناسد و گناه و ثواب را نمی‌داند.

با توجه به این امور فهمیده می‌شود که ریشه‌های این همه مصائب و مشکلات در کشورهای اسلامی در کجا گره خورده است؟ دشمنان چگونه این امت را با بی‌سوادی نگاه داشتند و فراگیر ساختن جهل، آماده پذیرش و استمرار هزاران مصیبت ساخته‌اند؟ آه چه می‌گوییم! نه؛ دشمن که دشمن است و انصاف نخواهد بود که هر ظلم، کاستی و کم‌کاری‌های خودمان را به گردن دشمن بیندازیم، به سادگی درک می‌شود که حاکمان چگونه ریشه‌های علم، دانش، فضیلت و همه خوبی‌های این امت را قطع کرده‌اند؟ هرگاه یکی از حاکمان جهان اسلام با ذلت و زبونی کشته می‌شود، یا تبعید می‌گردد و یا می‌میرد، آنگاه فهمیده می‌شود که چندین میلیارد دالر سرمایه فلان حاکم در فلان بانک انباشته شده است، ولی قاطبه مردم کشورش بی‌سواد، فقیر و زیر خط فقر زندگی می‌کند.

هر حاکم جهان اسلام اگر بخش اندکی از سرمایه‌اش را واقعاً برای امحای بی‌سوادی مردمش اختصاص دهد، بعد از چند سال آمار بی‌سوادی در کشورش صفر می‌شود. این کار را برای آن انجام نمی‌دهند که تجارب سیاسی می‌گوید:

امتی را بی‌سواد و جاهل بگذارید، هر چه می‌خواهید انجام دهید و هرگونه سواری که می‌خواهید بگیرید.

بارالها! این حاکمان خدا ناترس و بی‌آزم چه ظلم‌هایی بر این امت مظلوم و ستمدیده روا داشته‌اند، ستم‌هایی که تا سالیان درازی زخم‌های ناشی از آن التیام نخواهد یافت.

چه ظلمی می‌تواند بزرگتر از بی‌سواد نگاهداشتن عمدی یک

امت باشد؟ هرگاه امتی بی سواد و جاهل بماند، در آنجا طبیعتاً زمینه های ایجاد و رشد فرعون یا به اصطلاح امروزی بستر رشد استبداد کور فراهم می گردد و آنگاه گرده و گردن مردم آماده شلاق بیرحم استبداد باشد.

سجده خجلت (۴)

پدیده بسیار مهمی که در جریان مناسک حج یا عمره قابل مشاهده و تامل است این که مردم همه کشورهای اسلامی احساسات دین دوستی شدیدی دارند، ولی از نظر سواد و دانش در پائین ترین سطح سواد دنیا قرار دارند، دین دوستی همراه بابتی دانشی موجد و مسبب مشکلات فراوانی در زندگی شخصی، خانوادگی، جامعه و حتی جهان می گردد، در مناسک دینی نیز دشواری های ناشی از بی علمی با همه قوت حس و لمس می شود.

اگر سواد و دانش متناسب با احساس دینی مردم رشد نماید، بدون شک جهان شاهد انقلاب خاموشی خواهد بود که بسا بنیادها و معادلات دنیا دگرگونه خواهد شد.

پدیده تامل برانگیز دیگر این است که دین دوستی و دین مداری بیشتر مردم تنها در عباداتی مانند: نماز، روزه و حج بازتاب پیدا می نماید، هرگاه به اخلاق، رفتار و سیرت مسلمانی نگاه کنی، هرگز تصور نمی کنی که این شخص پیرو دینی است که پیامبرش برای اتمام مکارم اخلاق مبعوث شده است.

هرگاه سود مادی و مالی مطرح شود، حلال و حرام در میان نمی آید، انگار همه آموزه های محکم دینی به فراموشی سپرده می شود. اگر منافع شخصی پا در میان بگذارد، گویی بر همه احکام دینی خط بطلان کشیده است تا منافع شخصی اش به دست آید.

در دنیای سیاست که متاسفانه هر رفتار، ترفند، دروغ و فریبی

که بتواند منافع سیاسی را تامین و حفاظت نماید و پایه های سلطه شخصی، خانوادگی، حزبی و گروهی را تقویت کند، انجام دادن آن نه تنها جایز بلکه لازم و واجب دیده می شود. ولی با وجود همه این امور، نماز می خواند، روزه می گیرد و برای حج نیز رخت سفر می بندد...

علما می گویند: حج بزرگترین کنگره امت اسلامی است که مسلمانان هر سال یکبار گردهم می آیند و از اوضاع یکدیگر اطلاع می یابند. ولی می بینی که بیشترین افرادی که به حج یا عمره می آیند اشخاص پیر، فرتوت و فرسوده ای هستند که حتی از راه رفتن در طواف عاجزند، چه رسد به بررسی، بازشناسی و درمان دردهای مسلمانان.

در دوران حج و عمره در مکه مکرمه سوالی ذهن انسان را به سوی خودش می کشاند، این که: هر سال سی هزار نفر از کشور ما برای ادای مناسک حج به مکه مکرمه می روند، شاید هر سال بیشتر از پنجاه هزار نفر به ادای عمره بروند. مشکلات سفر و مصارف هنگفت را تحمل می نمایند. تعداد جمعی افرادی که در دوازده سال اخیر برای ادای حج یا عمره رفته اند تقریباً به یک میلیون نفر می رسد، چرا وجود این یک میلیون حاجی کعبه دیده و توبه کرده، در رفتار اجتماعی، اخلاق عمومی و معاملات اقتصادی جامعه هیچ آثاری برجای نمی گذارد؟!

اگر هر نفر در این سفرش حد اقل چهار هزار دالر امریکایی مصرف نماید، در این سال ها چهار میلیارد دالر سرمایه این کشور در بیرون به مصرف رسیده است، ولی جز عبادت شخصی هیچگونه آثار آن در سرنوشت جامعه و مردم مشاهده نمی شود. در حالی که حج افزون بر ادای یک فریضه الهی، باید رفتار اجتماعی را تغییر دهد، اخلاق عمومی را سامان بخشد، معاملات اقتصادی را از دایره حرام بیرون نماید و جامعه را به سوی نیکی ها و خوبی ها سوق دهد.

دریغا که در کشور ما اینگونه آثار پدیدار نبوده است....

سجده خجلت (۵)

کسانی که مشرف به زیارت خانه خدا شده اند می دانند که دل کندن از بیت الله الحرام و رخت سفر بستن به صوب دیگری چقدر دشوار و سهمگین است؟ طواف وداع که در اثنای برگشت از مکه مکرمه به عنوان طواف انجام می شود، با بار معنوی واژه وداع، نوعی واماندگی و احساس ملامتی سراپای وجود انسان را فرا می گیرد، از نگرانی و بی خودی دست و پا به هم می پیچد؛ چون بعد از ادای مناسک و خواندن چند نمازی در مسجد الحرام انسان خودش را سبکبال احساس می کند؛ تصور می کند که شانه هایش از سنگینی گناه و عصیان و سرکشی سبک شده است. و خنکی گوارای توبه هایش را در رفتار و کردارش احساس می کند.

از سوی دیگر انسان به شدت نگران این است که بعد از مواصلت به سرزمین گنه خیزی همانند افغانستان سرنوشت توبه هایش چه خواهد شد؟ آیا می شود تقدس حریم توبه های خالصانه اش را تا دیر زمانی پاسداری نماید؟ آیا ممکن است که بعد از برگشت، آثار توبه هایش در رفتار و کردارش رسوخ و ظهور یابد؟ و ده ها نگرانی مشابه دیگری بعد از طواف وداع آهنگ سفر به سوی مدینه منوره نمودیم هنگامی که انسان به مدینه منوره نزدیک و نزدیک تر می شود دلهره و هراس مرموزی بر احساس و ضمیر انسان مستولی می گردد که این بنده خجالت زده چگونه در برابر پیامبر عزت و رحمت بایستد و سلام و درود بفرستد؟ اقوال زرین و انسان ساز و اعمال عزت آفرین پیامبر به یادش می آید و لحظه به لحظه تقصیرها و کاستی ها در ذهن مستولی می شود و هراس انسان شتاب بیشتری می گیرد. چگونه با این همه گناه، معصیت و کوتاهی در پیشگاه پیامبر جرأت سلام دادن یافت و اشکی نیفشاند؟

شرفِ داخل شدن به مسجد نبوی یافتیم، مسجدی که زمانی مرکز قیادت و رهبری بخش بزرگی از جهان بود، معادلات سیاسی دنیا در همین جا رقم می‌خورد، تاجداران جهان بقای تاج و تخت‌شان را منوط به تصمیم‌هایی می‌دانستند که بر روی‌شن‌های همین مسجد اتخاذ می‌شد. ولی امروز یا پولداران و سرمایه‌داران پف‌کرده بی‌مسئولیتی که پول رسیدن به مدینه منوره و تحمل مصارف راه را از حلال یا حرام دست و پا کرده‌اند؛ در مسجد نشسته‌اند و با افراد پیر و مفلوک‌ی که نمی‌دانند در دنیا چه می‌گذرد؛ جای نمازگزاران را اشغال کرده‌اند. تفاوت راه از کجا تا کجاست؟

رفتیم تا در برابر قبر مطهر پیامبر؛ بایستیم و سلام و درود بفرستیم، در گوشه‌ای ایستادم واقعاً قلبم از خجالت می‌لرزید، سلام و درود فرستادم؛ گفتم: ای پیامبر رحمت! تو که رحمت برای جهانیان هستی، گفتارت، کردارت و رفتارت همه رحمت و مهربانی است؛ ما مدعیان پیروی تو چگونه قسی‌القلب و بی‌رحم شده‌ایم که یکدیگرمان را با همه قساوت، بی‌رحمی و بی‌باکی ذبح می‌کنیم؟ مسلمان هم‌کیش‌مان را با انواع مختلف عذاب و شکنجه به قتل می‌رسانیم. قلب‌های‌مان در برابر هیچ حادثه‌ای، هیچ نکبتی و هیچ فاجعه‌ای تکان نمی‌خورد. و دردمندانه خود را به پیروی تو که پیامبر رحمت هستی، منسوب می‌نماییم.

ای پیامبر عزت! تو که برای ما درس عزت‌خواهی، عزت‌مداری و عزت‌پروری دادی، هنگامی که از ریختن آبروی یک زن مسلمان در بازار بنی قینقاع توسط یک یهودی اطلاع یافتی بلافاصله فرمان محاصره بنی قینقاع را صادر نمودی و بعد از چند

روز محاصره به خاطر جبران این جنایت‌شان، دار و دیارشان را رها کردند و از مدینه بیرون شدند. ولی امروز زنان مسلمان متاع مرغوبی در کوچه پس-کوچه‌های اماکن فسادخیز دنیا بازیچه هوسبازی‌ها می‌شود، اما آبی از آب نمی‌جنبند. چون بر روی شناسنامه‌های ما «اسلام» نوشته شده است، لذا مسلمانیم. دریغ که ادعای منسوب‌بودن به دین تو را زمزمه می‌کنیم و امروزه عزت مسلمانان این‌گونه به لیلان گذاشته می‌شود؟ ذلت از جبین همه مان می‌بارد. سیدجمال دریکی از شماره‌های عروة الوثقی می‌نویسد: (الدلة والاسلام لایجمعان) یعنی؛ ذلت و اسلام با هم یکجا نمی‌شوند.

ای پیامبر خواندن و نوشتن! در نخستین آیه قرآن کریم به خواندن امر شدیم، تا جایی که شناخت خدای متعال به علم منوط گردید؛ اما ما امتی که به تو منسوب هستیم، بی‌سوادترین و ناخوان-ترین مردم گستره این معموره هستیم. تو با همه واژه‌های لازم، علم و دانش را مورد ستایش و تمجید قرار دادی، ولی ما در کجای این ستایش‌ها قرار داریم؟

ای پیامبری که بر دل‌ها حکومت کردی و حب و دوستی تو دل‌های دشمنان را نیز فتح و تصرف کرد، ولی کسانی که خودشان را منسوب به دین تو می‌دانند، حتی مرد، زن، کودک، پیر و جوان مردم خودشان را تیر باران می‌کنند تا بر سر جمجمه‌های‌شان حکومت کنند، و با رعب و وحشت آفرینی تانک، توپ، طیاره، تفنگ، استخبارات، زندان، مکر، فریب، خدعه و تطمیع، مردم را به اطاعت مجبور می‌سازند. خدایا، امت آخرین پیامبرت را در چه لجنی غرق کرده‌اند که مایوس و ناامید در آنجا دست و پا می‌زند؟

ای گرامی فرزند آدم! همانگونه که فرمودی، امت امروز همانند خس و خاشاک روی آبی است که قطعاً در سمت و سو دادن حرکت آب تأثیری ندارد، این

خس و خاشاک نمی‌تواند در هیچ معادله جهان نقشی ایفا نماید، و دنیا از هر طرف هجوم آورده‌اند تا خیرات این امت را بخورند، چون وهن یا ترس از مرگ بر ما مسلط شده است. لذا مستحق همین بی‌ارزشی هستیم.

در بحبوحه این اضطراب و پریشانی، شعر الهام‌گونه علامه دهر اقبال لاهوری که درد امت ما را به دقت شناخته بود، بر بال ضمیرم نشست که گفته است:

چون به نام مصطفی خوانم درود
از خجالت آب می‌گردد وجود
تا نداری از محمد رنگ و بو
از درود خود می‌الا نام او
آه از قومی که چشم از خویش بست
دل به غیرالله داد، از خود گسست
جلوه حق گرچه باشد یک نفس
قسمت مردان آزاد است و بس
از غلامی لذت ایمان مجو
گرچه باشد حافظ قرآن، مجو
مومن است و پیشه او آزاری است
دین و عرفانش سراپا کافری است
با توجه به حالت کنونی، ضعف، ناتوانی، عقب‌مانی و درگیری‌های داخل کشورهای اسلامی، این نیاز در ذهن سربلند می‌کند که یگانه راه‌نجات از دشواری‌های موجود و رسیدن به قله مجد و عزت، تنها بازگشت به اسلام است. تا زمانی که به اسلام با همه ابعادش تمسک نکنیم، از عقاید تا نظام، از سیاست تا اقتصاد، از اخلاق تا جامعه و سایر امور پیرامون زندگی به اسلام اصیل برنگردیم، دشواری‌ها و چالش‌های زندگی جهان اسلام بیشتر و سهمگین‌تر خواهد شد.

فرایند هشت مرحله‌ای تغییر

قسمت هجدهم:

ناصر الدین دریز

موانع توانمند سازی

کارشناسان چهار عنصر عمده را به عنوان موانع توانمند سازی کارکنان و تعمیم دیدگاه جدید در میان افراد سازمان معرفی می نمایند که در آتی به مطلب به توضیح گرفته می شوند:

۱. **رئیس (مدیر):** مهم ترین مانع توانمند سازی، رئیس یا آن عده از رؤسایی است که مانع انکشاف کارکنان، تحقق دیدگاه جدید و برنامه های تغییر در سازمان می شوند. این اتفاق زمانی به وقوع می پیوندد که مراحل قبلی به خوبی تفهیم و طی نشده باشد.

منظور از رئیس در اینجا اشاره به مدیران میانی و پایینی است، نه تیم و رهبری ارشد تغییر. رؤسایی که نسبت ضعف ظرفیت، نگران از دست دادن موقعیت خود در مسیر تغییر هستند، نه تنها نمی توانند به ایجاد تغییر کمک کنند؛ بلکه برای جلوگیری از تحقق آن، موانع مختلف را نیز سر راه می تراشند.

۲. **نظام بروکراسی:** دومین مانع توانمند سازی، وجود نظام بروکراسی است که جهت گیری آن در برخی مواقع نقطه مقابل برنامه های تغییر است. لازم است تا بروکراسی از نظام تغییر پیروی کند نه برعکس آن. بنابر این تغییر بروکراسی اداری، نیز

خود بخشی از برنامه تغییر است.

البته استقرار و عدم درک صحیح از مفهوم بروکراسی در بسیاری از موارد باعث شده که از مؤلفه بروکراسی تنها به قوانین و مقررات آن توجه صورت گیرد و در نتیجه آن را مترداف با کاغذ پرانی بشمارند.

۳. **مدل های ذهنی:** بزرگترین مانع مدل های ذهنی افراد است. آنچه که به عنوان یکی از ارکان سازمان های یادگیرنده مطرح می گردد و تغییر آن را از ضرورت های تبدیل شدن به یک سازمان یادگیرنده می داند.

ما داریم می گوئیم، نمی توانیم! ما چه کاره هستیم! به ما ربطی ندارد. این یک مشکل روانشناختی و ناشی از عدم خودباوری است. لازم است به این باور برسیم که ما می توانیم. آن وقت در عمل نیز خواهیم توانست. البته با داشتن دیدگاه روشن، استراتژی، برنامه و... سعی کنید موانع اصلی و ذهنی افراد را از میان بردارید.

هرگاه کارکنان در برنامه های تغییر موفقیت چندانی نداشته باشند، مواردی از موفقیت ها را شناسایی و از آن استفاده نمایید. باید از نتایج اقدامات کسانی که در انجام برخی کارها موفقیتی به دست آورده اند، استفاده کنید. آن ها توانستند، شما هم می توانید. لازم است پیاموزید و آن را با شرایط خود انطباق دهید.

۴. **موانع اطلاعاتی:** مانع دیگر تغییر عبارت از میان برداشتن موانع اطلاعاتی است. لازم است اطلاعات در مورد وضعیت فعلی خود داشته باشید. لذا دریافت بازخورد از فعالیت های خود و ارزیابی آن در این بین مهم است. به بازخوردها و اطلاعاتی که به دست می آورید. به دیده بدبینی و تردید نگاه نکنید. سعی کنید خود را از دیدگاه دیگران بنگرید.

ابزار و روش های توانمند سازی توانمند سازی، مدیران را فرصت می دهد تا از تمام توانایی ها و ظرفیت های سازمان استفاده اعظمی نمایند و اسباب رشد استعداد های جوان و جدید را هر چه بیشتر مساعد بسازند. ابزار و روش های توانمند سازی کارکنان را می توان در دو بخش تقسیم بندی نمود:

اول، بخش های مرکزی سازمان.

دوم، واحدهای دومی یا غیر مرکزی.

اول، بخش های مرکزی سازمان: برای توانمند سازی کارکنان در بخش های مرکزی سازمان پیشنهاد می شود که استفاده از چهار اهرم فشار می تواند، در مسیر تغییر کمک نماید:

۱. **سلطه:** قدرت، اقتدار و در دست داشتن ابزارهای مادی و معنوی سازمان می تواند، رؤسا (مدیران) و کارکنان را وادار به تمکین در برابر تغییر نموده و از مداخله بی مورد برخی از آنان در مسیر شکوفایی و

برنامه جدید جلوگیری کند.

در این هنگام مدیریت ارشد سازمان، تصمیم خود را با استفاده از ابزارهای یاد شده بر افراد و مدیران سازمان تحمیل می نماید و زمینه را برای تبارز استعدادهای جوان مهیا می سازد.

۲. مشوره: مشوره با رؤسا و کارکنان در امور اجرایی به ویژه برنامه های تغییر می تواند، نظریات افراد را در تصمیم گیری ها به نحوی جلب نموده و به طور تلویحی برای آنان تعیین تکلیف نماید. در ضمن از هوش و انرژی و ذکاوت همه افراد در جهت تصمیم گیری ها به شکل درست و به موقع استفاده به عمل آید.

۳. مشارکت: تصمیم اتخاذ شده بر مبنای مشارکت افراد و مدیران سازمان می تواند، حمایت و قوت جمع را با خود در پی داشته و میزان موانع رشد ظرفیت های جدید را کاهش بخشیده و زمینه بهره بری از توانمندی های افراد ذهن را مساعد سازد.

۴. تفویض: تفویض اختیارات و توزیع قدرت تصمیم گیری به افراد سازمان، می تواند زمینه ساز شناسایی توانمندی های بشری نهفته و پنهان در سازمان بوده و استعدادهای پوشیده را کشف و در جهت انکشاف و تغییر سازمانی از آنان بهره برده شود.

دوم، واحدهای دومی یا غیرمرکزی: جهت توانمند سازی سازمان و کارکنان در واحدهای دومی و یا غیرمرکزی از روش تمرکززدایی و تفویض اختیارات به سازمان های محلی یا واحدهای دومی استفاده صورت می گیرد. به طور کلی از پنج گونه اشکال تمرکززدایی در علم مدیریت نام برده می شود:

۱. تراکززدایی: (Deconcentration) در واقع توزیع جغرافیای اختیارات و ابتدایی ترین شکل تمرکززدایی است و منظور از آن واگذاری بخشی از اختیارات و مسوولیت ها به سطوح پایین است.

۲. تفویض اختیارات: (Delegation) در تفویض اختیارات، مسوولیت های

دستگاه مرکزی به واحدهای دومی داده می شود که می تواند در قسمت ساختار تشکیلاتی و اداری اتخاذ تصمیم نمایند.

۳. تغییر اختیارات: (Devolution) در تغییر اختیارات، مسوولیت و اختیار واحدهای مرکزی وزارتخانه ها به مقامات محلی واگذار می شود. البته واگذاری مسوولیت ها و اختیارات در حد اموری است که محلی تشخیص داده شوند.

۴. برون سپاری: (Out sourcing) در برون سپاری مالکیت حفظ، اما مدیریت به بخش غیردولتی واگذار می گردد.

۵. خصوصی سازی: (Privatization) در خصوصی سازی، مدیریت و مالکیت توأم به بخش غیردولتی واگذار می شود.

در روش های سنتی تغییر برای دستیابی به اهداف این مرحله، اجرای سه فعالیت ذیل پیشنهاد می گردد:

۱. رهایی از موانع احتمالی که فراراه این مرحله تغییر قرار می گیرند.
۲. تغییرسیستم ها یا ساختارهایی که دیدگاه تغییر را از ریشه تضعیف می کنند.

۳. تشویق ریسک پذیری و استقبال از اندیشه ها، فعالیت ها و عملیات غیرسنتی.

ششم: خلق پیروزی های کوتاه مدت

در این گام سعی کنید، با خلق مشوق ها و محرک های کوتاه مدت امکان چیدن میوه ای را که در پایین ترین سطح درخت قرار دارد، حاصل نموده و آن را در اختیار افراد قرار دهید.

یعنی تحقق اهداف کوتاه مدت و قابل دسترس بهترین حالت می باشد.

بدون وجود دستاوردهای کافی که برای همگان قابل درک و رؤیت باشد.

فعالیت های تغییر با مشکل مواجه خواهد شد. پاداش ها و مشوق هایی که به خاطر تحقق اهداف تغییر در نظر گرفته می شوند، باید به موقع و به صورت ملموس باشد تا افراد بتوانند نتیجه زحمات خود و تحقق اهداف برنامه را لمس کنند.

دستاوردها را باید از دیدگاه کارکنان بنگرید و بررسی نمایید که آیا می تواند، نقش یک دستاورد را ایفا کند یا نه؟ برای تحقق دستاوردها به معیارهای مشخصی نیاز دارید.

وجود دستاوردهای کوتاه مدت افراد را نسبت به اعتبار و تحقق دیدگاه دلگرم می کند و باور آن ها را به برنامه ها و اهداف تغییر بیشتر می کند و به مثابه خاری در چشم بدبینان است.

افرادی که نسبت به تغییر، منفی اندیش و بدبین می باشند، به تدریج به دیگران ملحق می شوند.

برای موفقیت برنامه تغییر در این مرحله، به مدیریت ارشد سازمان پیشنهاد می شود تا با اجرای سه فعالیت عمده، خود را به اهداف تعیین شده در زمان معین آن طبق برنامه برساند:

۱. برنامه ریزی برای بهبود اجراآت قابل لمس همراه با موفقیت ها.

۲. ایجاد برنامه برای پیروزی های کوتاه مدت.

۳. قدردانی و اعطای پاداش به افرادی که پیشرفت ها را ممکن ساخته اند.

هفتم: جمع بندی پیروزها و ایجاد تغییر بیشتر در این مرحله توقف ممنوع بوده و تداوم مسیر تغییر توصیه می گردد؛

زیرا هنوز بازی تمام نشده و تازه در سرراه قرار دارید و برنده مسابقه نشده اید. صرف به اهداف کوتاه مدتی دست یافته اید. مغرور نشوید.

با همان عطش اولیه فعالیت کنید. همیشه باید در حال تلاش و تکاپو باشید.

کسانی که رهبری تغییر را برعهده دارند، به سادگی می توانند باعث افت احساس ضرورت و فوریت افراد زیر دست شوند. به ویژه زمانی که عملکردها در کوتاه مدت نتایج مثبتی را نشان دهد.

موارد فوق ممکن است به علت کم رنگ شدن احساس

ضرورت تغییر رخ دهد، اما این امر می تواند از مهم ترین چالش های این گام تغییر باشد. لذا لازم است دایم به دنبال ایجاد اهداف ممتد و به وجود آوردن فرصتی برای شروع موجی دوباره باشید.

تحقق برنامه های تغییر نیازمند زمان است. ممکن است برخی از اهداف در کوتاه مدت تحقق یابند؛ اما نهادینه شدن تغییر و همگام بودن با تغییرات محیطی مستلزم داشتن اهداف انعطاف پذیر است.

تجارب نشان داده که تلفیق پیشرفت های مقطعی و ایجاد فرصت های بیشتر جهت ساختن بنیاد مستحکم و بستر مناسب دایمی برای تغییر در مطابقت با معیارهای جهانی، سبب می شود تا چالش های فراراه این مرحله برطرف شده و تغییر موفقیت آمیز پایه گذاری گردد. برای به اجرا درآوردن درست آن، انجام سه فعالیت ذیل پیشنهاد می گردد:

۱. تغییر همه سیستم ها، ساختارها و پالیسی هایی که با هم و یا با دیدگاه، تناسب ندارند.

۲. به کارگیری، ارتقا و توسعه افرادی که می توانند دیدگاه تغییر را اجرا کنند.

۳. تقویت دوباره فرایند، مقررره ها، طرح ها، اهداف و عاملان تغییر جدید.

هشتم: نهادینه ساختن دیدگاه جدید در فرهنگ سازمانی جهت حفظ و نهادینه

سازی دیدگاه جدید در فرهنگ سازمانی، تغییر نیازمند پشتوانه فرهنگی مناسب است. ماندگاری تغییر و عین شدن آن با مؤلفه های فرهنگی، چالش مهم این مرحله است. تغییر باید جزئی از ارزش ها و باورهای فرهنگی در سازمان گردد.

منظور از فرهنگ، هنجارهای رفتاری یک گروه و ارزش های مشترک آنهاست. مجموعه ای از احساسات مشترک در قبـال

ارزش ها و این که چگونه باید عمل کرد. برای درک فرهنگ سازمان کافی است دست به رفتاری بزنید و منتظر واکنش اطرافیان باشید.

چنانچه همکارانتان بلافاصله شما را نسبت به آن رفتار هشدار دادند، آن موضوع جزئی از فرهنگ سازمانی است.

حفظ تغییر با استفاده از فرهنگ سازمانی به نوعی هم کار آسان و هم کار سخت است. نشان دادن ضرورت تغییر در مقابل هنجارهای قدیمی که افراد بدان عادت کرده اند، کار سختی است.

اما چنانچه هنجارهای جدید حمایت شوند و با پیوستگی ادامه یابند، به طور قطعی در این صورت کار آسانی خواهد بود. استفاده از نیروهای جدید و تغییر در افراد مخالف تغییر، از سازوکارهای تسهیل کننده تغییر فرهنگ سازمانی است. توجه داشته باشید که پس از ترسیم دیدگاه، تشریح آن به افراد، به اجرا گذاشتن مقررات جدید و رسیدن به چند دستاورد کوتاه مدت، هیچ چیز به اندازه ارتقا در سلسله مراتب به ماندگاری تغییر و شکل پذیری یک فرهنگ جدید کمک نمی کند. افرادی که در مسیر تحقق تغییر و نهادینه سازی آن تلاش می کنند، مستوجب ارتقا هستند. در ضمن به خاطر سپرده شود که در فرایند تغییر، فرهنگ نکته آخر است که باید مطرح شود.

تغییر در مؤلفه های فرهنگی در ابتدای مسیر تغییرگرچه منطقی به نظر می رسد، اما در عمل منجر به ایجاد مقاومت افراد می شود. فرهنگ تنها زمانی تغییر می کند که شیوه جدید انجام کار، موفقیت خود را در عمل و در کمترین زمان نشان دهد.

موفقیت هر گام در گرو اجرای درست گام پیشین است. چنانچه گام قبلی به درستی انجام نیابد، نهادینه سازی تغییر فرهنگ سازمانی ناممکن است. توقف در گام هفتم باعث از بین رفتن همه نتایج مراحل قبلی خواهد شد و اعتقاد به آن را از بین خواهد برد.

به هر رو، پژوهش ها نشان داده که در این مرحله، انجام سه فعالیت آتی می تواند، موفقیت بیشتر برنامه را به همراه آورد:

۱. استقرار عملکرد بهتر از طریق رفتار مبتنی بر نیاز و بهره وری از رهبری بهتر و مدیریت اثر بخش.

۲. تأمین ارتباط درست بین رفتارهای تازه و موفقیت های سازمانی.

۳. ایجاد ابزارهایی برای تضمین و توسعه رهبری تغییر.

نتایج و جمع بندی

سعی کنید به جلو نپرید و عجله نکنید. هر مرحله را به صورت درست اجرا نمایید. رعایت هر یک از مراحل الزامی است. برای ایجاد تغییر بیشتر از آن که به قدرت منطقی و تحلیلی افراد توجه نمایید، به احساسات و عواطف شان پاسخ دهید.

به یاد داشته باشید که جوهره اصلی تغییر در احساسات افراد نهفته است. مهم ترین مسأله در مراحل تغییر، رفتار و کردار افراد است.

تغییر رفتار کارکنان مهم ترین مشکل در مراحل مختلف تغییر است. در ابتدای تغییر هیچ گاه در صدد تغییر در مؤلفه های فرهنگی نباشید. تا زمانی که کلیه این مراحل را به درستی سپری نکنید، هیچ چیز

تغییر نمی کند. تغییر فرهنگ سازمانی آخرین مرحله تغییر است، آن هم با یک فرایند تدریجی و بطی. باید افزود که تغییر یک چرخه پیوسته است. استقرار و ایستادگی در آن جایی ندارد. پس ختم مرحله هشتم ممکن است که دور جدید تغییر دوباره از سر گرفته شود و شما ناگزیر باشید که برنامه جدید را نظر به ایجابات محیط داخلی و خارجی سازمان و با توجه به تجارب به دست آمده قبلی، دوباره و چندباره مورد اجرا قرار دهید.

ماهیت صلح و کاربرد آن در قرآن کریم

دکتر عبدالباری حمیدی

مقدمه:

الحمد لله، والصلاة والسلام على خير خلق الله، و على آله و صحبه و من و الاله و بعد:

الله متعال می فرماید:

﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِصَبْرٍ وَإِلْمٍ مِنَ الْمُنِيرِينَ وَالْفُتُوحَاتُ لِلَّهِ وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾
الأنفال: ۶۱-۶۳

"و اگر تمایل به صلح نشان دهند، تو نیز از در صلح در، و بر خدا تکیه کن که او شنوا و داناست. و اگر بخواهند ترا فریب دهند خدا برای تو کافی است او همان کسی است که ترا با یاری خود و مومنان تقویت کرد. و در میان دلهای آنها الفت ایجاد نمود، اگر تمام آنچه روی زمین است صرف می کردی که در میدان دلهای آنها الفت بیفگنی نمی توانستی ولی خداوند در میان آنها الفت ایجاد کرد او توانا و حکیم است."

الله متعال در آیه مبارکه فوق بر پیامبر اسلام این منت و احسانش را

می نهد که او به وسیله نصرت غیبی و جمع نمودن مؤمنان و قرار دادن ایشان در پهلویش، پیامبر را تایید و تقویت بخشید، سپس الله متعال همین منت و احسانش را با یکی از اسباب عمده قوت و تایید که همانا الفت و محبت قلبی می باشد ربط پیوند داد، و با پیوند دادن الفت قلبی با نصرت غیبی این حقیقت را بر ملا ساخت که نعمت تالیف قلوب، همدلی و همسویی چنان ارزش مند است که تمام اشیای موجود در روی زمین را به غرض بدست آوردن آن میتوان مصرف نمود، اما الله متعال بدون اینکه شما مسلمانان چیزی را مصرف نمایید به محض فضل و کرمش این نعمت بزرگ را نصیب پیامبر و مؤمنان نمود.

روی همین علت دین مبین اسلام همواره پیروانش را به داشتن الفت قلبی و اصلاح امور ذات البینی تشویق نموده، اهمیت صلح و میزان نیازمندی مسلمانان را به آن در آیات قرآنی و احادیث نبوی واضح و روشن ساخته است که در این مقاله گوشه ی از توجه اسلام را به اهمیت و ضرورت صلح بازگو خواهیم نمود.

ماهیت صلح:

صلح که صیغه اسم است، در لغت معنای مصالحه و تصالح، مسالمت و همزیستی را افاده می کند که بر خلاف مخاصمه و خصومت است، چنانچه عرب در محاورات خود می گویند: « اصطلاح القوم و تصالحوا»، یعنی مردم باهم صلح و آشتی نمودند.^(۱)

کار برد و اطلاقات صلح در قرآن:

صلح در قرآن کریم کاربرد های مختلف و متعددی دارد که قرار ذیل اند:

۱- سلّم- به کسرۀ سین و سکون لام-: یکی از کار بردهای صلح و مصالحه سلّم است، طوریکه خداوند متعال فرموده است:

﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾
الأنفال: ۶۱

"و اگر تمایل به صلح نشان دهند، تو نیز از در صلح در، و بر خدا تکیه کن که او شنوا و داناست."

۲- عهد: صلح را در قرآن کریم عهد نیز گفته شده است، طوریکه خداوند متعال

فرموده است:

﴿أَوْ كَلَّمَا عَلَيْهِمَا عَهْدًا تُبَدُّهُ قَرِيبٌ مِّنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾^{البقرة: ۱۰۰}

۳- اطلاق و کار برد سوم صلح در قرآن کریم میثاق است ، طوریکه خداوند متعال فرموده است:

﴿إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيثَاقٌ﴾^{النساء: ۹۰}

"(چنین منافقانی را بکشید) مگر کسانی که با گروهی پیوند پیدا می کنند(و بدیشان پناه می برند) که میان شما و آنان پیمان است ."

۴- صلح را هدنه نیز نامیده شده است، در صورتیکه هر دو طرف نزاع برای مدتی باهم آتش بس نمایند.^(۲) و با الآخره صلح را توفیق و توافق نیز نامیده شده است.^(۳)

صلح در اصطلاح فقه و فقهاء:

علمای فقه حنفی صلح را چنین تعریف نموده اند: « عقد وضع لرفع المنازعة »^(۴).

یعنی صلح عقدی است که به غرض رفع نزاع مورد اجرا قرار میگیرد. مالکیها صلح را چنین تعریف نموده اند: «انتقال عن حق أو دعوى بعوض لرفع نزاع أو خوف وقوعه».^(۵)

یعنی صلح عبارت است از: انتقال و یا صرف نظر نمودن از یک حق و یا کدام دعوی در برابر عوض مشخص، به غرض رفع نزاع موجود و یا خطر وقوع احتمالی آن.

شافعیها صلح را چنین تعریف نموده اند: «عقد يحصل به قطع النزاع»^(۶).

یعنی صلح عقدی است که به وسیله آن نزاع و خصومت رفع میگردد.

وحنابله صلح را چنین تعریف نموده اند: «معاهدة يتوصل بها إلى

الإصلاح بين المختلفين»^(۷)

یعنی صلح یک نوع معاهده ای است که توسط آن میان جوانب مخالف یک دیگر، صلح و آشتی برقرار گردد.

تمام تعریفات فوق با وصف تفاوت اندکی که میان آنها دیده میشود همه بریک نقطه اساسی که همانا رفع نزاع و یا جلوگیری از خوف وقوع آن است، تمرکز دارد.

انواع صلح:

صلح به اعتبار نزاعی که قرار است در موردش صلح صورت گیرد، پنج نوع است:

نوع اول: صلح متوجه نزاعی گردد که میان مسلمانان و کفار محارب واقع شده باشد.

نوع دوم: صلح به نزاعی تعلق گیرد که میان اهل حق و اهل بغی از مسلمانان بروز نموده است.

نوع سوم: صلح میان زوجین در صورتیکه خطر بروز نزاع و شقاق ، طغیان و سرکشی میان زن و شوهر موجود باشد.

نوع چهارم: صلح به نزاعی تعلق گیرد که میان دو فرد و یا دو جناح متخاصم در مسائل و موضوعات حقوقی واقع گردد.^(۸)

نوع پنجم: صلح میان دو جناح متخاصم در غیر مسائل مالی.^(۹)

صلح در تمام موارد فوق نوعی از عقد است که تمام احکام عقود بر آنها تطبیق می گردد، البته هر کدام از انواع فوق، احکام مخصوصی نیز دارند که با احکام عمومی هیچ گونه تعارضی ندارد.

اهمیت صلح:

بدون شک امت اسلامی امروز به تمام انواع صلح نیاز بسیار شدید و

مبرم دارد؛ زیرا صلاح و بهبودی امت چه در سطح افراد و اشخاص و چه در سطح جوامع و گروه ها، چه حکام و دولت مردان باشند و چه رعایا و زیر دستان، در صلح و آشتی با همی نهفته است. لذا به غرض برملا نمودن اهمیت صلح برخی فواید و آثار صلح را طی سه مبحث بصورت مفصل مورد بررسی قرار میدهیم.

مآخذ:

۱. لسان العرب ، تالیف: محمد بن مکرم بن علی (أبو الفضل) جمال الدین ابن منظور الإفريقي (المتوفى: ۷۱۱هـ)، ۲/ ۵۱۶، ۵۱۷، دار صادر، بیروت - لبنان، الطبعة الثالثة ۱۴۱۴هـ.
۲. حاشیة تحفة الحبيب علی شرح الخطيب (المعروف بالإقناع فی حل ألفاظ أبي شجاع)، تالیف: سلیمان بن محمد بن عمر البجیرمی المصری الشافعی (المتوفى: ۱۲۲۱هـ) ۳/ ۷۶، دار المعارف للطباعة والنشر، بیروت - لبنان، ۱۳۹۸هـ - ۱۹۷۸م.
۳. شرح منتهی الإرادات، تالیف: منصور بن یونس بن إدريس البهوتي ، مكتبة نزار مصطفى الباز، الطبعة الأولى ۱۴۱۷هـ - ۱۹۹۷م، المملكة العربية السعودية - الرياض.
۴. نتائج الأفكار تكملة فتح القدير لقاضي زاده ۴۰۳/ ۸ ، تالیف: محمد بن عبد الواحد السيواسی کمال الدین المعروف بابن الهمام (المتوفى: ۸۶۱هـ) ، دار الفكر، (ط.د)، (د.ت).
۵. الشرح الصغير از أبو البركات الدردیری ، ص: ۵۳۰. و مواهب الجلیل ۷۹/ ۵ از خطاب .
۶. حاشیة عميرة از أحمد غميرة ۲/ ۳۸۲.
۷. المغنی از ابن قدامة مقدسی ۴/ ۵۲۷.
۸. مدونة الفقه المالکی از صادق غریانی ۳/ ۷۰۶، الاقناع از الخطيب ۳/ ۷۶.
۹. شرح منتهی الإرادات از بهوتی ص ۱۲/ ۷۳۲.

په اسلام کې د سولي ارزښت

دوهمه او وروستۍ برخه:

محمد يوسف صديقي

د مسلمانانو د خپلمنځي سولي د اهميت پاتې برخه:
(رحمة الله عليه) فرمايلي:

«فَحَقٌّ عَلَى كُلِّ أَحَدٍ دُعَاءُ الْمُؤْمِنِينَ: إِذَا افْتَرَقُوا، وَأَرَادُوا الْقِتَالَ: أَنْ لَا يُقَاتِلُوا، حَتَّى يُدْعَوْا إِلَى الصُّلْحِ». (أحكام القرآن للشافعي - جمع البيهقي - ج ۱ ص ۲۹)

ژباړه: چې كله مؤمنان پر ډلو ووېشل شي او غواړي جگړه سره وكړي، نو پر هر چا دا فرض دي چې د جگړې پرېښوولو ته يې دعوت كړي تر څو سولي او جوړي ته بلنه ومني.

قرآن كريم د سولي په رامنځ ته كولو كې په

ډېرو ټينگو الفاظو امر كوي فرمايي:
﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾
(الأنفال: ۱)

ژباړه: نود الله څخه ووېرېږئ، خپل منځي خرابي اصلاح كړئ «روغه جوړه وكړئ» او د الله او پېغمبر خبره ومنئ كه مؤمنان ياست.

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَفْضَلِ مِنْ دَرَجَةِ الصِّيَامِ وَالصَّلَاةِ وَالصَّدَقَةِ؟» قَالُوا: بَلَى، قَالَ: «صَلَاحُ ذَاتِ الْبَيْنِ، فَإِنَّ فَسَادَ ذَاتِ الْبَيْنِ هِيَ الْحَالِقَةُ... لَا أَقُولُ تَحْلِقُ الشَّعْرَ، وَلَكِنْ تَحْلِقُ الدِّينَ». (سنن الترمذي حديث نمبر: ۲۵۰۹).

ژباړه: ابودرداء رضي الله عنه وايي: پېغمبر ﷺ وفرمايل: آيا تر روژې، لمانځه او صدقې په غوره درجه مو خبر كړم؟ اصحابو كرامو وويل: هو. ده وفرمايل: خپل منځي خرابي اصلاح كول «په خپلو كې روغه جوړه را منځته كول»؛ ځكه خپل منځي خرابي ربونكې ده، زه داسې نه وایم چې وېښتيان رېښي «پرې كوي»، بلكې دين رېښي.

آه! څومره ارزښتناکه وينا ده؟ رېښتيا چې رحمة للعالمين محمد ﷺ د انسانيت لارښود او د انساني ټولني مرضونه يې په ډېره ژورتيا درك

او په گوته كړي وو. رېښتيا چې خپلمنځي اختلافونه دين ټوټه - ټوټه كوي. نن موږ وينو چې همدې خپلمنځي جگړو اسلام او مسلمان ملت څومره كمزوري كړی دی؟ دين يې څومره بدنار كړی دی؟ نن غير مسلمان موږ ته پېغورونه راکوي چې تاسو نورو انسانانو ته كومه گټه رسولي ده او خپل مسلمانانو ته مو كومه گټه اړولې ده؟ د اسلام دښمنان زموږ د همدې كمزورتيا څخه گټه اخلي، د مسلمانانو عيوبونه پر اسلام تاوانوي، وايي: اسلام د جگړې، تباهي، وړانولو او انسان وژلو پرته نوره كومه لاس ته راوړنه نلري؟ د انسانيت لارښود محمد ﷺ عليه الصلاة والسلام» خودغه خبرو ته متوجه وو چې د هغه مشهور منافق عبد الله بن أبيد وژلو اجازه يې هم عمر رضي الله عنه ته ورنكړه چې په ظاهره يې د اسلام كلمه ويله او پټ كفري په وحې ورته ثابت وو او د نه وژلو علت يې دا بيان كړ چې بيا به خلك د اسلام پر ضد لا نور ناوړه تبليغات هم پيل كړي او وبه وايي چې محمد خپل ملكري هم وژني.

«دَعَا لِاتِّحَادِ النَّاسِ أَنْ مُحَمَّداً يُقْتَلَ أَصْحَابُهُ». (صحيح البخاري حديث نمبر: ۴۹۰۷ وصحيح مسلم حديث نمبر: ۲۵۸۴).

راځئ پر اسلامي امت او سپېڅلي دين زړه وسوځو، د خپلو ناوړه كړنو داغ ورڅخه لري كړو. كه نه نو ورځ په ورځ كمزوري كېږو؛ دا موږ نه وايو، قرآن كريم وايي: ﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتَزَوَّجُوا أَنْفُسَكُمْ أَيْنُمَا بَيْنَكُمْ وَرَسُولُ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّادِقِينَ﴾
(الأنفال: ۴۶)

ژباړه: د الله او پېغمبره حكم ومنئ، په خپلو كې شخړې «لانجې» مه سره كوئ، كه نه نو بيا

به ستاسو برم (د مقاومت توان) او زور به مو له منځه ولاړ شي. «يو بل ته» حوصله او زغم وكړئ؛ بې شكه چې خداى تعالى د زغم لرونكو ملكري دى. د سولي اهميت او غوره والى د دې خايه هم ښكاري چې د سوله غوښتونكي سره مرسته يې هم پر نورو خلكو لازمي كړې ده. زكات په اسلام كې څلورم ركن دى. يوه برخه يې قرآن كريم هغو قرضدارانو ته ټاكلي ده چې د خلكو تر منځ په سوله كې يې مال مصرف شوى وي. (سورة التوبة: ۶۰ وكوره). امام بهقي فرمايلي: وَأَبَاحَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَنْ تَحَمَّلَ حِمَالَةً فِي إِصْلَاحِ ذَاتِ بَيْنٍ أَنْ يَأْخُذَ مِنَ الصَّدَقَاتِ مَا يَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى قَضَاءِ دَيْنِهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فَقِيرًا، وَذَلِكَ رَاجِعٌ إِلَى التَّرَغُّبِ فِي الإِصْلَاحِ وَتَخْفِيفِ الْأَمْرِ عَلَى الْقَائِمِينَ بِهِ لِيَكُونَ تَخْفِيفُهُ عَلَيْهِمْ مِيعَةً لَهُ عَلَى الدُّخُولِ فِيهِ. (شعب الإيمان ج ۳ ص ۴۲۵)

ژباړه: هغه چا ته چې په روغه جوړه كې كوم مالي تاوان پر غاړه اخلي، پېغمبر ﷺ دا اجازه وركړې ده چې د زكات څخه هغه څه

واخلي چې خپل پور پرې ادا كړي، كه څه هم دى فقيرنه وي، دا كار دې ﷺ په خاطر دى چې جوړي كولو ته خلك تشويق شي. په سوله كې بوختو كسانو ته

آسانتيا د دې لپاره ده چې دا آسانتيا دوى ته په دې كار كې د كېدون هڅه وكړي. قرآن كريم خوهغه مجلسونه هم د خير او بركته تش او بې برخي بللي چې د سولي هلي ځلي په كې نه وي. ﴿لَا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ

ذَلِكَ اتَّبَعَاءَ مَرْصَاتٍ اللَّهُ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١١٤﴾ النساء:

ژباړه: د خلکو په ډېرو پټو جرگو کې هېڅ خبر نشته پرته له هغه چا چې د صدقې، يا بل کوم ښه کار، يا د خلکو تر منځ د سولې، روغي جوړې سپارښتنه وکړي او څوک چې د الله د رضا په خاطر دا کار وکړي، هغه ته به لوی اجر ورکړو.

دغه آيت هغه مجلسونه او ناستې بې خبره بللي دي چې د سولې او ښو کارو د سپارښتني څخه تش وي او ددې برعکس که څوک دغه کارونه د خدای د رضا په وجه ترسره کړي، خدای لوی اجر ورکوي. په دغه آيت کې د انسانانو ترمنځ سوله د خیر ذریعه بلل شوې ده. مشهور مفسر ابن جریر طبري فرمائي:

ولا حدّ لمبلغ ما سمي الله عظيمًا يعلمه سواه. (تفسير الطبري جامع البيان: ج ۹ ص ۲۰۲)

ژباړه: کوم اجر چې الله لوی نومولی، د لوی والي هېڅ داسې کچه یې نشته چې له ده پرته بل چا ته معلومه شي.

دغه آيت شريف مسلمان ته دا لارښوونه کوي چې د عامو انسانانو ترمنځ سوله ډیرښه کار او د خیر ذریعه ده.

۳- سوله د مسلمان او غیر مسلمان تر منځ:

د مسلمان او غیر مسلمان ترمنځ د سولې په اړه عام دليل هم شته او خاص دليل هم شته. عام دليل خودغه قرآني آيت دی چې دلته نژدې د ژباړې سره تېر شو.

په خصوصي ډول قرآن کریم د داسې سولې امر هم کړی دی چې په نړيواله کچه د مسلمان هیواد او غیر مسلمانو هیوادونو

ترمنځ وي: په دې اړه الله تعالی فرمائي: ﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْتَنِبْهُمْ وَأَبْغِ لَهُمْ سُلَامًا ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ الأنفال: ۶۱

ژباړه: که دوی «جگړه مارو غیر مسلم دښمنانو» سوله وغوښتله، نو ته یې هم وغواړه او ځان پر الله وسپاره: بې شکه الله پوره اورېدونکی او بشپړ پوه دی.

په دغه آيت کې الله تعالی خپل پیغمبر ﷺ ته امر کړی دی چې که کافران هم سوله وغواړي، دی دې سوله ورسره وکړي. د دغه الهي امر د تطبیق په خاطر پیغمبر ﷺ د مکې د مشرکانو سره هم سوله وکړه او د سولې د راتګ په خاطر یې دهغوی

ډېر سخت شرائط هم ومنل: عَنْ أَنَسٍ، أَنَّ قُرَيْشًا صَلَّاهُوا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِمْ سَهْلٌ بَنُ عَمْرٍو، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَلِيٍّ: «اُكْتُبْ، بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»، قَالَ سَهْلٌ: أَفَأَبِاسْمِ اللَّهِ، مَا نَدْرِي مَا بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، وَلَكِنْ اُكْتُبْ مَا نَعْرِفُ بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ، فَقَالَ: «اُكْتُبْ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ»، قَالُوا: لَوْ عَلِمْنَا أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ لَاتَّبَعْنَاكَ، وَلَكِنْ اُكْتُبْ اسْمَكَ وَاسْمَ أَبِيكَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اُكْتُبْ مِنْ مُحَمَّدٍ بَنِ عَبْدِ اللَّهِ»، فَاشْتَرَطُوا عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ مَنْ جَاءَهُمْ مِنْكُمْ لَمْ يَزِدْهُ عَلَيْهِمْ، وَمَنْ جَاءَهُمْ مِنْهُمْ رَدُّوا عَنْهُمْ، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنْتَ تَقُولُ هَذَا؟ قَالَ: «نَعَمْ، إِنَّهُ مَنْ ذَهَبَ مِنْهَا إِلَيْهِمْ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ، وَمَنْ جَاءَنَا مِنْهُمْ سَيَجْعَلُ اللَّهُ لَهُ قُرْبًا وَمَخْرَجًا». (صحيح مسلم حديث نمبر: ۱۷۸۴).

ژباړه: انس رضی الله عنه روایت کوي چې قریشو د پیغمبر ﷺ سره سوله وکړه په داسې حال

کې چې سهیل بن عمرو هم د دوی په استازو کې وو. پیغمبر ﷺ وویل: «بسم الله الرحمن الرحيم» وليکه. سهیل وویل: په «بسم الله» خو مونږ نه پوهېږو چې «بسم الله الرحمن الرحيم» څه شی دی؟ هغه څه چې مونږ یې پېژنو د «باسمِکَ لِلَّهِ» الفاظ دی، دا وليکه. بیا پیغمبر ﷺ وویل: وليکه چې دا سوله د محمد رسول الله له خوا «د قریشو سره ترسره شوه». مشرکانو وویل: که مونږ ته د رسول الله په صفت منلای، ستا لاره به مو درسره منلې وای، «مونږ دا نه منو» لیکن ستا خپل نوم او د پلار نوم دي وليکه. پیغمبر ﷺ وویل: وليکه چې دا سوله د محمد بن عبد الله له خوا «د دوی سره ترسره شوه». بیا مشرکانو دا شرطونه ورباندې ولګول چې که ستاسو له خوا کوم څوک مونږ ته راغلو، مونږ یې بیرته نه درسپارو او که زموږ له خوا کوم څوک تاسو ته درغلو، بیرته به یې مونږ ته را سپاری. اصحابو کرام وویل: ای د الله پیغمبره! آیا دا «سخت شرطونه» هم وليکو؟ پیغمبر ﷺ وویل: هو. که زموږ له خوا کوم څوک دوی ته ورغلو، الله دې زموږ څخه نور هم لري کړي او که د دوی له خوا کوم څوک مونږ ته راغلو، الله تعالی به هغه ته کومه لاره چاره هرومرو پیدا کوي. که لږ وګورو دلته د مشرکانو له خوا پر پیغمبر ﷺ ډېر سخت شرطونه ایښودل شوي دي. د هغه جملې دا شرط هم وو چې «بسم الله» به نه لیکې. د مشرکانو د فرهنگ سره سم توري به لیکې. که زموږ کوم څوک ستا خوا ته درغلی

مسلمان شو، ته به یې بیرته د مکې مشرکانو ته سپاري. که ستاسو له خوا کوم چا د اسلام دین پرېښودی «مرتد شو» «سزا خو به بېخي نه ورکوي، بلکې مخنیوی به یې هم نه کوي». خود دغه ټولو شرائطو منلو سره دغه سوله خدای تعالی د سورة الفتح په اول آيت کې «فتحا مبینا» یعني څرګنده بریا بللې ده. علامه آلوسي فرمائي: قال الزهري: لم یکن فتح اعظم من صلح الحديبية اختلط المشركون بالمسلمين وسمعوا كلامهم وتمكن الإسلام من قلوبهم وأسلم في ثلاث سنين خلق كثير وكثر بهم سواد الإسلام.

(تفسير آلوسي = روح المعاني ج ۱۳ ص ۲۳۹)

ژباړه: زهري ويلي: د خديي تر سولې لويه فتح او بریا نه وه؛ مشرکانو د مسلمانانو سره تګ را تګ پیل کړ، د هغوی خبرې یې واورېدلې، اسلام یې په زړونو کې ځای ونيوی او په درې کاله کې ډېر خلک مسلمانان شول، د مسلمانانو شمېر یې ډېر او د اسلام جماعت یې لوی کړ.

د مسلمان او غیر مسلمان هیواد ترمنځ سوله زموږ د بحث موضوع نه ده. تفصیل یې په شرح السير الکبیر للسرخسي (ج ۱ ص ۱۶۹۲) کې شته صرف د دې لپاره یې مونږ لنډه یادونه وکړه چې اسلام د هر چا سره د سولې دروازه پرانیستی ده او انسان ته سولیز ژوند غواړي: په اسلام کې جګړه هدف نه دی، بلکې جګړه د اضطراري، تحميلي او غیر اختیاري پېښو د جملې څخه ده: خدای تعالی فرمائي دي: ﴿وَمَا يُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ الأنعام: ۴۸

ژباړه: پیغمبران مې فقط زېری ورکوونکي او د بدو کړنو د عواقبو خبروونکي لېږلي دي. نو که چا ایمان راوړ او ځان یې اصلاح کړ، پر هغوی به نه وېره وي او نه به غمجن کېږي.

دا آيت صراحت لري چې د پیغمبرانو اصلي دنده دې ته ځانګړې شوې ده چې خلک ښو اعمالو ته تشویق او د بدو اعمالو د ناوړه عواقبو څخه یې خبر کړي. جګړه یې هدف نه ده، خو دښمنانو کله دوی دې ته مجبور کړي وي چې لږ شمېر یې په جګړې هم لاس پوري کړی وي؛ لکه موسی، داود، سلیمان او محمد ﷺ د دوی نه علاوه د نورو پیغمبرانو ژوند ته چې گوري ټول په دعوت کې تېر شوی دی. دوام لری

نقش امنیت غذایی

در سلامتی انسان از دیدگاه اسلام

استاد محمد شریف رباطی

می‌شد. امنیت از درون انسان نشأت می‌گیرد و ارتباط وثیقی با ایمان دارد. هرگاه آدمی بتواند به مدیریت عقل خویش تعادل لازم را بین قوای درونی خود مانند غضب، شهوت و ... برقرار کند انسان ایمنی است. انسانهای ایمن جامعه‌ی ایمن و انسانهای نایمن جامعه‌ی نا ایمن را تشکیل می‌دهند. مفهوم امنیت از یک سو بسیط است بدین معنا که هر انسانی امنیت یا ناامنی را درک می‌کند؛ ولی از سوی دیگر پیچیده است و تعاریف متعدد و متنوعی از آن ارائه می‌شود. برای درک بهتر مفهوم امنیت، در مطالعات امنیتی تلاش می‌شود که این مفهوم را به اجزاء کوچکتر و قابل درک تری بشکنند. من جمله: تجزیه‌ی مفهوم امنیت به ارکان آن. **ارکان امنیت عبارتند از:** مرجع امنیت، تهدید امنیت، تولید کننده‌ی امنیت، ابزار و روش تولید امنیت و بالآخره غایت امنیت. مهم‌ترین رکن امنیت مرجع امنیت است. مرجع امنیت ناظر بر این سؤال اساسی است: که امنیت چه کسی؟ یا چه چیزی؟

قسمت دیگری از شکستن مفهوم امنیت، برای درک بهتر مفهوم امنیت شکستن این مفهوم به

یافت و حروف هجاء یاد گرفته می‌شود و... "آمن" درباره‌ی این کلمه دو وجه ذکر شده است:

۱- به تنهایی متعدی است: آمَنْتُهُ یعنی امنیت را برایش ایجاد کردم. و از این جهت است که به خداوند ﷻ می‌گویند: مؤمن یعنی امنیت دهنده.

۲- متعدی نیست و معنایش عبارت است از: صاحب امنیت و آرامش گشت.^(۱)

امنیت: در امان بودن، ایمنی، آرامش و آسودگی.^(۲)

امنیت: ایمن شدن، در امان بودن، بی‌بیمی^(۳)

امن: بی‌بیم بودن، ایمن شدن، بی‌بیمی، بی‌ترسی، اطمینان، آرامش قلب، راحت، آسایش، در فارسی گاه به جای وصف آمن یعنی آرام و آسوده بکار رود: مملکت امن است^(۴)

تعریف امنیت از منظر ویکی‌پدیا (دانشنامه همگانی) امنیت حالت فراغت نسبی از تهدید یا حمله یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله را گویند. امنیت از ضروری‌ترین نیازهای یک جامعه است. امنیت در گفتمان سلبی ۱۰۰ بر نبود خطر و تهدیدات استوار است؛ ولی امنیت در گفتمان ایجابی به تأمین و تضمین آسایش و آسودگی نظر دارد مفهوم‌های مرتبط با امنیت در فارسی کلاسیک با واژه‌های زنه‌ار و زینه‌اری ادا

طوری که به همه هویدا است امنیت غذایی از دو کلمه ترکیب یافته است، که میبایست هریک بگونه جدا گانه تعریف و سپس آنچه مدنظر است مورد بحث و بررسی قرار گیرد: راغب اصفهانی در مفردات خویش "آمن" را چنین تعریف می‌نماید: "الأمن": این کلمه در اصل به معنی طمأنیه و آرامش نفس و زایل شدن و از بین رفتن خوف است. الأمن و الأمانة و الأمان در اصل مصدر می‌باشند.

"الأمان" گاهی اسمی است برای حالتی که انسان در آرامش به سر می‌برد و گاهی نیز به چیزی اطلاق می‌شود که انسان نسبت به آن امین شمرده می‌شود؛ مانند: ﴿وَنُحَوِّثُوا أَمْنَكُمْ وَأَنْتُمْ تَقْلُمُونَ﴾^{الأنفال: ۲۷} یعنی آگاهانه در چیزهایی که بر آن‌ها امین هستید خیانت مکنید (یعنی نزد شما به امانت گذاشته شده و شما نسبت به آن‌ها امین شمرده شده‌اید).

در مورد معنای کلمه‌ی "الأمانة" در این آیه ﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ...﴾^{الأحزاب: ۷۲}

چندین قول گفته شده: کلمه‌ی توحید، عدالت، حروف هجاء و عقل است که این صحیح است؛ زیرا به وسیله عقل است که معرفت توحیدی به دست می‌آید و به وسیله آن است که عدالت تحقق خواهد

سطوح امنیت است. این سطوح عبارتند از امنیت جهانی، امنیت بین‌المللی، امنیت منطقه‌ای، امنیت ملی، امنیت داخلی و خارجی، امنیت عمومی، امنیت اجتماعی و بالآخره امنیت فردی.

ابعاد امنیت نیز تلاشی برای فهم بهتر مفهوم امنیت است. این ابعاد امروزه شامل: نظامی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی و بالآخره زیست محیطی است.

امنیت را می‌توان به چند گروه تقسیم نمود:

امنیت فردی: مرجع امنیت در امنیت فردی حق حیات، آزادی (محل زندگی، اعتقادات، شغل)، حق تأمین نیازهای ضروری، حق مالکیت و حفظ کرامت انسانی است. امنیت فردی بسیار به امنیت عمومی نزدیک است. تمایز امنیت فردی و عمومی را می‌توان در عامل تهدید آن دریافت. امنیت فردی اغلب از طریق دولت‌ها نقض می‌شود در حالی که امنیت عمومی بیشتر از جانب سایر شهروندان آسیب می‌بیند.

امنیت عمومی: مرجع امنیت عمومی، جان، مال، آبرو و ناموس شهروندان به اعتبار شهروند بودنشان است. هر گاه جرم یا جنایتی علیه هریک از این ارزش‌های شهروندان اتفاق بیفتد امنیت عمومی آسیب دیده است. خواه این جرم از سوی سایر شهروندان باشد یا از سوی دولت اتفاق افتاده باشد. آسیبی که از سوی معارضین حکومت علیه کارگزاران حکومت وارد می‌شود، مانند ترور و ... به این جهت که به اعتبار شهروند بودنشان نیست؛ از حوزه امنیت عمومی خارج است و در چارچوب امنیت داخلی تعریف می‌شود.

امنیت خانواده: به تفکرات و اقداماتی که اعضای یک خانواده در جهت حفظ آرامش روحی و سلامت جسمی خود در برابر مهاجمین اعم از مخاطراتی که به سبب حیوانات و یا توسط انسان‌ها انجام می‌شود گفته می‌شود.

امنیت اجتماعی: مرجع امنیت

اجتماعی، گروه اجتماعی است. گروه اجتماعی دو عنصر اساسی دارد که عبارتند از جمعیت گروه و هویت گروه. هرگاه تهدیدی علیه هریک از این دو عنصر اساسی که مقوم گروه اجتماعی هستند روی دهد امنیت اجتماعی به خطر افتاده است. نسل کشی، کوچ اجباری، سیاست‌هایی که نتایج آن کاهش یا متفرق شدن جمعیت یک گروه است؛ تهدیداتی هستند که جمعیت گروه را تهدید می‌کند.

از سوی دیگر هر اقدامی که باعث شود فرهنگ، آداب و سنن و ارزش‌های گروه که هویت گروه را شکل می‌دهند آسیب ببیند تهدیدی علیه هویت گروه محسوب می‌شود. مانند ممنوعیت استفاده از زبان یا لباس بومی و امثال آن. موضوع امنیت اجتماعی اغلب گروه‌های مذهبی یا قومی هستند. اگر چه گروه‌های صنفی را نیز می‌توان موضوع امنیت اجتماعی قلمداد کرد؛ ولی احزاب سیاسی کاملاً از حوزه امنیت اجتماعی خارج هستند و بیشتر موضوع بعد سیاسی امنیت ملی و یا امنیت داخلی هستند.

امنیت داخلی: به نظر می‌رسد امنیت داخلی بیش‌تر بر اساس یک تقسیم‌بندی جغرافیایی تعریف می‌شود. به گفته‌ی باری بوزان^(۵)

امنیت داخلی بر اساس معیار جغرافیایی، در نقطه مقابل امنیت خارجی تعریف شده‌است و بر این مبنا همه‌ی موضوعاتی را که در قلمرو ملی قرار دارند شامل می‌شود. امنیت داخلی و خارجی را سطوحی از امنیت ملی نیز می‌دانند. با این نگاه درحالی که امنیت خارجی معطوف به تهدیدهای ناشی از کشورهای رقیب یا دشمن است؛ امنیت داخلی مربوط به براندازی و چالش از جانب گروه‌هایی است که اقتدار دولت را نپذیرفته‌اند. در امنیت داخلی، آسیب‌پذیری‌ها ناشی از نقاط ضعف مزمنی است که ساختار، امکانات و توانایی‌های موجود قادر به پاسخ‌گویی به آن‌ها نباشد. در تعریف امنیت داخلی دو

رویکرد انفعالی و ایجابی قابل تمیز است با رویکرد اول، (ولفرز) و کسانی که مثل او می‌اندیشند امنیت داخلی را نبود اجبار، نبود خطر خارجی، رفع نیازمندی‌های خارجی یا ترکیبی از آن‌ها می‌دانند که تحصیل آن رسالت دولت می‌باشد. اما رویکرد دوم که به صاحب‌نظرانی چون رابرت ماندل منتسب است امنیت داخلی را به احساس رضایت و اطمینان خاطر تعریف می‌کند. در نتیجه بی‌تردید امنیت داخلی بخشی از امنیت ملی است که کم‌وبیش با موجودیت‌های داخلی سروکار دارد و عمدتاً در بر گیرنده‌ی امنیت حاکمیت است. مرجع امنیت داخلی اغلب حکومت، یا به تعبیر دقیق‌تر هسته‌ی مرکزی حاکمیت تلقی می‌شود. پلیس و نهادهای اطلاعاتی در تأمین امنیت داخلی نقش کلیدی دارند. گرچه نمی‌توان کارکرد ارتش، در شرایط بحرانی، که تهدید امنیت داخلی ریشه‌های خارجی دارد را نادیده گرفت. ارتش می‌تواند کارکرد منفی نیز داشته‌باشد، به‌ویژه در کشورهای غیردموکراتیک که با دفاع از حاکمیت ممکن است مرزهای امنیت فردی و امنیت اجتماعی را نیز درنوردد. ایفای چنین نقشی می‌تواند علیه امنیت ملی و به تبع آن امنیت داخلی ارزیابی شود. این کارکرد منفی از طرف پلیس و نهادهای اطلاعاتی نیز دور از ذهن نیست. **امنیت ملی:** حالتی است که ملتی فارغ از تهدید از دست دادن تمام یا بخشی از جمعیت، دارایی، یا خاک خود به سر برد. امروزه، کمابیش در همه کشورها نوعی پلیس سیاسی یا امنیتی وجود دارد که مقصود از آن بنا بر فرض، جلوگیری از نفوذ عوامل محرک و ویرانگر و جاسوس به داخل کشور و سرکوبی کسانی که از راه‌های غیرقانونی تهدیدکننده‌ی نظم سیاسی موجود به‌شمار می‌آیند. هرچه نظامی تمامیت‌خواه‌تر باشد قدرت پلیس سیاسی و شدت و خشونت آن در آن نظام بیشتر است. این گونه نظام‌های سیاسی

که مجالی برای مخالفت علنی و قانونی نمی‌گذارند، مخالفان یا دشمنان خود را همواره به نام «دشمنان امنیت ملی» یا نام‌های دیگر سرکوب می‌کنند.

امنیت منطقه‌ای: هنگامی که یک کشور اطراف کشور دیگری را مورد حمله و تهاجم قرار می‌دهد در این صورت امنیت منطقه‌ای آن کشور به هم خورده‌است.

امنیت بین‌الملل: حالتی است که در آن قدرت‌ها در حالت تعادل و بدون دست‌یازی به قلمرو یکدیگر به سر برند و وضع موجود در خطر نیفتد. هرگاه یکی از قدرت‌ها از محدوده‌ی خود پافراتر گذارد، از لحاظ قدرت (و یا قدرت‌های) مخالف، امنیت بین‌المللی «درخطر افتاده‌است».

امنیت سایبری: با ظهور فضای (دنیای) سایبری، کاربران یا همان شهروندان سایبری نیاز به احساس امنیت در فضای سایبری برای انجام امور خود دارند که این امنیت ابتدا با افزایش سطح آگاهی و دانش خود کاربران و سپس با کمک شرکت‌های امنیتی و مراجع قانونی و پلیس‌های سایبری فراهم می‌شود.

بعد از تعریف همه جانبه امنیت، اکنون به تعریف غذاء می‌پردازیم:

غذاء: خوراک، خوردنی، خورش، آنچه خورده شود، ماده‌ای که به نمو جسم کمک کند و انرژی لازم برای بدن بوجود بیاورد. در فارسی غذا تلفظ می‌شود، اغذیه جمع.

غذایی: منسوب به غذاء خوراکی^(۶)
غذاء: خورش، خوردنی که نشو و نمایی تن و قوام تمام بدن بدانست و بالفظ چیدن و کردن خوراک و آشامیدنی که بدن اغتذاء شود.

اغذیه: پرورش که بدان بالیدگی و آراستگی جسم است. هر آنچه نشو نما و قوام تن بدانست. غذایی منسوب به غذاء و خوراکی^(۷)

خوراک، خوراکی، یا غذا خوردنی‌ای است که در جوامع متفاوت به صورت خام و دست‌نخورده، تغییر یافته یا نیمه تغییر

یافته برای مصرف آماده می‌شود. خوراک می‌تواند منشأ حیوانی یا گیاهی (و یا گاهی معدنی) داشته باشد، و برای رفع نیاز تغذیه یا لذت بردن مصرف شود.

در گذشته جمع‌آوری خوراک به شیوه‌ی شکار یا چیدن میوه انجام می‌گرفت، ولی امروزه تهیه‌ی آن بیشتر با استفاده از مهارت‌های کشاورزی، دام‌پروری یعنی پرورش حیوانات اهلی و ماهی‌گیری صورت می‌گیرد. عادات غذایی در فرهنگ‌های گوناگون مختلف است. اکثر جوامع با توجه به سن و رسومشان رسم‌های مخصوصی برای آشپزی و اولویت‌های غذایی‌شان دارند. بسیاری از فرهنگ‌ها غذاهای خود را توسط روش‌های تدارک، شیوه‌های آشپزی، و تهیه غذا متنوع ساخته‌اند. اکنون بر می‌گردیم به تعریف امنیت غذایی

امنیت غذایی از دیدگاه سازمان ملل:

سازمان ملل در سال ۱۹۸۶، امنیت غذایی را دسترسی همه مردم به غذای کافی در تمام اوقات برای داشتن یک جسم سالم می‌دانند. طبق این تعریف موجود بودن غذا، دسترسی به غذا و پایداری در دریافت غذا سه عنصر اصلی می‌باشند.^(۸)

امنیت غذایی و ایمنی غذا از واژه‌هایی مهم و کاربردی است که امروزه در اسناد توسعه‌ای به آن پرداخته شده‌است و از سوی مسؤولان به کار گرفته می‌شود. امنیت غذایی به دسترسی همه افراد یک جامعه، در تمام ادوار عمر به غذای کافی و سالم برای داشتن زندگی سالم و فعال گفته می‌شود و درآمد خانوار از عوامل مهم در تأمین امنیت غذایی در یک نظام اجتماعی می‌باشد. عامل مهم دیگر در تأمین امنیت غذایی جامعه، ذائقه و دانش تغذیه‌ای خانواده‌ها در نحوه تخصیص بودجه برای تهیه بهترین نوع غذای در دسترس و چگونگی تقسیم غذا در خانواده می‌باشد. امنیت غذایی زمانی تأمین می‌شود که سرانه سبد غذایی خانواده به صورت صحیح انتخاب و تهیه شود، برای افراد خانواده کافی و به صورت صحیح طبخ شود تا عناصر و مواد غذایی سالم و صحیح

به سلول‌ها و اندام‌های بدن برسد. برای تأمین امنیت غذایی در یک کشور و نظام اجتماعی باید سازمان‌ها و نهادها با هم همکاری داشته باشند و با هماهنگی یک سازمان متولی امنیت غذایی، بر تولید یا واردات مواد و محصولات غذایی، آموزش و تبلیغ و آگاهی دادن به جامعه و سیاست‌گذارهای کلان اقتصادی نقش ایفا کنند. سازمان مسئول امنیت غذایی باید نسبت به نوع مواد غذایی، میزان و قیمت آن‌ها همیشه مطلع باشد و بررسی کند که همه مردم از نظر فیزیکی به این غذا دسترسی داشته باشند و درآمدشان به قدری باشد که بتوانند این غذا را بخرند و این سازمان در صورت بروز بحران باید زنگ خطر را به صدا درآورد و اندازه‌گیری این امنیت را بر عهده بگیرد^(۹)

امنیت غذایی از دیدگاه اسلام این است: هر آنچه‌ای پاک، پاکیزه و بویژه حلال که برای صحت‌مندی و سلامتی روحی و جسمی انسان مفید بوده و باعث رشد و نمو فیزیکی و روحی و قوام تن انسان شده بتواند؛ از نظر اسلام من حیث امنیت غذایی محسوب می‌گردد.

منابع و مأخذ:

(۱) فرهنگ قرآنی راغب، المفردات فی غریب القرآن راغب اصفهانی، تخلص و ترجمه جهانگیر ولدییگی، نوبت چاپ اول ۱۳۸۹، مرکز پخش: سندانج، پخش کتاب امام غزالی.

(۲) فرهنگ فارسی عمید ج ۱ ص ۲۳۳.

(۳) فرهنگ فارسی معین ج ۱ ص ۳۱۲.

(۴) فرهنگ فارسی معین ج ۱ ص ۳۱۲.

(۵) بری گوردن بوزان) به انگلیسی Barry :

(Gordon Buzan متولد ۲۸ آوریل ۱۹۴۶)

استاد بازنشسته روابط بین‌الملل در دانشگاه اقتصاد

لندن و استاد افتخاری در دانشگاه کپنهاگ

و دانشگاه جیلین است .

وی تا سال ۲۰۱۲ صاحب کرسی مونتگ برتون

در رشته روابط بین‌الملل در مدرسه اقتصاد لندن

بود. بری بوزان نظریه پرداز نظریه مجموعه

امنیتی منطقه‌ایو همراه با اوله ویور یکی از

چهره‌های اصلی مکتب کپنهاگ می‌باشد.

(۶) فرهنگ فارسی عمید ج ۲ ص ۱۴۷۱.

(۷) لغت نامه دهخدا ج ۳۶ ص ۱۲۲.

(۸) ویکی‌پدیا، دانشنامه‌ی آزاد.

(۹) همان.

ملت خشونت

مولوی عبدالعظیم جهیر

درده‌های پسین بیش از هر زمان دیگر هیاهوی خشونت علیه زنان در منطقه براه افتیده و اخیراً موضوع امحای خشونت و احیای حقوق زنان محور رسانه و بنگاه‌های تبلیغاتی شده و منابع مختلف با دنبال نمودن اهداف گوناگون وارد صحنه شده اند.

فاجعه این جاست که درین میان از سوی دشمنان دیرینه اسلام که همیشه در مرصاد تاخت و تازها قرار دارند و از هر زمان و زمینه می خواهند بشکل سازمان یافته ترولی نامرئی و زیر زمینی علیه ارزش های بی بدیل اسلام یورش نمایند، خشونت در برابر زنان به سمت دین و رویکردهای مسلمانان نسبت داده می شود.

بناء بمنظور تنویر ذهنیت عمومی مردم و آگاهی بخشیدن به مسلمانان و جلوگیری از کارگردن درامه ها و توطئه های زهرآگین مخالفین اسلام، ضرورت است تا با مراجعه به نصوص قاطع اسلام، موقعیت و جایگاه زنان را در تکلیف های شرعی و موقعیت های اجتماعی

و دریافت پاداش اخروی تشریح و تبیین نماییم. تا وجایب، مسئولیت ها، تکالیف و حقوق و پاداش زنان و مردان به ایضاح رسد و طی آن معلوم شود که خشونت در اسالیب و راهکار های مسلمانان در تعامل باهمی جا ندارد.

۱- تکلیف های شرعی مردان و زنان:

﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾ النساء: ۱۰۳

ترجمه: بیگمان نماز بر مؤمنان فرض و دارای اوقات معلوم و معین است.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ البقرة: ۱۸۳

ترجمه: "ای کسانی که ایمان آورده اید! بر شما روزه واجب شده است، همان گونه که بر کسانی که پیش از شما بوده اند، واجب بوده است، تا باشد که پرهیزگار شوید." ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا الرُّسُولَ لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ﴾ النور: ۵۶
ترجمه: نماز را (در وقت معین و با خشوع و خضوع لازم) بخوانید، و زکات را (به مستحقان آن) بپردازید، و از پیغمبر اطاعت کنید، تا اینکه (از سوی خدا) به شما رحم شود (و مشمول رضایت

و عنایت او گردید). ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾ آل عمران: ۹۷

ترجمه: "وحج این خانه واجب الهی است بر کسانی که توانایی (مالی و بدنی) برای رفتن به آنجا را دارند. و هرکس (حج خانه ی خدا را به جای نیاورد، یا اصلاً حج را نپذیرد، و به این وسیله) کفر ورزد (به خود زیان رسانده نه به خدا) چه خداوند از همه ی جهانیان بی نیاز است."

اسلام به زن از لحاظ اینکه مکلف است مسئولیت کاملی همچون مرد برعهده ای او نهاده و او را همانند مرد شایسته کشیدن این بار امانت دانسته است و همانند مرد در رابطه به ثواب و عقاب و اعمال، به او پاداش داده می شود. زن ازین جهت که انسان است مساوی مرد است و مانند او برای تکالیف شریعت مورد خطاب است از این رو، زن مسئولیت کامل دارد. «۱»

از دیگاه قرآن میان زن و مرد در ادای تکلیف و دینداری و عبادت هیچگونه فرقی نیست و در این

ارتباط با هم برابر و یک سان اند. «۲»
 زنان در عرصه مسئولیت به طور کلی چیزی از مرد کم ندارند و منزلت و پاداش زنان نزد خداوند در گرو اطاعت از اوامر و پرهیز از نواهی است. «۳»

۲- برابری زن و مرد در پاداش اعمال صالحه
 قرآن عظیم الشان فرموده است:

﴿وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يَرْزُقُونَ فِيهَا دَائِمًا مِّنْ غَدَاقٍ﴾ غافر: ۴۰

ترجمه: هر کس کار خوبی انجام دهد، خواه مرد باشد یا زن به شرط این که مؤمن باشد چنین کسانی به بهشت می روند و در آنجا نعمت و روزی به ایشان بدون حساب و کتاب عطاء می گردد.

﴿وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْلَ صَالِحٍ مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْئًا﴾ النساء: ۱۲۴

ترجمه: کسی که اعمال شایسته انجام دهد و مؤمن باشد خواه مرد و خواه زن، چنان کسانی داخل بهشت شوند، و کمترین ستمی به آنان نشود. این نص صراحت دارد در یکسانی قاعده ی رفتار بادو نیمه ی بشریت، زن و مرد. «۴»
 خداوند مردان و زنانی را که به احکام شرع و کارهای نیکو عمل می کنند به ورود بهشت وعده داده و این امر بر برابری مردان و زنان در وجوب ایمان و کارهای نیکو و پاداش یک سان اشاره می نماید. «۵»

﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ النحل: ۹۷

ترجمه: هر کس چه زن و چه مرد کار شایسته انجام دهد و مؤمن باشد، به او (در این دنیا) زندگی پاکیزه و خوشایندی می بخشیم و (در آن دنیا)

پاداش (کارهای خوب و متوسط و عالی) آنان را برطبق بهترین کارهایشان خواهیم داد.

آیات فوق باصراحت، این حقیقت را بیان کرده و دهان بیهوده گویانی را که در گذشته یا حال در شخصیت انسانی زن شک و تردید داشتند و یا برای او مقامی پایین تر از مقام انسانی مرد قایل بودند می بندد.

ضمناً منطق اسلام را در این مسأله مهم اجتماعی آشکار می سازد و ثابت می کند که بر خلاف پندار کوتاه فکران، اسلام دین مردانه نیست به همان مقدار که به مردان تعلق دارد به زنان نیز تعلق دارد. «۶»

دو جنس، زن و مرد در قانون کار و پاداش برابر اند و هر دو یک سان با خدا ارتباط و پیوند دارند و هر دو به طور مساوی در پیشگاه خدا پاداش خود را دریافت می دارند. «۷»

۳- مساوی بودن زنان و مردان در مجازات:
 ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا تَكَلًّا مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ المائدة: ۳۸
 ترجمه: دست مرد دزد و زن دزد را به کیفر عملی که انجام داده اند به عنوان یک مجازات الهی قطع کنید، و خداوند (بر کار خود) چیره و (در قانونگذاری خویش) حکیم است) و برای هر جنایتی عقوبت مناسبی وضع می کند تا مانع پخش آن گردد. ﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةً جَلْدًا...﴾ النور: ۲
 ترجمه: هریک از زن و مرد زناکار (مؤمن، بالغ، حرّ، و ازدواج ناکرده) را صد تازیانه بزنید.

۴- زن بیعت مادر:
 ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِسْنَ بْنَ إِدْرِيسَ حَمَلَتُهُ أُمُّهُ وَهَنًا عَلٰی وَهْنٍ وَوَصَّيْنَاهُ فِي عَامَتَيْنِ أَنْ أَشْكُرَ لِي

وَلَوْلَايَكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ﴾ لقمان: ۱۴

ترجمه: ما به انسان در باره پدر و مادرش سفارش کرده ایم (که در حق ایشان نیک باشد و نیکی کند، به ویژه مادر، چرا که) مادرش به او حامله شده است و هر دم به ضعف و سستی تازه ای دچار آمده است. پایان دوران شیرخوارگی او دو سال است (و در این دو سال نیز، کودک، شیر یعنی شیره جان مادر را می نوشد. مادر در این مدت ۳۳ ماهه حمل و شیرخوارگی، مهمترین خدمات و بزرگترین فداکاری را مبذول می دارد لذا به انسان توصیه ما این است) که هم سپاسگزار من و هم سپاسگزار پدر و مادرت باش، و (به آن که سرانجام بازگشت به سوی من است (و نیکان را جزا و بدان راسزا می دهیم).

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِسْنَ بْنَ إِدْرِيسَ حَمَلَتُهُ أُمُّهُ كَرِهًا وَوَصَّيْنَاهُ كَرِهًا وَحَمَلُهُ وَوَصَّيْنَاهُ تَلْثُونَ شَهْرًا...﴾ الأحقاف: ۱۵

ترجمه: ما به انسان دستور می دهیم که به پدر و مادر خود نیکی کند. چرا که مادرش او را با رنج و مشقت حمل می کند، و با رنج و مشقت وضع می کند، و دوران حمل و از شیر بازگرفتن او سی ماه طول می کشد.

[عن ابی هريرة ؓ قال جاء رجل الى رسول الله ؐ فقال: يا رسول الله من احق الناس بحسن صحابي؟ قال: امك قال: ثم من؟ قال: ثم امك، قال ثم من؟ قال: ثم امك، قال ثم من؟ قال: ثم ابوك] «۸»

ترجمه: ابوهريرة ؓ گفته است که مردی نزد رسول الله آمده و گفت: یا رسول الله! کدام کس به خوش رفتاری ام سزاوار تر

است؟ فرمود: مادرت، گفت: باز کیست؟ فرمود: مادرت، گفت: باز کیست؟ فرمود: مادرت، گفت: باز کیست؟ فرمود: پدرت. [عن معاوية بن جهمه عن ابيه قال اتيت النبي ﷺ استشيرته في الجهاد قال: الك والدة قلت نعم قال اذهب فاکرمها فان الجنة عند رجلها] «۹»

ترجمه: از معاویه بن جهمه از پدرش روایت است که گفته است نزد پیامبر اکرم ﷺ رفتم و راجع به رفتن به جهاد از جناب شان اجازه خواستم فرمودند: آیا مادر داری. گفتم بلی. فرمودند: در تکریم او بکوش، پس یقیناً جنت زیر پای اوست.

[عن معاوية بن جهمه قال جاء رجل الى رسول الله يعني جهمه فقال يا رسول الله اردت ان اغزو فجتك استشيرك فقال هل لك من ام؟ قال نعم قال فالزمها فان الجنة تحت رجلها] «۱۰»

ترجمه: از معاویه بن جهمه روایت است که مردی نزد رسول اکرم ﷺ آمده یعنی جهمه و عرض کرد که یا رسول الله، میخوام به جهاد بروم و آمده ام تا تجویز از شما اخذ کنم. پیامبر اکرم ﷺ فرمود: آیا مادر داری؟ گفت: بلی. رسول کریم ﷺ فرمودند: آنرا لازم بگیر پس یقیناً جنت در زیر پای اوست.

۵- زن بحیث همسر:

خداوند کریم در مورد رفتار شایسته با زنان، امر فرموده است:

﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ...﴾ النساء:

ترجمه: و با زنان خود به طور شایسته (در گفتار و در کردار) معاشرت کنید. ﴿وَكُنْ مِثْلَ الَّذِي عَلَيْكَ بِالْمَعْرُوفِ...﴾ البقرة: ۲۲۸

ترجمه: و برای همسران (حقوق و

واجباتی) است (که باید شوهران اداء بکنند) همان گونه که بر آنان (حقوق و واجباتی) است (که باید همسران اداء بکنند) به گونه شایسته ای (که برابر عرف مردمان و موافق با شریعت اسلام باشد).

[عن عائشة رضی الله عنها قالت " قال رسول الله، خيركم خيركم لاهله و أنا خيركم لاهلي...] «۱۱»

ترجمه: از عائشة رضی الله عنها روایت است که رسول کریم ﷺ فرمودند: بهترین شما خوش رفتارترین شما با همسر خویش است و من با همسران خود بسیار خوب هستم.

[عن عبدالله بن عمرو قال: قال رسول الله خيركم، خيركم لنسائهم] «۱۲»

ترجمه: از حضرت عبدالله بن عمرو رضی الله عنه روایت شده است که رسول اکرم ﷺ فرمودند: بهترین های شما بهترین های شما در برابر زنان شان استند.

[ان من اكمل المؤمنين ايماناً احسنهم خلقاً والطفهم باهله] «۱۳»

ترجمه: از مسلمانان کسی ایمانش کاملتر است که اخلاقش بهتر باشد (مخصوصاً) کسی که رفتارش با همسرش خوب و محبت آمیز باشد.

۶- منزلت دختران:

[عن عائشة قالت: جاءتنى مسكينة تحمل ابنتين لها فأطعمتها ثلاث تمرات فأعطت كل واحد منهما ثمرة و رفعت الى فيها ثمرة لتأكلها فاستطعمتها ابتها، فشقت التمرة التي كانت تريد ان تأكلها بينهما فاعجبني شأنها فذكرت الذي صنعت لرسول الله فقال: ان الله قد اوجب لها به الجنة او اعتقها بها من النار] «۱۴»

ترجمه: از عائشة رضی الله عنها روایت است که گفت: زن بینوایی پیش من آمد درحالی که دو دختر داشت من سه عدد خرما به آنان دادم. او به هریک از دخترانش

یک عدد خرما داد و خرمای سومی را به سوی دهندش برد که آن را بخورد که دو دخترش دو باره از او طلب کردند، پس خرما را دو قسمت تقسیم کرد و به آنان داد. قضیه ی او مرا به تعجب انداخت، پس ماجرا را برای رسول خدا ﷺ بازگو کردم.

رسول خدا ﷺ فرمود: بدون شک خداوند بهشت را برای آن زن واجب گردانید یا به آن وسیله او را از آتش رهایی بخشید.

بدیهی است که زن در خانواده ها بحیث اعضای جامعه دارای همین موقعیت های است یا مادر است یا من حیث همسر قرار دارد و یا دختر و خواهر است. و در مجموع راجع به آنها توصیه به خیر شده است.

[استوصوا بالنساء...] «۱۵»

ترجمه: با زنان برنیکویی رفتار کنید.

زنان در هر موقف و منزلتی که وقوع یابند در آیات کریمه و احادیث شریفه حسن رفتار و تقابل خوب با آنها مطرح شده است در تکالیف شرعی چیزی اضافه تر از مردان بر آنها تحمیل نشده بلکه بنابر ویژگیهای زنانه شان تخفیفاتی نیز در حصه آنها به میان آمده است.

در فرایض و بناهای اسلام که نماز، روزه، زکات و حج است بالای زنان کدام فشار مازاد نیامده است در هجرت، جهاد و فراگیری علوم اسلامی نیز هم سهمیم بوده اند استعداد و ظرفیت مالکیت و استحقاق میراث و اکتساب را دارند و از نظر شرع اسلامی هرتصرفی که برای مرد جایز باشد برای زن نیز جایز است مطابق ایجاب حالت ویژه و در نظر داشت احکام

اسلامی صلاحیت تملک اموال منقول و غیرمنقول و اشتغال به تجارت و اکتساب مشروع دیگر را داشته و حق حواله، کفالت، هبه، وصیت، وکالت، وقف، حضور در محاکم قضایی و دیگر مسایل و عقود و معاملات مالی را حسب احوالی که در کتب فقهی آمده است دارند.

در پرتو نصوص اسلام، جایگاه انسانی، تکلیف های شرعی، و مجازات دنیوی و دریافت پاداش اخروی زن همگون و برابر با مرد است و در حصه برخورد آمیخته با احسان و احترام در مقابل وی سفارش و تأکید های مکرر صورت گرفته است.

در هر کدام از عرصه های زندگی و موقعیت های اجتماعی و فامیلی جانب زن لحاظ شده و هیچ نوع تعامل خشونت آمیز و تشدد و تحجر از سوی دین، در باب شیوه های معاشرتی با زنان به ملاحظه نمی رسد.

دین اسلام از همان ابتدای ظهورش پیوسته برای اعاده حقوق اساسی و بنیادی زنان ارشادات پیوسته و روشن داشته و تا آنجا راجع به حقوق زنان عنایت دارد که در قرآن کریم از آیه ۲۲۸ الی آیه ۲۴۱ -سورة بقره، دوازده بار کلمه معروف در تعامل میان شوهر و همسر و مسایل حقوقی و ظرافت ها و رعایت توازن و نزاکتها در میان شوهر و خانم بکار رفته است تا با در نظر داشت و رعایت آن بایست نه مرد از صلابت و قیمومیت خود سوء استفاده کرده و حق همسر خود را نادیده بگیرد و نه زن از موقعیت خود پیش روی نابجا نماید، بلکه وجیبه و مکلفیت هر کدام آنها این است که

فقط احکام خدا و پیامبرش را در تعامل خویش اساس و معیار قرار دهند.

در واقع اسلام زن را به عنوان انسان، زن، دختر، همسر، مادر و عضوی از اعضای جامعه مورد کرامت، بزرگداشت، تجلیل، تکریم، تعظیم، عدالت و حمایت خود قرار داده است.

در حقیقت هیچ دین آسمانی یازمینی و هیچ مکتب فلسفی اعم از آئیده آلیست و رئالیست، مانند اسلام، در تکریم، بزرگداشت، رعایت عدل و حمایت از زن پیدا نمی شود. «۱۶»

هر شخصی که اهل درایت و بصیرت، صاحب درک و عاقل باشد با توجه به شرح فوق بخوبی می داند که خشن بودن و خشونت کردن یک امر مذموم و نکوهیده است و مسلمانان در ابعاد مختلف زندگی ماموریت دارند تا از قهر و غیظ اجتناب نموده و با برادران و خواهران مسلمان خود از باب رفق، عفو و گذشت و مدارا، حلم و تواضع و لینت و نرمش رفتار نمایند.

در مواجهه و گفتن سخن، باهم محاسن و ارزشها را رعایت نمایند. این اصول و ضوابط نه تنها درباره زنان بلکه در حصه پیش آمد و تعامل با هر یکی از مسلمانان قابل تطبیق و تعمیل است.

فلهذا در رویکردهای مسلمین در هیچ گوشه و زاویه ای راجع به زنان خشونت معمول نیست هرگاهیکه خشونت به دین اسلام منسوب گردد و این اتهام به مسلمانان وارد شود.

چنین چیزی حتماً بخشی از برنامه های دنباله دار دشمنان اسلام است که از عناد و ستیز نشأت می نماید و یا اینکه عناصر ابزاری و حرفوی و ایادی آنها این تبلیغات را دامنه می دهند.

مأخذ:

۱. زن در قرآن و در میان مسلمانان صفحه ۱۲۵ مؤلف راشد الغنوشی، مترجم زاهد ویسی، تهران، احسان ۱۳۹۵.
۲. فهرست موضوعی آیات قرآن صفحه ۹۸۵ گرد آوری و ترتیب داکتر محمد مصطفی محمد، ناشر خواجه عبد الله انصاری، چاپ دقت، نوبت چاپ اول ۱۳۸۹.
۳. اسلام آیین زندگی صفحه ۳۳۵ مؤلف شیخ محمد شلتوت مترجم عبدالعزیز سلیمی نشر احسان چاپ ۱۳۸۸ چاپخانه مهارت.
۴. تفسیر فی ظلال القرآن، جلد ۲ صفحه ۲۳۱ تألیف سید قطب، ترجمه دکتر مصطفی خرمدل، نشر احسان، چاپ سوم ۱۳۸۹.
۵. حقوق و تکالیف زنان، صفحه ۷۸ مؤلف دکتر عبدالکریم زیدان، مترجم، سهیلا رستمی، ناشر: نشر احسان، چاپخانه مهارت، نوبت چاپ دوم، سال ۱۳۹۵ هـ - ش.
۶. تفسیر نمونه، جلد ۱۱ صفحات ۴۲۴ ناصر مکارم شیرازی، ناشر: دارالکتب الاسلامیه، چاپخانه سرور، نوبت چاپ، بیست و ششم، تهران بازار سلطانی.
۷. تفسیر فی ظلال القرآن، جلد ۴ صفحه ۳۰۶.
۸. صحیح البخاری، حدیث شماره ۵۹۷۱ - کتاب الادب، باب: من احق الناس بحسن الصحبة، صحیح البخاری امام ابو عبدالله محمد بن اسماعیل بخاری با ترجمه فارسی، مترجم عبدالعلی نور احراری، ناشر شیخ الاسلام احمد جام.
۹. روه البیهقی فی شعب الایمان حدیث شماره ۷۸۳۲ - تألیف الامام ابی بکر احمد بن الحسین البیهقی المتوفی سنة ۴۵۸ هـ - ق.
۱۰. روه البیهقی فی شعب الایمان، حدیث شماره - ۷۸۳۳.
۱۱. جامع الترمذی حدیث شماره - ۳۸۹۵ کتاب المناقب، باب: فضل ازواج النبی، و ابن ماجه حدیث شماره ۱۹۷۷ کتاب النکاح باب حسن معاشرت النساء.
۱۲. سنن ابن ماجه حدیث شماره - ۱۹۷۸ کتاب النکاح، باب: حسن معاشرت النساء الحافظ ابی عبدالله محمد بن یزید القزوی ابن ماجه ۲۰۲ - ۲۷۵ الطبعة الاولى ۱۴۲۱ هـ - ق - ۲۰۰۰ م - دار احیاء التراث العربی بیروت لبنان.
۱۳. کنز العمال ۵۱۵۲ جلد سوم صفحه کنز العمال فی سنن الاقوال والافعال للمتقی الهندی طبع اول ۱۴۱۹ هـ - ق ۱۹۹۸ م دارالکتب العلمیه بیروت - لبنان.
۱۴. صحیح المسلم حدیث شماره - ۲۶۳۰ کتاب البر والصلة والاداب، باب: فضل الاحسان الی البنات.
۱۵. صحیح البخاری حدیث شماره - ۳۳۳۱ کتاب احادیث انبیاء و صحیح المسلم، حدیث شماره - ۱۴۶۸ کتاب الرضاع، باب: الوصیه بالنساء.
۱۶. فهرست موضوعی آیات قرآن صفحه ۹۸۵.

نقش تصوف در گسترش فرهنگ اسلامی

قسمت اول:

مولوی عنایت الله شریفی

حمد سپاس سزاوار پروردگار بخشاینده و مهربان است که مارا زندگی در آستان اسلام موهبت نموده و درود بر ناجی بشریت و خاتم پیامبران که از سوی پروردگار عالمیان به عنوان رحمتی برای جهانیان فرستاده شده است. و درود و سلام فروان بر آل و اصحاب کرام و پیروان و عاشقان منتجبین آن فخر موجودات و خلاصه موجودات حبیب رب العلمین.

اما بعد! ﴿قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ﴾^{الأعراف: ۲۹}

بدون شک تصوف که قطع خواهشهای نفسانی و عدم دلبستگی به مظاهر دنیا است. عرفان و شناخت حقایق اصلی از راه تهذیب نفس و قطع علایق از مصالح و توجه تام به عبادت و امور روحانی و معنوی مبتنی بر باورمندی و اخلاق و تصوفی

باشعار و راهکارهای اصیلی که دارد اصل عبادت را من حیث غرض آفرینش انسان توأم با اخلاص، ذکر فراگیر و ادای مسؤولیت در قبال نفس، خانواده و جامعه به گونه ای که قرآن و سنت از آن تعریف می دهد در افکار و اذهان جامعه تداعی می نماید و انسان را به همان بستری

فرا می خواند که برایش آماده شده یعنی فطرت انسانی که مسیر نهایی و زندگی ابدی برایش مطلوب و گوارا باشد.

مبادی تصوف و سلوک، آهنگ نجات بخش و مقبول و معقولی را برای انسان پیشکش من نماید که سعادت و افتخار ابدی را برای او در دنیا و آخرت تضمین می کند.

در صورتی که تصوف با تعریف واقعی که دارد تعمیم یابد و پویندگان این راه از رذائل نفسانی و هوای نفس رهائی یافته و صفای باطنی، تطهیر قلبی و سر انجام تقوای قلبی را که یگانه معیار برتری و تفوق است دریابند واقعاً بهترین گزینه در امر امانت و انجام مسئولیت در جهت گسترش فرهنگ اسلامی و خدمت گذاری به نیازمندان جامعه خواهد بود.

نقش تصوف در گسترش تمدن اسلامی در صورتی امکان پذیر است که شخص وارسته و پیر کامل دست یازید و به او اقتداء نمود. چنانچه شاعری میگوید:

هیچ کس از پیش خود چیزی نشد
هیچ آهن خنجری تیزی نشد
هیچ مولانا نشد ملای روم
تا مرید شمس تبریزی نشد
نقش تصوف در دعوت اسلام: واضح

است که در این بحث کوتا چند ورق تصوف رانمی توان به اهمیت و جایگاه آن را در گسترش اسلام که در برگیرنده تمدن و فرهنگ اسلامی می باشد واضح ساخت. اگر چه در آغاز ظهور اسلام افغانستان، ایران و سرزمین های که بعد ها ممالک عربی خوانده شدند. توسط سپاه عرب فتح گردید و در نتیجه به تاریخ اسلام در این نواحی گسترش یافت لیکن تقریباً در همه مناطق دیگر رواج اسلام نه از راه لشکر کشی بلکه بوسیله تصوف و تبلیغات و فعالیت های مراکز صوفیه صورت گرفت. این امر در شبه قاره هند جنوب شرقی آسیا، غرب چین و در میان اقوام ترک که از راه تصوف اسلام آوردند و نیز مسلمانان شرق اروپا و سراسر قاره افریقایی دیده می شود و امروزه نیز گسترش اسلام در غرب، به ویژه در میان افراد تحصیل کرده بیشتر از راه تصوف است.

تجلیات تصوف: هر چند پرداختن به اصول علمی و عقلی تصوف ضروری است اما بیان تجلیات کلی تصوف در تمدن اسلامی نیز ضروری به نظر می رسد. با ایجاد طریقه های صوفیه تصوف نه تنها راه به سوی حق را طی سده ها زنده نگاه داشت بلکه هم چنین سازمانی به وجود آورد که خود

جامعه ای در درون جامعه بزرگتر اسلامی شکل می داد این جامعه کوچک تر و درونی اثر زیادی بر جامعه اسلامی با آن روبه رو شد تصوف بود که توانست اسلام و معارف و فرهنگ اسلامی در بسیاری از مناطق گسترش دهد و حفظ کند برای نمونه در هنگام حمله مغول به ایران که مدارس اسلامی ویران گردید خانقاها مسئولیت تربیت طلاب را تا حد زیادی برعهده گرفتند. هم چنین در آسیای مرکزی و قفقاز پس از روی کار آمدن لینن و با اجرای سیاست دین زدائی کمونسنت ها عیناً تصوف توانست اسلام را در مقابل امواج مختلف حفظ کند. تصوف هم چنین رابطه نزدیکی با انجمن های اخوت و فتیان و در ایران با زورخانه و آیین های جوان مردی داشت و از این راه تأثیر عمیق در حیات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی جامعه برجاه گذاشت. نفوذ تصوف در اخلاق و جامعه به طور کلی در همه ابعاد نمایان است. نوشته های صوفیان مشتمل بر مهم ترین و جهانی ترین آثار ادبی اسلامی است و امروزه توجه جهانی به ادبیات فارسی، ترکی و عربی تقریباً به تمامی به برکت ادبیات صوفیه است. شاید بتوان گفت که هیچ تمدنی به اندازه تمدن اسلامی شاه کاری های ادبی عرفانی ندارد و این امر در زبان های مختلف ملل اسلامی به ویژه زبان دری و فارسی که از این جهت سرآمد آن هاست مشهود است. بزرگ ترین شاعران عرب، ترک، گجرائی، سندی و بنگالی مسلمان از صوفیه بوده اند. عمیق ترین موسیقی سرزمین های اسلامی از موسیقی عربی و ایرانی تا ترکی و آفریقایی و هندی اسلامی با تصوف پیوند مستقیم دارد. اهمیت تصوف در بسیاری از هنر های دیگر مانند معماری و خوش نویسی نیز هویداست و سهم آن در علوم عقلی اسلامی را نیز نباید نادیده انگاشت. با

آنکه تصوف تاریخی طولانی دارد که به آغاز اسلام برمی گردد، ولی مانند دیگر ساحت های اسلام کاملاً زنده است و حتی در سرزمین هایی مانند: هالند، شوروی سابق و آلبانی و برخی دیگر از کشور های اروپای شرقی که طی دهه های متمادی پرداختن به آن ممنوع بود امروزه دوباره حیات یافته است.

تأثیرات تصوف بر جوامع اسلامی:

تصوف و به معنی کلی تر آن، عرفان مهم ترین تبلور ساحت درونی وحی اسلامی است که طی ۱۴ صده گذشته در سراسر جهان اسلامی از اقیانوس اطلس تا اقیانوس کبیر و از آسیای میانه تا آفریقای جنوبی تجلیات بسیار مهمی داشته و از ۲ ق / ۸ م به بعد تأثیر آشکاری بر ساختار جوامع اسلامی گذاشته است که بیشتر در حوزه های اقتصادی، فرهنگی و حتی سیاسی مشهود است. این حقیقت درونی وحی اسلامی هم چنین مهم ترین تأثیر را در اندیشه و هنر اسلامی از فلسفه و شعر و ادب موسیقی و معماری داشته است برجسته ترین نوشته های ادبی عربی، فارسی، ترکی و دیگر زبان های اسلامی مخصوصاً در قلمرو شعر نتیجه از تصوف است، و بسیاری از مهم ترین آثار فلسفی اسلامی از نوشته های "فلاسفه اندلس" تا آثار سهروردی، ابن ترکه، ملا صدرا، آقامحمد رضا قمشه ای، آغا علی مدرس و ملا های سبز واری و بسیاری دیگر از فلاسفه برجسته ایران نشان از نفوذ آراء صوفیه دارد. تاریخ هیچ یک از ممالک اسلامی را به ویژه در زمینه های فرهنگی و فکری بدون توجه به اهمیت سهم تصوف در دیار مورد نظر نمی توان نوشت.

صوفیه و فعالیتهای انقلابی:

در این جا لازم می دانم که حرکت های انقلابی متصوفین را در مبارزه بر علیه بر چیدن فساد و تجاوز بر علیه مسلمین بطور خلاصه مشتمل نمونه خروار یا

دآوری نمایم:

اول - حرکت شیوخ بر علیه شاه تاتار:

هنگامیکه تاتار ها جهان اسلام را مورد تهاجم قرار داده و زیر و رو کردند و حکومت جلال الدین خوارزم شاه که یگانه حکومت مقتدر اسلامی آن زمان بود مضمحل شده و کاخ خلافت بنی عباس برای همیشه فرو ریخت و یأس و ناامیدی مهلک سراسر جهان اسلام را فراگرفت و مردم به شکست ناپذیری تاتار ها تاحدی یقین کردند که این جمله ضرب المثل قرار گرفت: اگر کسی به تو خبر دهد که قوم تاتار شکست خورده هر گز باور مکن.

اما! در آن حالت یأس وس رخور دگی مردان مبارز صاحب دل خداجو یأس و شکست را به خود راه ندادند، با دلی پردرد و ایمانی سرشار و اخلاص راستین در راه دین به جهاد و مبارزه پیگیر دست زده و آن را استمرار بخشیدند تا اینکه به کمک خدای قادر به پیروزی نهایی دست یافتند و بعضی از پادشاهان تاتار به دست آنان به اسلام گرویدند و مردم گروه گروه به دین اسلام روی آوردند.

دوم - امام ربانی شیخ احمد سر هندی:

دفاع از کیان اسلام نمود، در هند هنگامی که موج الحاد و بی دینی چون سیلی خروشان سراسر حکومت (اکبر پاچا) را فرا گرفت و اکبر که بزرگترین و مقتدر ترین شاهی بود که چشم هند به خود ندیده بود خواست با تمام قدرت شعار دین اسلام را ناپود کند و برای این امر امکانات وسیع و افراد لایق و کاردان در اختیار داشت و به کار برد ولی در عالم اسباب مقابله با آن غیر ممکن به نظر می رسید امکان هر گونه انقلاب و تحول بارز را ناممکن می نمود.

در آن جو اختناق و سخت

وحشت آفرین خداوند مهربان یکی از بندگان خاصش را برای اصلاح اوضاع و تجدید دین خویش گماشت، وی به تنهائی پرچم انقلاب را برداشت و باتکیه به قدرت ایمان و یقین و روحانیت و اخلاص خود به انقلاب درونی پرداخت که در اثر آن هریک از جانشینان حکومت مغل از دیگری بهتر می شد تا اینکه سرانجام تخت سلطنت اکبر شاه به دست "محمی الدی اورنگ زیب عالم گیر" افتاد وی پیشوای عادل صالح بود که نظیرش در حکومت های اسلامی نادر است همانا پیش آهنگ و طلایه دار این انقلاب مبارک امام طریقه ای مجددیه شیخ احمد سر هندی معروف به مجدد الف ثانی بود.

سوم- بزرگان طریقه نقشبندی در میدان مبارزه و صلاح:

در سال ۱۸۱۳م هنگامیکه روسها بر داغستان یورش بردند و برآن چیره شدند در برابر آنها همین شیوخ نقشبندی به مبارزه ایستادند، آری اینان بودند که پرچم جهاد را حمل کردند و خواستار آن شدند که معاملات محاکمات مسلمین باید طبق شریعت مقدس اسلام قضاوت شود و اجرای شریعت آزاد باشد، مرحوم شکیب ارسلان می نویسد: رهبر این انقلاب را علماء داغستان و مشایخ طریقه نقشبندی که در آن دیار پراکنده بودند به عهده داشتند

پیش از چهارم- سید جمال الدین افغانی:

تأثیر فراوانی که دعوت و شخصیت سید جمال الدین افغانی مصلح بزرگ اسلامی بر عالم گذاشت برهیچ یک از صاحب نظران مخفی نیست حتی می توان گفت او از بنیان گذاران دنیای نوین اسلام است، سید عارفی دل سوخته و روحانی آگاهی بود که تمام

وجودش دعوت و عمل و یک شعله فروزان عشق بود که از افغانستان گرفته تا ترکیه و مصر و تمام عالم اسلام روح حمیت اسلامی را دمید در اینجا این نکته قابل ذکر است که همانا عامل مهمی که در سوز درون و حرارت نفس و طبع ناآرام و نقش اساسی را بازی میکرد ذکر قلبی و بیداری باطنی و خلوت های زهد و عبادت او بود که بدون این نیرو انسان نمی تواند در اغلب موارد همیشه با محتتهای مسلسل و مخالفتها و اوضاع بحرانی و مایوس کننده، مقابله کند. بدین منوال شاگرد رشید و بازوی راستش شیخ عبده که از ذوق آشنایان تصوف و آگاهان به حقایق این کوی بود، تجزیه و تحلیل دقیق از زندگی و خدمات سید از حوصله این گفتار خارج است.

اقبال لاهوری در وصف ایشان می گوید:

رفتم و دیدم دومرد اندر قیام

مقتدی تاتار و افغانی امام

سیدالسادات مولانا جمال

زنده ازگفتار اوسنگ و سفال

خاتمه بحث مختصر راه متصوفین و ماندگاری آنان در قلوب سطور تاریخ:

زهد و تقوا در ساختار شخص متصوف ارتباط مستقیم و در ساختار خانواده اجتماع و جوامع اسلامی و جهان بشریت به خصوص آنی که آنها را در می یابند و یا اینکه داشته ها و آثار و راه آنها را می پویند و تفحص می کنند تأثیر گذار بوده که شاهد انقلابات فکری از آثار آنها در جهان امروزی به ارمغان آورده است که ما به صورت مختصر نتایج متوقعه تصوف و تأثیرات متصوفین کرام را در این خاتمه به حضور پیش کش می نمایم. حقیقتاً راه تصوف را محبت با خداست. و محبت آن است که: آنچه دوست داری اینثار و ترک کنی، از بهر آنکس که مر او را دوست داری. شبلی را سوال کردند از "انس" گفت: انس آن باشد که ترا از تو وحشت گیرد! پلیدی های نفس الوانست (اقسام) یکی با دنیا آرام گرفتن

است و دیگری به معصیت شتافتن است و معصیت خورد داشتن است و ربای خلق جستن است و از حق تعالی پاک نداشتن است و آنچه بدین ماند و هر یک از این خصلت ها آنست که چون بنده باوری بیارامد بیم و زوال ایمان بود.

سری سقطی گفت: من هر روزی به آیینی اندر نگرم چند بار، از بیم آنکه نباید که روی من سیاه گشته بود.

جزئی از کتاب شرح تعرف به تصحیح آقای دوکتور منوچهر به سال ۱۲۱۹ به حیل طبع آراسته گردیده، مستملی در باره توکل معتقد است: هر که را ایمان درست است به توکل مامور است، چنان که خداوند ﷻ فرموده: ﴿وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ المائدة: ۲۲

و نیز در جای دیگر گفته:

﴿وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ آل عمران: ۱۲۲

توکل را به ایمان مقید کرد و هر چه به چیزی مقید بود، زوال او زوال آن چیز واجب کند، اما متوکلان را مکافات داد که آن برترین همه طاعت ها و آن محبت است گفته:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ﴾ آل عمران: ۱۵۹

اصل توکل، کار خویش به حق سپردن است، چنان که توکل کار خویش به کسی سپردن است و چون حق بندگان را توکل فرمود و شرط مقرون کرد که بنده را معلوم گشت که بر غیر حق توکل روا نیست و فرموده:

﴿وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ لَا يَمُوتُ﴾ الفرقان: ۵۸

می گوید: توکل بر آن زنده کن که نمیرد، که آن زنده که بمیرد، چون توکل بر او کنی باشد که آنگاه که ترا باید، مرده یابی، اما من زنده ام که هر گز نمیرم و هرگاه که ترا باید، مرا یابی.

ویژگیهای موعظه و تبلیغ موفق

استاد زین العابدین کوشان

زبان معمولی و رائج صورت می گرفته است.» (تفسیر نمونه / ج ۱۰ ص ۳۱۴)

بناءً، مشاهده می شود که انبیاء هم مؤلف شده اند تا در رسانیدن پیامهای الهی از صراحت کلام استفاده نمایند، زیرا حجت بالای انسان غیر این، از سخنان مبهم و دو پهلو ثابت نمی گردد.

در جای دیگری از قرآن کریم چنین آمده است: ﴿وَمَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا أَلْبَانُ الْأَمْرِ﴾ العنکبوت: ۱۸

"وظیفه فرستاده (خدا) جز ابلاغ آشکار نیست".

معیار و موازینی که واضح بودن کلام را معین می نماید، نفس مبلغ و فهم خاص او نمی باشد، چون ممکن است

سخنی برای تبلیغ کننده واضح بوده اما نزد سامع و شنونده

غامض و غیر قابل فهم باشد، از

اینجاست که امر مبرم و ضروری

دانسته می شود تا تبلیغ و

موعظه باید در مطابقت با فهم و

درک مردم و مخاطبین شان

باشد. عایشه صدیقه رضی الله عنها

می فرمایند: «کان کلام رسول الله صلی الله علیه و آله

کلاماً فصلاً يفهمه كل من سمعه» (سنن ابی داؤد باب الهدی فی الکلام)

روشن و بدور از استعاره پردازی، طنز گویی و بصورت فشرده، منظم و دارای پیام مشخص باشد.

به همین دلیل است که خداوند جل و علا برای هر قوم و ملت، پیغمبری از میان خود ایشان و به زبان خود آنها فرستاده است، چنانچه می فرماید: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا يُلْقِيَانِ قَوْمَهُ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ﴾ ابراهیم: ۴

"ما هیچ پیامبری را، جز به زبان قومش، نفرستادیم؛ تا (حقایق را) برای آنها آشکار سازد..."

مؤلف تفسیر نمونه در رابطه به این فرموده خداوند متعال چنین می نویسد:

«پیامبران در درجه اول، با قوم خود، همان ملتی که از میان آنها برخاسته اند، تماس داشتند، و نخستین شعاع وحی وسیله پیامبران، بر آنها می تابید، و نخستین یاران و یاوران آنها از میان آنان برگزیده می شدند.

بنابر این، پیامبر باید به زبان آنها و لغت آنها سخن بگوید، تا حقایق را به روشنی

برای آنان آشکار سازد. درحقیقت این

جمله اشاره ای به این نکته است که:

دعوت پیامبران معمولاً از طریق یک اثر

مرموز و ناشناخته در قلوب پیروانشان

منعکس نمی شد، بلکه، از طریق تبیین و

روشنگری و تعلیم و تربیت، با همان

موعظه و تبلیغ برخلاف گمان بسیاری از مسلمانان و بخصوص برخی از مبلغین و دعوتگران معاصر، کاری نا آگاهانه و بی تأمل و تفکر قبلی نیست و تنها به یادآوری و پرداختن به فضایل خلاصه نمی شود، بلکه تبلیغ و موعظه، بر پایه ضوابط شرعی معینی تنظیم گردیده که خود بر قواعد علمی اندیشه استوار است و بهترین و استوارترین روشها و وسایل را برای پیشبرد آن بکار می گیرد، تبلیغ و موعظه کار بهترین مخلوقات، یعنی سرور کائنات محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و همچنان کار کسانی است که در هدایت و بینش، از او پیروی نموده اند، که در اینجا برخی از این ویژگیها را به بحث می گیریم:

وضاحت و قابل فهم:

اولین چیزی که برای یک مبلغ علوم دینی و امام مسجد، لازم و ضروری پنداشته می شود، اینست که از کلمات مأنوس، متداول و جا افتاده در جامعه استفاده نموده و هیچ نوع غموض و ابهامی در آن وجود نداشته باشد، زیرا، هدف اصلی از موعظه امام، ارایه مفاهیم و معلومات معین دینی به مخاطبان و سامعین و حاضرین مجلس می باشد، از اینرو لازم است واضح،

"سخنان رسول الله واضح و آشکار بود و هر کسی که آنرا می شنید مطلب آنرا می دانست" پس سخنران و مبلغ مسلمان نیز در مطابقت و متابعت از سنت و روش فرستاده خدا، مطالب مورد نظر خویش را با الفاظ صریح، واضح ارایه نموده، از کلمات غیر متداول و نامأنوس جداً پرهیز نماید، تا به هدفی که همان فهم صحیح مردم از دین است منتج گردد.

تأویلات باطل در آن محتمل نباشد:

چیز دیگری که تبلیغ کننده و مبلغ باید مد نظر داشته و آنرا لحاظ کند این است که از کاربرد کلمات و الفاظی که احتمال تأویلات نادرست و گمراه کننده را داشته باشد، دوری نموده و بکوشد از الفاظ و کلمات قرآنی و مستعمل در حدیث نبوی ﷺ استفاده نماید. زیرا این واژه ها معنا و مفهوم مشخص داشته و از مفاهیم واهی و باطلی که ممکن ذهن مخاطب گرفتار آن گردد، بدور می باشد، خداوند متعال با اشاره با این اسلوب می فرماید:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعُوا وَتُؤْمَرُوا أَنْ تَحْفَظُوا﴾
 ﴿وَقُولُوا أَنْظَرْنَا وَأَسْمِعُوا وَلَوْلَا كَيْفَرُنَا لَکَذَابٌ آيَةٌ﴾
 البقرة: ۱۰۴

"ای کسانی که ایمان آورده اید (هنگامی که از پیغمبر تقاضای مراعات و توجه بیشتر خود برای حفظ و دریافت آیات قرآن می کنید) مگوئید (رعایتمان کن و ما را بیای ...) (بلکه واژه های هم معنی دیگری را بکار برید تا یهودیان و مشرکان نتوانند از آن سوء استفاده کنند و در مفهوم زشت و دشنام آمیز بکارش برند) و بگوئید بر ما نظر انداز، در ما نگر، رعایتمان کن... و خوب به آنچه پیغمبر بر شما فرو می خواند و می گوید) گوش فرا دهید و بشنوید، و برای مشرکان (ریشخند کننده چون ایشان) عذاب درد ناکی است"

بناءً واعظ و خطیب از سخنان دو پهلو، آنکه مخاطبین را برسر دو راهی قرار دهد، اجتناب ورزد، و احیاناً به توضیح و تشریح آن بپردازد تا شک و تردیدی برای شنونده ایجاد نگردیده و اسباب تحلیل های نادرست را برای مغرضین که در کمین اند فراهم نکند.

رعایت تأنی وعدم عجله:

برای خطیب و واعظ لازم و ضروری است تا در ارایه مطالب و القای مفاهیم از تأنی کار گرفته و عجله ننماید تا مردم بتوانند سخنان وی را هضم و درک نمایند، عن انس رضی الله عنه عن النبی ﷺ «أنه کان إذا تکلم بکلمة أعادها ثلاثاً حتى تفهم عنه» (بخاری باب من أعاد کلاماً ثلاثاً)

"از انس رضی الله عنه روایت است که از رسول الله روایت می نماید که ایشان هنگامی که صحبت می نمودند، سخن خویش را سه بار تکرار می کردند تا مطلب ایشان فهمیده شود"

پرهیز از تکلف در کلام:

مبلغ و خطیب از تکلف در استعمال کلمات و جملات و اظهار فصاحت در بیان مطالب، به شدت پرهیز نماید، زیرا در حدیثی که عبد الله بن مسعود رضی الله عنه روایت نموده اند، آمده است که فرستاده خدا فرموده اند: «ألا هلک المتتبعون ثلاث مرات» (سنن ابی داؤد، باب لزوم السنه)

"تکلف کنندگان در سخن گفتن هلاک شدند"

علماء، تنطع در سخن را به معنای تکلف نمودن در اظهار فصاحت و بکار گیری کلمات نامأنوس و غیر آشنا به نزد شنونده میدانند.

عن ابی ثعلبه الخشنی أن رسول الله ﷺ قال: «أن أحبکم إلی وأقربکم منی محاسنکم أخلاقاً وإن أبغضکم إلی وأبعدکم منی مساویکم أخلاقاً الثرثارون المتشدقون المتفهبون» (مسند احمد)

"از ابو ثعلبه خشنی رضی الله عنه روایت است که رسول الله فرمودند: دوست

داشتنی ترین شما و نزدیکترین شما به نزد من، کسی است که دارای بهترین اخلاق است و مسلماً مبعوض ترین شما و دور ترین تان از من، آن است که دارای بدترین اخلاق باشد، کسانی که بیهوده گویی می کنند و از روی تکبر و غرور با کناره دهن سخن میرانند و در کلام خود تکلف و تکبر میورزند"

دچار خود بزرگ بینی نشدن:

امام و مبلغ در جریان تبلیغ نمودن دچار خود بزرگ بینی و توهین و تحقیر دیگران نگردد و شیوه سخن گفتنش با تحدی و بگونه اظهار فضیلت و برتری بر سائرین نباشد.

همانند یک دوست صمیمی و قابل اعتماد ایراد سخن نماید، تا سامعین مجلس احساس نمایند که نسبت به همه خیر خواه بوده و موعظه اش به نفع ایشان است.

اهتمام و توجه داشتن به نکته نظرات فوق برای امام مسجد و واعظ یک امر ضروری بوده و در صورت کوتاهی، رابطه قلبی بین او و مردم قطع گردیده، موعظه اش اثری در شنونده نخواهد داشت، بلکه برعکس مردم از وی متنفر گردیده از گوش دادن به سخنانش اجتناب میورزند.

همچنان امام و خطیب مسجد جانب لطف در سخن گفتن را لحاظ نماید زیرا قرآنکریم از این گونه ملاطفت سو مهربانی مثال های زیادی دارد، چنانچه از ابراهیم رضی الله عنه نقل می شود که فرمود:

﴿إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَأْتِيَنِي لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئاً﴾
 مريم: ۴۲

"هنگامی که به پدرش گفت: ای پدر! چرا چیزی را می پرستی که نه می شنود، و نه می بیند، و نه هیچ مشکلی را از تو حل می کند؟"

طوریکه به مشاهده می رسد، ابراهیم رضی الله عنه پدر خود را مورد خطاب قرار داده و از رابطه پدری و فرزندگی سخن می گوید و تلویحاً به او خاطر نشان می

سازد که مقتضای این رابطه این است که باید به حرف هایم گوش دهی و پذیری، زیرا فرزندی سراغ نخواهد شد که نسبت به پدرش خیرخواه و دلسوز نباشد.

به همین صورت در مورد هود علیه السلام می فرماید: **وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَبْنَؤُمْ أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهٍ غَيْرِهِ أَفَلَا تَتَّقُونَ** الأعراف: ۶۵
 "هود را بسوی قوم عاد که خودش از آنان بود، روانه کردیم، هود به قوم عاد گفت: ای قوم من! خدای را بپرستید و (بدانید) جز او معبودی ندارید. آیا پرهیزگاری نمی ورزید (و نمی خواهید با یکتاپرستی خویشتن را از شر و فساد در امان دارید؟).

دیده می شود که هود علیه السلام قومش را با گفتن (ای قوم من) مورد خطاب قرار داده است، زیرا این سخن بیشتر از هر چیز دیگر انگیزه پذیرش خواست او را در بین قوم بیدار می کند و این احساس را در آنها ایجاد مینماید که پیغمبر از قوم خود شان بوده و جز سعادت و خوشبختی شان را نمی خواهد.

اما ناگفته نماند که وعظ و تبلیغ با نرمی و مهربانی، مدهانت و نفاق را افاده نمی کند، و به معنای کتمان حق، تقدیر باطل و راضی بودن به آن نمی باشد، بلکه به این هدف است تا سخنانش طرف مخاطب را به تفکر و تأمل واداشته و مورد قبول و پذیرش وی قرار گیرد و در وی حس ضدیت و بدبینی را تحریک نکند. خداوند متعال از زبان یکی از پیامبران چنین حکایت می کند:

﴿وَيَقُولُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَىٰ قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا جُنُوبَكُمْ﴾ هود: ۵۲

"ای قوم من! از پروردگار تان آمرزش گناهان (گناهان و لغزش های تان) را بطلبید و به سوی او برگردید تا آسمان را بر شما ریزنده و بارنده کند (و باران و

برکات آنرا بر شما پیایی و فراوان گرداند) و نیروئی بر نیروی تان (و عزت و شکوهی بر عزت و شکوه تان) بیفزاید (ای قوم من! از حق و حقیقت) بزهکارانه روی برنتابید (و برگناه مصمم و مصر نشوید). (فی ظلال القرآن / ج ۳ ص ۹۱۹)

تبلیغ و موعظه موفق آن است که مبلغ و گوینده، مفاهیم معینی را برگزیده و در مورد آن به تفصیل بپردازد، تا توجه مردم را هرچه بیشتر به آن معطوف بدارد، ولی خوب خواهد بود که موضوع موعظه و تبلیغ رابطه مستقیم با اوضاع و احوال جامعه داشته و با ارزشهای عقیده اسلامی ارتباط داده شود.

مثلاً امروز تعصبات جاهلانۀ قومی در کشور ما بیداد نموده و شیرازۀ وحدت اسلامی و ملی را از میان برده است، پس بر امام مسجد و خطیب است تا از اضرار و پیامد های سوء فردی و اجتماعی آن در پرتو ارشادات دینی و اسلامی بپردازد و مردم را از تبعات بد این پدیده شوم و نامیمون برحذر دارد. **استفاده از قصه های کوتاه قرآنی:**

امام و واعظ میتواند، غرض جلب توجه مردم و ذهن نشین شدن هرچه بهتر موضوع مطروحه، از قصه ها و داستان های کوتاه قرآنی و آنچه در احادیث رسول اکرم صلی الله علیه و آله وارد است، استفاده نماید. طوریکه در حدیثی از پیامبر بزرگوار اسلام به این روایت آمده است: «عن ابی هریره رضی الله عنه أن رسول الله صلی الله علیه و آله قال: أرأيتم لو أن نهراً بباب أحدكم يغتسل منه كل يوم خمس مرات هل يبقى من درنه شيء؟ قالوا: لا يبقى من درنه شيء قال: فكذاك مثل الصلوات الخمس يمحوا الله بهن الخطايا». (سنن النسائي باب فضل الصلاة)

"از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: برایم بگوئید که اگر نزدیک دروازه یکی از شما نهری باشد و او هر روز پنج بار در او غسل می نماید، آیا چیزی از کثافات

موعظه و تبلیغ برخلاف گمان بسیاری از مسلمانان و بخصوص برخی از مبلغین و دعوتگران معاصر، کاری نا آگاهانه و بی تأمل و تفکر قبلی نیست و تنها به یادآوری و پرداختن به فضایل خلاصه نمی شود، بلکه تبلیغ و موعظه، برپایۀ ضوابط شرعی معینی تنظیم گردیده که خود بر قواعد علمی اندیشه استوار است و بهترین و استوارترین روشها و وسایل را برای پیشبرد آن بکار می گیرد، تبلیغ و موعظه کار بهترین مخلوقات، یعنی سرور کائنات محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و همچنان کار کسانی است که در هدایت و بینش، از او پیروی نموده اند، که در اینجا برخی از این ویژگیها را به بحث می گیریم.

بدنش بر وی باقی می ماند؟ گفتند: نه، هیچ کثافتی بر وی باقی نمی ماند. پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: مثال نماز های پنجگانه همینگونه است که الله بوسیله آن گناهان را محو می کند."

وعظ و تبلیغ طولانی نباشد:

امام و واعظ، موضوعات مورد بحث را بصورت منظم و مختصر به شنوندگان پیشکش نموده و از طولانی نمودن آن اجتناب ورزد، زیرا در حدیثی چنین آمده است: «إن طول صلاة الرجل وقصر خطبته مئنة من فقهه فأطيلو الصلاة واقصروا الخطبة» (صحیح مسلم، باب تخفيف الصلاة والخطبة عن عمار).

"بدون شک طولانی کردن نماز و کوتاهی خطبه انسان، نشان دهنده فقاقت او در دین است. پس نماز را طولانی کنید و خطبه را کوتاه بگوئید"

عن ابی وائل قال: كان عبد الله يذكر الناس في كل خميس فقال له رجل يا ابا عبد الرحمن لو ددت أنك ذكرتنا كل يوم قال: أما إنه يمتنع من ذالك أنى أكره أن أملككم وإنى أتحولكم

بالموعظة كما كان النبي ﷺ يتخولنا بها مخافة السامة علينا».

(بخاری باب من جعل لاهل العلم ايامام معلوما)

"از ابو وائل رضی الله عنه روایت است که عبد الله بن مسعود رضی الله عنه فقط روزهای پنجشنبه ما را موعظه می فرمود. مردی برایش گفت: ای ابا عبد الرحمن من دوست دارم که هر روز ما را تذکیر و موعظه نمایی! ایشان فرمودند: تنها چیزی که مرا از این امر باز میدارد این است که می ترسم شما را باموعظه نمودن زیاد خسته بسازم. به همین منظور در موعظه نمودن نشاط و حالت تان را رعایت می نمایم، چنانچه رسول الله صلی الله علیه و آله حالت ما را رعایت می نمودند، از خوف اینکه سختی برما طاری شود"

ولی سخنان مبلغ و امام، کسیکه می خواهد احکام دین مبین اسلام را برای مردم برساند و هرسخن و بیانش برای مردم پیامی داشته باشد، لازم و ضروری است تا از کلمات واضح، بسیط استفاده نماید و از تکلف بدور باشد، زیرا مخاطبین وی دارای درک و فهم یکسان نبوده و درجات علمی شان متفاوت می باشد. بناءً اگر از جملات کوتاه و مختصر و درعین زمان واضح و عاری از تکلف بهره گیرد، همه از آن بصورت یکسان مستفید می شوند.

تبلیغ و موعظه توأم با ادب، تواضع و سکون باشد: امام و مبلغ در مسجد و سائر اماکنی که موعظه می نماید، باید درسختان ادب، تواضع و سکون را از یاد نبرد و از بلند نمودن آواز و اظهار غیظ و غضب برسامعین خود داری ورزد، کلمات نرم و خالی از هرنوع تند و درشتی را بکار گیرد، زیرا خداوند متعال می فرماید:

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجِدْ لَهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ

دیده می شود که هود علیه السلام قومش را با گفتن (ای قوم من) مورد خطاب قرار داده است، زیرا این سخن بیشتر از هرچیز دیگر انگیزه پذیرش خواست او را در بین قوم بیدار می کند و این احساس را در آنها ایجاد مینماید که پیغمبر از قوم خود شان بوده و جز سعادت و خوشبختی شان را نمی خواهد.

سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِأَلْمُهْتَرِينَ النحل: ۱۲۵

"با حکمت و اندرز نیکو، به راه پروردگارت دعوت نما، و با آنها به روشی که نیکوتر است، استدلال و منظره کن! پروردگارت، از هرکسی بهتر میداند چه کسی از راه او گمراه شده است؛ و او به هدایت یافتگان دانا تر است"

هیچگاه مبلغ و خطیب در سخنانش به توهین و تحقیر حاضرین مبادرت نرزد، بلکه با الهام از سنت مطهر فرستاده صلی الله علیه و آله مسؤولیت دینی و اسلامی خویش را اداء نموده در پی آن نباشد که چه کسانی به آنچه تبلیغ می نماید اهتمام میورزند و چه افرادی از خود واکنش منفی تبارز می دهند، زیرا خداوند متعال به پیامش صلی الله علیه و آله می فرماید: ﴿قُلْ يَأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ یونس: ۱۰۸

گو: ای مردم! حق از طرف پروردگارتان به سراغ شما آمده؛ هرکس (در پرتو آن) هدایت یابد، برای خود هدایت شده؛ و هرکس گمراه گردد، به زیان خود گمراه می گردد؛ و من مأمور (به اجبار) شما نیستم!"

مؤلف تفسیر نمونه در رابطه به تفسیر آیه فوق می نویسد: «این آیه علاوه

براینکه بار دیگر مسئله اختیار و آزادی اراده را تأکید می کند، دلیل بر این است که پذیرش حق در درجه اول به سود خود انسان است، همان گونه که مخالفت با آن به زیان خود اوست، در واقع تعلیمات رهبران الهی و کتب آسمانی، کلاس هائی است برای تربیت و تکامل انسانها، نه موافقت با آن چیزی بر عظمت خدا می افزاید، و نه مخالفت با آن چیزی از جلال او می کاهد!» (تفسیر نمونه / ج ۸ ص ۴۸۶)

موعظه با رفی و نرمی صورت گیرد:

خطیب و امام مسجد، به منظور مؤثریت سخنانش لازم است روش نرمی و ملایمت را اتخاذ نماید، چنانچه خداوند تبارک و تعالی خطاب به موسی و هارون (علیهما السلام) می فرماید:

﴿أَذْهَبْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ فَقَوْلَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّنَعْلَمَهُ يَذْكُرُ أَوْ يَخْشَىٰ طه: ۴۳-۴۴

"بروید و در ذکر (و یاد و اجرای فرمان) من سستی نکنید. بسوی فرعون بروید که سرکشی نموده است. (و در کفر و طغیان از حد گذشته است). سپس با نرمی با او (در باره ایمان) سخن بگوئید، شاید (غفلت خود و عظمت خدا را) یاد کند و (از عاقبت کفر و طغیان خویش و عذاب دوزخ) بهراسد"

استاد شهید سید قطب در رابطه به آیه شریفه فوق می نویسد: «سخن نرم و گفتار آرام، عزت بزهکارانه و غرور گناه را بر نمی انگیزد و طرف را به انجام گناه بیشتر نمی کشاند، و نخوت و کبرياء دروغینی را به هیجان و تکان نمی اندازد که طاغیان با آن زندگی را بسر می برند. آرام سخن گفتن، دل را بیدار می کند. دل هم که بیدار شد خدا را بیاد می آورد، و از فرجام طغیان می ترسد.» (فی ظلال القرآن / ج ۴ ص ۵۳۰)

پس زمانی که خداوند متعال موسی و هارون را درحالیکه هردو از گناه ها منزّه و معصوم اند به لطافت و نرمی امر

می نماید، عالمان دین، خطباء و امامان مساجد که در این عصر مقتدای مردم هستند از این امر مثبتی بوده نمی توانند. از اینرو لازم است تا در هنگام ایراد سخن و تبلیغ، از کلمات رکیک و زشت که مخاطب را به لجابت و عکس العمل تحریک می نماید، جداً اجتناب ورزند و با تأسی از سنت پیامبران الهی با سخنان نرم و مهربانی خویش، امکان پذیرش مطالبش را از جانب مخاطبین بیشتر سازد.

«و عن عائشة رضی الله عنها زوج النبی صلی الله علیه و آله عن النبی صلی الله علیه و آله قال: إن الرفق لا يكون في شيء إلا زانه ولا ينزع من شيء إلا شانه» (مسلم کتاب البر والصله)

"از عائشه زوجه گرامی فرستاده خدا روایت است که رسول الله فرمودند: رفق و نرمی در هیچ کاری نمی باشد، مگر اینکه آنرا مزین می سازد و از هیچ کاری دور نمی شود مگر اینکه سبب فساد آن می گردد"

در حدیث دیگری که عائشه رضی الله عنها روایت نموده اند آمده است که رسول الله فرمودند: «یا عائشة إن الله رفيق يحب الرفق ويعطي على الرفق ما لا يعطي على العنف وما لا يعطي على ما سواه» (مسلم، باب فضل الرفق)

"یقیناً که الله صلی الله علیه و آله رفيق (مهربان) است و رفق (مهربانی) را دوست دارد. و در مقابل رفق (نرمی) پاداشی میدهد که در درستی و کارهای دیگری نمیدهد" بی تردید روش نرم و به آرامی موعظه نمودن که در حدیث فوق به رفق تعبیر شده است، اثرات مثبت و پیامد های مثبتی نهفته است که می تواند در رسانیدن احکام الهی، امر به معروف و ازاله منکر، نقش مؤثری ایفا نماید، زیرا این مأمول در روش های تند و خشن ممکن و میسر نیست.

مبلغ و خطیب سیرت و صورت خود را نیکو سازد:

چیزی دیگری که به تبلیغ و سخنان مبلغ اهمیت داده و مؤثریت آن را بیشتر میسازد، همانا اخلاق حمیده و

کردار نیک وی بوده که خطیب را قدوه و مقتدای نیک برای دیگران قرار میدهد. زیرا با مراجعه به تاریخ پر افتخار اسلام بخوبی مشاهده می نماییم که در مناطق بسیاری از جهان اسلام بوسیله اخلاق پسندیده مسلمانان پخش و نشر گردیده است و بسیاری از منکران دین خدا بامشاهده صداقت، راستی و امانتداری مسلمانان چاره جز پذیرش این آئین نجات بخش را نداشته اند.

پس باید عمل مبلغ و خطیب، گفتار و سخنانی را که به مردم بیان می کند، تأیید نماید، اعمال و کردار او مبین داشته های درونی او بوده و مظهر صداقت و باور داشتن به چیزی است که به دیگران توضیح می نماید، در غیر این صورت خطابه و تبلیغش در مخاطبین اثری نخواهد داشت، خداوند متعال از قول شعب پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: ﴿وَمَا أَرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنْهَكُمْ عَنْهُ﴾ هو: "من نمی خواهم آنچه که شما را از آن باز میدارم، خود مرتکب شوم"

خداوند در آیه شریفه دیگری مخالفت قول و فعل را به شدت مورد نکوهش قرار داده می فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ الصف: ۲-۳

"ای کسانی که ایمان آورده اید! چرا سخنی میگوئید که عمل نمی کنید؟! نزد خدا بسیار موجب خشم است که سخنی بگوئید که عمل نمی کنید!"

مؤلف تفسیر نمونه در تفسیر آیه شریفه فوق نگاشته است: «از بدترین بلا های که ممکن است بر یک جامعه مسلط شود، بلای سلب اطمینان است، و عامل اصلی آن، جدائی گفتار از کردار است، مردمی که می گویند و عمل نمی کنند، هرگز نمی توانند به یکدیگر اعتماد کنند و در برابر مشکلات هماهنگ باشند، هرگز برادری و صمیمیت در میان آنها حاکم نخواهد شد، هرگز ارزش قیمتی نخواهند داشت، و هیچ دشمنی از آنها

حساب نمی برد. مؤلف مذکور از قول یکی از شعرای معاصر، حال ملتهای را که اهل سخن اند و نه اهل عمل در داستان زیبایی که از زبان بلبل و باز شکاری مطرح کرده است، می نویسد:

دوش می گفت بلبلی با باز!
کز چه حال توخوش تر است از من!
تو که زشتی و بد عبوس و مهیب
تو که لالی و گنگ و بسته دهن!
مست و آزاد روی دست شهان
با دوصد ناز می کنی مسکن!
من بدین ناطقی و خوش خوانی
با خوش اندامی و ظریفی تن
قفسم مسکن است و روزم شب
بهره ام غصه است و رنج و محن!
باز گفتا که راست می گوئی!
لیک سرش بود بسی روشن:
دآب تو گفتن است و ناکردن
خوی من کردن است و ناگفتن!

(تفسیر نمونه / ج ۲۴ ص ۸۰)

در فرجام به این نتیجه می رسیم که خطیب و مبلغ بادر نظر داشت نکات فوق الذکر می تواند قلوب مردم را تسخیر نموده و مردم به فرمایشاتش جامعه عمل ببوشند و خود او هم توانسته است رسالت اسلامی و دینی خود را جهت اصلاح فرد، جامعه، اقامه معروف و ازاله منکر انجام دهد، در غیر این صورت، هیچ سودی به خودش و جامعه نخواهد داشت و جز خستگی و ماندگی عایدش نخواهد بود.

فهرست مراجع:

- ۱- قرآن کریم.
- ۲- تفسیر نمونه.
- ۳- سنن ابی داؤد.
- ۴- صحیح البخاری.
- ۵- مسند امام احمد.
- ۶- فی ظلال القرآن.
- ۷- سنن النسائی.
- ۸- صحیح المسلم.

نگوش فساد اداری از منظر اسلام

خواجہ فضل من اللہ فضلی

مستحق در پوستهای دولتی و غیر دولتی افراد ناتوان و غیر مسلکی گماشته شود، کذب، چالوسی و فریبکاری مصدر و معیار اعتبار و امتیاز واقع گردد و از همه مهمتر شروط و حقوقی را که شریعت غرای محمدی در پرتو آیات متبرکه قران کریم و احادیث نبوی ارشاد فرموده در نظر گرفته نشود و رعایت نگردد و برخلاف احکام شرعی اجراءات انجام یابد همه و همه عناصر فساد محسوب گردیده و کسیکه باهمچون موارد ذکر شده موصوف باشد، بدون شک و تردید مفسد گفته میشود.

خداوند بزرگ در قرآن عظیم الشان در سوره بقره آیه ۱۸۸ می فرماید:

﴿وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتَذَلُّوا بِهَا إِلَىٰ التَّكْوَارِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ البقره: ۱۸۸

ترجمه: اموال خودتان را به باطل و ناحق، همچون رشوه، ربا، غصب و دزدی در بین خود نخورید و آن را به امرا و قضات تقدیم مدارید، تا از روی گناه، بخشی از اموال مردم را بخورند و شما بر آن آگاه باشید و بدانید که ستمگار را یاری داده اید و مرتکب گناه شده اید.

از ترجمه آیه متبرکه فوق چنان هوشدار جدی به مخاطب قرآن میرسد که اگر کسی ایمان به خدا و روز جزا

و سعادت‌مند برای بشر احکام و فرامین زیادی را به ارمغان گذاشته است. که پیرامون موضوع موارد محدود و انگشت شماری را از ارشادات گرانبها و ارزشمند آیین مقدس اسلام در خدمت خوانندگان محترم قرار می دهیم. قبل از اینکه به احکام و ارشادات دینی پیرامون موضوع بپردازیم خواستیم فساد را در لغت و اصطلاح به معرفی بگیریم:

به نوشته ده خدا فساد تباه شدن و یا به ستم مال کسی را گرفتن و هم چنان گزند و آفات را نیز گویند.

و اما در اصطلاح عبارت از هر نوع عمل و فعالیتی که در تبانی با استفاده جویی ناروا و سوء استفاده از منابع دولتی (بیت المال) و شخصی جهت حصول قدرت، پول و رسیدن به امیال شخصی منتج گردد و باعث رنج و تکلیف برای سایر نیازمندان و افراد جامعه گردد و در رکود و بن بست نهاد های ملی و اقتصادی تاثیرات نا گوار را بجا بماند و اعتماد مردم از ادارات دولتی بالاثر عملکرد این مفسدین بکاهد و امانت به اهل آن سپرده نشود قیمت وقت در نظر گرفته نشود منافع شخصی نسبت به منافع ملی ارزش داده شود، بجای گماشتن افراد

هرگاه انسان با دید باز و مملو از حقیقت مسایل را مورد توجه قرار بدهد و قلب را از کینه و تعصب و دور از تعلقات و وابستگی های خاص و حرص و آزمندی دنیا پاک نماید و فقط و فقط اختصاص به اسلام بدارد، با صراحت و صداقت کامل اعتراف خواهد کرد که اسلام دین دانش، حکمت، تزکیه، تربیت، اخلاق و معنویت است.

دینی است که در مسیر تکامل نوع بشر در راستای زندگی بهتر و حسن رفتار با سایر انسانها و مسلمانان در عرصه پیشرفت های مادی و معنوی بوده و با دگرگونی شرایط، اوضاع و احوال و تطور زمان قابل انطباق است.

و همواره در جهت زیست بهتر و حیات آگنده از خیر و ثواب برای نوع بشر قوانین و اسلوب زندگی را در معرض اجرا بجا گذاشته است که آیات متعدد قرآن عظیم الشان و احادیث و سیرت پاک حضرت محمد مصطفی ﷺ دال بر همین مدعاست که جامعه اسلامی الگوی خیر و سعادت در عصر حاضر در جهان تلقی میشود و فسق و فساد را منبع و آثار شرارت دانسته و در جهت محو فساد و ایجاد فضای مناسب

داشته باشد، هرگز نزدیک به فساد نگردیده و از اعمالی که قبلاً در مطابقت به فساد انجام داده باشد توبه نموده و در جبران آن کوشش نماید. ابن کثیر در تفسیر آیه فوق گفته است:

علی پسر ابو طلحه گفته است، از ابن عباس روایت است که چنین بیان داشته است: این در باره کسی است که بر او است و گواه و شاهدی و نوشته و برهانی هم در میان نیست و او راه انکار در پیش می گیرد و کشمکش را به پیش قضات می کشاند هرچند که می داند او مقروض است و گناهکار و حرام خور، همچنین از مجاهد پسر جبیر، عکرمه، حسن، قتاده، سدی، مقاتل پسر حیان، و عبدالرحمن پسر زید پسر اسلم روایت شده است که گفته اند کشمکش و دادخواهی، نادرست و بی معنی است در حالیکه تو میدانی ستمگرهستی در صحیح مسلم و بخاری آمده است که از ام سلمه روایت است که رسول خدا فرموده است:

(و انما یاتینی الخصم فعل بعضم ان یکون الحن بحجته من بعض فافضی له، فمن قضیت له بحق مسلم فانما قطعته من نار، فلیحملها او لیذره.)

ترجمه: من شکی نیست که انسانم و شاکیان به پیش من می آیند و چه بسا یکی از شما زبان آورتر و زیرک تر از دیگری در اقامه برهان خویش باشد و من از روی ادای گفتار و اظهار دلایلی که دارد به سود او داوری کنم و حق را به جانب او دهم، پس هرکه حق مسلمانی را در آوریم به او داده باشیم، آنچه بدینوسیله به او تعلق گیرد بداند که تکه یی از آتش دوزخ است، حال میخواهد آن را بردارد یا ترکش کند.

به همین ترتیب خدا آنان را با حقیقت ادعایی که دارند و می گذارد، تا آنچه

خداوند به شما فرمان میدهد که امانت را به اهل آن بسپارید، خطاب الهی در این آیه شامل تمام مردم در تمام امانت ها میشود، پس این خطاب، هم ادای فرایض و تکالیف را که امانت حق تعالی بردوش انسان است و هم امانت های عادی در میان مردم را در بر می گیرد. اما زمام داران از نخستین مخاطبان آیه کریمه در پیشاپیش آنان قرار دارند، پس ادا کردن امانت، رد مظالم و جستن عدل در احکام و فرامین صادره از سوی، جزء اولین واجبات و تکالیفشان درمسند زمام داری است.

خواهند بکنند. لیکن باید بدانند که در هر صورت قضاوت حرامی را حلال نمی سازد و حلالی را حرام نمی نماید قاضی باید به ظاهر امر به داوری بپردازد و گناه چنین حکمی به گردن کسی است که در آن حيله گری پیش گرفته است.

مفسدین تنها به دروغ گویی و نیرنگ بازی بسنده نمی کنند، بلکه خود را صالح و از دیگران ممتاز میدانند.

قرآن کریم در سوره بقره آیه ۱۱ چنین میفرماید:

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ۚ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ﴾ البقرة: ۱۱-۱۲

ترجمه: هنگامی که به آنها گفته شود در زمین فساد و تباهی نکنید، گویند: ما اصلاح گرانی بیش نیستیم و کسانی که به بدترین وجه فساد می کنند و زشت ترین اعمال را انجام میدهند، در عین حال می گویند ما اصلاح گرانییم، بدون گمان در هر عصر و زمان به تعداد کثیری میباشدند و ترازوی سنجش خیر و شر، صلاح و فساد در نزد آنان

به همراه هوا و هوس و برابر میل شان درنوسان می باشد و به این سو و آن سو در جولان هستند، از قاعده و قانون خدا فرمان نمی برند بلکه بنده و فرمانبردار شهوات و خواسته های خود اند. فلذا خداوند از عمل اینها بیزار است و جزا و عقوبت دنیا و آخرت در کمین شان حتمی است.

آنچه را که خداوند ﷻ در قرآن عظیم الشان بیان فرموده و در امر و نهی از احکام مبارکش بنده های عاجز را مورد ارشاد قرار داده است، بدون تردید، سراسر مملو از خیر و برکات میباشد پس چه جای سعادت و خوشبختی است که در اطاعت از امر خدای بزرگ از دیگران سبقت نموده و یک زندگی مطمئن و بهتر را در دنیا از آن خود نموده و برای رستگاری آخرت و دخول به جنات نعیم امیدوار باشیم. البته قابل یاد آوری میدانم که جلوگیری از فساد تنها از مجاری تبلیغ نه بلکه من حیث امر به معروف و نهی از منکر وظیفه فرد فرد کشور عزیز میباشد تا ضمن اینکه در اطاعت از امر خداوند ﷻ شامل گردیده باشیم، با مفسدین همکاری و یاری ننموده و در هر زمان و مکان در شناسایی مفسدین از هیچ نوع جد و جهد دریغ نورزند و در اطلاع رسانی از عملکرد آنها به مراجع مسؤول انجام تکلیف نمایند.

زیرا فساد در ادارات دولتی و استفاده ناجایز از بیت المال بدون شک و تردید اثرات ناگواری را در جامعه و کشور بجا میگذارد و باعث هزاران نوع آفات و بدبختی می گردد که جبران آن نهایت دشوار بوده و آسیب و مشقات ناشی از فساد ممکن تا سالیان زیادی بجا خواهدماند. که این خساره، اضرار و پیامد های بد، فساد

باعث بدبختی اولاد این وطن گردیده و باعث رنج و مشقات زیادی می گردد.

به دنبال موارد ذکرشده راجع به فساد ارشاد قرآنی در سوره بقره آیه ۲۰۵ چنین میفرماید: ﴿وَإِذَا تَوَلَّى سَعَىٰ فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ ۗ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَادَ﴾ البقرة: ۲۰۵

ترجمه: و چون بگردد از توای محمد ﷺ می شتابد و می کوشد که باتمام توان خود در زمین فساد نماید با ویرانگری، سازماندهی اعمال خرابکارانه و ایذایی، مکر و توطیه چینی علیه مسلمین و کشت و نسل را نابود سازد و خداوند فساد را دوست ندارد.

این تعبیر همه انواع فساد را در بر میگیرد بدون هیچ فرقی که فساد موجب در دین باشد یا در دنیا. بعضی از علماء گفته اند: مراد این است که چون ستمگر به حکومت برسد و در زمین فساد کند، خداوند ﷻ بر اثر حاکمیت فساد انگیز او، باران را از خلابق باز میدارد به سبب این امر، کشتزارها نابود و نسلها تباه می گردند.

پس این تاوان و خساره بزرگی که در اثر فساد در ادارات و استفاده از چوکی های دولتی صورت بگیرد پرداخت آن بدوش کی خواهد بود؟ جواب این سوال را قرآن کریم قبلاً ارایه و توضیح نمود و از شومیت این مفسدین، یعنی که علاوه از انسانها نباتات، حیوانات و حشرات هم در امان نخواهد ماند. و اگر بعهده گیری یک پوست دولتی را منحیث یک امانت بپذیریم، که بدون شک امانتی هم میباشد خداوند بزرگ در سوره نساء آیه ۵۸ میفرماید:

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ ۚ إِنَّ اللَّهَ نَبْأُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ النساء: ۵۸

ترجمه: خداوند به شما فرمان میدهد که امانت را به اهل آن بسپارید، خطاب الهی در این آیه شامل تمام مردم در تمام امانت ها میشود، پس این خطاب، هم ادای فرایض و تکالیف را که امانت حق تعالی بردوش انسان است و هم امانت های عادی در میان مردم را در بر می گیرد. اما زمام داران از نخستین مخاطبان آیه کریمه در پیشاپیش آنان قرار دارند، پس ادا کردن امانت، رد مظالم و جستن عدل در احکام و فرامین صادره از سویی، جزء اولین واجبات و تکالیفشان درمسند زمام داری است. و چنانکه گفته شد غیر آنان از مردم نیز در این خطاب داخل اند بنابراین، بر همه مردم واجب است تا امانت ها را باز گردانده، در گواهی ها و اخبار تحقیق و بررسی نموده و در همه امور، داوری صحیح نمایند در حدیث شریف آمده است: به کسی که ترا امین گردانیده امانت را بسپار و آنکس که به تو خیانت کرده، خیانت مکن و به شما فرمان میدهد که چون میان مردم حاکم شوید به عدالت حکم کنید مراد، از عدالت در اینجا این است که: حاکم یا قاضی، بسوی یکی از طرفین دعوی گرایش نیابد و بنابر این، هیچ کس را بخاطر قرابت وی، یاجاه و مقام، یا مصلحت و منفعتی که از او تمنا دارد، یاهرغرض هوس آلود دیگری بر خصمش برتری ندهد، بلکه باید مطابق آنچه که قرآن عظیم الشأن و سنت نبوی کریم برای وی روشن ساخته است، فقط به نفع آن کسی حکم کند که حق از آن وی است. بلی! حاکم باید در میان مردم براساس مساوات حکم کند، بی آنکه یکی را بر دیگری برتری دهد، در بیان سبب نزول آیه فوق آمده است: رسول الله در روز فتح مکه، کلید خانه کعبه را از عثمان بن طلحه گرفتند، و وارد خانه شدند و هنگامی که از خانه خارج شدند این آیه را تلاوت می کردند، آن گاه عثمان بن طلحه را فراخوانده و

کلید را به او باز پس دادند. به هر حال مفسران برآنند، که این آیه مبارکه عام است و شامل همه مردم میباشد. بعضی هم گفته اند: این آیه فقط در مورد زمام داران جامعه اسلامی نازل شده است.

افزون بر معلومات ذکرشده اگر رشوت را مسبب اصلی و یکی از ارکان اساسی فساد بشماریم و بدون شک و تردید رشوت عامل اساسی در انجام فساد به حساب می آید، شریعت غرای محمدی در مورد هوشدار و هدایاتی دارد.

از عبدالله پسر عمر رضی الله عنه روایت است: از رسول ﷺ شنیدم که فرمودند: (لعن الله الراشي والمرتشي)

ترجمه: خداوند رشوت دهنده و رشوت گیرنده و کسی را که با آن دو راه میروند لعنت کرده است.

در تفسیرانوارالقرآن نگاشته شده است که: لعن گفتن بر کافر معینی جایز نیست زیرا حالش در هنگام مرگش معلوم نمی باشد که آیا در کفر مرده است و یا خیر.

باتوجه به جدیت موضوع ملعون شدن رشوت دهنده رشوت خور و کسیکه در بین آنها زمینه سازی میکند حرف آسان و ساده ای نیست، بلکه نهایت دشوار میباشد و برای هر مسلمان لازم است تا که استغفار گویان زندگی نموده و در این ورطه و مهلکه نزدیک نگردد. و بامفسدین و رشوت خوران همکاری و دوستی ننمایند. و از هر نوع عملی که منجر به فساد در اجتماع و کشور میگردد خود داری نماید و هم چنان برمسلمان لازم است تا در مشبهات نزدیک نگردیده و هر عملی که در حلال بودن و اباحت آن دلیل واضح نباشد شرکت و سهمگیری به صوابش نخواهد بود.

زندگی مسلمان مطابق مقتضیات دینی

مولوی غلام محمد جویا

شاعر صدق میابد که گفته است:
نرقع دنیانا بتمزیق دیننا
فلا دیننا یبقی ولا ما نرقع
دنیای خود را به از هم پاشانیدن دین
خود پینه می کنیم، و نتیجه این
میشود که نه دین مان باقی می ماند و
نه آنچه که پینه سازیم.
امام حسن البناء شهید رحمته الله در رساله،
خود تحت عنوان «مردم را به چه چیز
دعوت نماییم» گفته است: قرآن هدف
زندگی و مقاصد مردم را در ارتباط به
آن بیان داشته و گفته است که طایفه
یی از آنان هدف شان خورد و نوش و
به دست آوردن لذت آنست، الله

تبارک و تعالی فرموده است:
﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ
الْأَنْعَامُ وَالنَّارُ مَثْوًى لَّهُمْ﴾ محمد: ۱۲

و آنانکه کافر شدند بهره بر میگیرند و
میخورند چنانکه میخورند
چهار پایان و آتش جای ایشان
است. و در جای دیگر بیان
داشته که طایفه دیگر مطلب
آرزوی شان به دست آوردن
زینت و متاع ناپایدار دنیا است:

﴿رَبِّينَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ
النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ
مِنَ الذَّهَبِ وَالْأَفْئِسَّةِ وَالْخَيْلِ
الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكَ
مَتْنِعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ
حُسْنُ الْمَقَابِلِ﴾ آل عمران: ۱۴

میشویم و هلاک نمی کند مارا مگر
زمانه و نیست ایشان را با این مقدمه
هیچ دانش نیستند ایشان مگر گمان
کننده.
وقتی انسان از وجود زندگی بعد از
مرگ که در آن از اعمال و کردار خود
حساب دهد انکار نماید، بدون شک
چنین انسانی جز بدست آوردن متاع
دنیا و لهو و لعب در آن، و از پی
شهوات گشتن و لذا ید آن دیگر هدفی
نمی داشته باشد.

۲- طایفه دیگر در میان این دو امر
سرگردان است:

و اینها عبارت از همان مردم اند که
عقاید شان دچار شک و تردید گردیده
و تلاش و سعی شان در زندگانی دنیا
بیهوده است، و گمان دارند که ایشان
کار خیری دارند انجام میدهند، و
نمیدانند که این کارهایشان پیش
خداوند ارزش ندارد، و این گمراهی
آنها از فهم نادرست و عقیده غلط که
در باره الله دارند سرچشمه گرفته
است، و اینها هر چند خود را معتقد به
خدا و روز آخرت بدانند مگر اینکه
اندیشه و افکار آنها کاملاً یک عقیده
ظاهری است که در صحنه عملی هیچ
نقش سازنده نمی داشته باشد، اینها
نیز در پهلوی مادیها قرار گیرند ولو که
ایشان بعضی از شعار روحی را نیز
انجام دهند، و در مورد اینها این قول

الحمد لله الواحد الاحد الفرد الصمد الذی لم
یلد ولم یولد ولو یکن له کفوا احد:

اما بعد: وقتی منسوب بودن به اسلام
بر مسلمان این را لازم می گرداند که
وی عقیدتاً، عبادتاً، اخلاقاً و عملاً
برای اسلام زندگی کند. به عین شکل
بروی لازم میگرداند که اسلام را در
نفس خویش و در خانواده خویشتن
عملی و تطبیق نماید؛ و به این ترتیب
بروی لازم میگرداند که اسلام را در
همهء شئون زندگی خویش عملی سازد
و نهایت سعی و تلاش خود را در جهت
تحقق و بلند ساختن آرمان علیای
اسلام به کار برد. و مردم در این دنیا به
سه طایفه تقسیم شده اند مسلمان
باید ببیند که خود را در کدام یک از
این سه طایفه می یابد.

۱- طائفه یی برای دنیا زندگی می کنند:

و این طایفه همانا مادیون اند که در
عقیده و عمل به خدا ایمان ندارند و
قرآن آنها را به نام دهری نامیده
فرموده است: ﴿وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا
وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ﴾ الأنعام: ۲۹

و گفتند: نیست هیچ حیاتی مگر
زندگی این جهان ما و نیستیم ما بر
انگیختگان. ﴿وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ
وَنَحْيَا وَمَا نَبْلِكُهَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ
إِلَّا يَظُنُّونَ﴾ الجاثیة: ۲۴

و گفتند: نیست زندگی مگر همین
زندگانی این جهان ما میمیریم و زنده

آراسته کرده شده است برای مردمان دوستی آرزوهای نفس و زنان و فرزندان و خزانه ها جمع ساخته از زر و سیم و اسپان نشانمند ساخته و چهار پایان و زراعت، این است بهره زندگانی دنیا و خدا نزدیک اوست بازگشت نیک.

و نیز تصریح نموده است که طایفه دیگری هدف شان در زندگی برانگیختن فتنه ها و شعله ور ساختن شرور و مفساد در جامعه است، الله تعالی در مورد این طایفه فرموده است:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلْفُسَاكٌ وَإِذَا قِيلَ لَهُ سَعَىٰ فِي الْأَرْضِ لَيْفَسَدٌ فِيهَا وَبُهْلَاكٌ لِّلْعَرَبِ وَاللَّسْلُ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْفُسَاكَ﴾ البقرة: ۲۰۴-۲۰۵

و از مردمان کسی هست که بشگفت می آرد ترا سخن او در باب زندگانی دنیا و گواه می آرد خدا را بر آنچه در دل وی است حال آنکه او سخت ترین ستیزندگان است و چون ریاست پیدا کند بشتابد در زمین تا تباهی کند درانجا و نابود سازد زراعت و مواشی را و خدا دوست ندارد تباه کاری را.

این اهدافیست که بسیاری از مردم در دنیا به آن تمایل دارند و به آن خو گرفته اند، اهداف پست که خداوند مومنان را از آن پاک و مبرا ساخته و آنها را به انجام وظیفه بلند تر و عالیتر زندگی مکلف ساخته، و بردوش آنها وجیبه و مسئولیت بزرگ را نهاده است که همانا مسئولیت دعوت مردم به سوی حق و ارشاد آنها به سوی فضیلت و نیکوئی است تا آفتاب اسلام بر سر همه پرتو افکند و روشنائی بخشد.

۳- طایفه یی از مردم، دنیا را مزرعه ی آخرت می پندارند:

این طایفه همانا مومنان راستین اند. کسانی اند که حقیقت زندگی دنیا را دریافته اند و میدانند که زندگی آخرت نسبت به زندگی دنیا از چقدر اهمیت برخوردار است: ﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا

إِلَّا لَهْوٌ وَلَهْوٌ وَلِلْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ الانعام: ۳۲

و نیست زندگانی دنیا مگر بازی ولهو و هر آینه سرای آخرت بهتر است متقیان را آیا در نمی یابید.

زندگی دنیا این طایفه مردم را فریفته نمی سازد و هدف را که به آن لحاظ آفریده شده اند خوب میدانند: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِي﴾ الذاریات: ۵۶

مسلمانان واقعی دنیا را میدان مسابقه در طاعت و عبادت خدا می پندارند. آنها میدانند که سراسر زندگی شان، علم شان، تجارت شان، مال های شان، خانه های شان، وقت شان، فکر شان و بلاخره همه نواحی زندگی شان در راه حصول رضای خداست، برعکس مادیین که همه چیز را برای شهوت و لذایذ ناپایدار این زندگی میدانند.

حقیقت که به این مطلب صحنه میگذارد اینست همه آنچه که تمدن انسانی امروزی تاکنون به آن دست یافته و عقول مخترعین آنرا کشف نموده در بخش راحت و رفاه جسمی و مادی انسان بوده است، و در بخش امنیت و آرامش، سعادت و نیک بختی انسان هیچ کاری انجام نداده است.

اختراع وسایل پیشرفته زندگی از قبیل: تانک، توپ، هوا پیم، موتر، لباس و سایر اشیای که فابریکه ها در بخش های مختلف زندگی آنرا تولید مینماید، این همه بخاطر رفاه و آسایش جسمی و مادی انسان است و برای آسایش روحی و معنوی وی هیچ کاری نکرده است..

اسلام از بحث و کاوش و اختراع و تولید هرگز منع نمی کند ولی بر هریک از آن تعلیماتی دارد؛ اول اینکه این اختراعات و تولید به ضرر انسان تمام نشود؛ دوم اینکه: باید به وجه تحقق یابد که خیر و نیکوئی فضیلت و اخلاق را در جامعه بار آورد و در استعمال آن جانب شرعی و اخلاقی آن در نظر گرفته شده باشد... امام حسن البنا در رساله یی تحت عنوان (مردم را به چه چیز دعوت نمائیم) به این مفهوم اشاره

نموده گفته است:

دوست عزیزم ترا به خدا قسم که آیا مسلمانان از کتاب پروردگار شان این مفهوم را دریافته اند، و آیا نفس هایشان به این عظمت رسیده و روح شان به این حد از عطوفت و رحمت رسیده اند، و یا خود را از بنده گی ماده آزاد کرده اند؟ و آیا از لذات شهوات و خواهشات نفس خود را پاک ساخته اند؟ و آیا خود را از این امور پست ودنی و اهداف ناچیز و بی ارزش خلاص نموده و به سوی آفریده گار زمین و آسمان روی آورده و کلمه ی الله تعالی برافراشته و در راه وی جهاد نموده اند؟ و آیا دین وی را انتشار داده و از شریعت وی دفاع کرده اند، یا اینکه آنها به سان سایرین غرق در شهوات و خواسته های پست ودنی اند و یگانه هدف شان به دست آوردن لقمه چرب و مرکب راحت و لباس زیبا و خواب آرام و همسر زیبا دل انگیز و مظاهر کاذب و فریبنده است.

حضرت رسول کریم فرموده است:

(تعس عبد الدینار، تعس عبد الدرهم..)
رواه البخاری

سرنگون باد بنده دینار، سرنگون باد بنده درهم.

مسلمان چگونه باید برای اسلام زندگی کند:

بخاطر آنکه زندگی مسلمان در راه اسلام بوده باشد او را ضروریست که بعضی امور را درک نموده و به آن عمل نماید از آن جمله است:

۱- دریافتن هدف از زندگی: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِي﴾ الذاریات: ۵۶

نیافریدم جنیات و انسانها را مگر برای آنکه عبادت من کنند.

﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾ هود: ۷

و اوست آنکه آفرید آسمان و زمین را در شش روز و بود عرش او بر آب آخر کار آفریدن شما آنکه تا بیازماید شمارا که کدام کس از شما نیکوتر است از جهت عمل کردن.

۲- دریافتن بی ارزشی زندگی دنیا نسبت به زندگی آخرت: ﴿أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَّعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلًا﴾ ^{النوبة: ۳۸}

آیا رضامند شدید به زندگانی دنیا عوض آخرت پس نیست متاع زندگانی دنیا در برابر آخرت مگر اندکی. (ذلک متاع الحیاة الدنیا و ما عند الله خیر و ابقی) اینست متاع زندگانی دنیا و آنچه نزد الله است بهتر و پایدار تر است.

در روایت آمده است که روزی حضرت رسول الله بر سر توده از زباله ایستاد و یاران خود را صدا کرد و گفت: بسوی دنیا بیایید (و ببینید) بعد پارچه‌ای کهنه و استخوان پوسیده را گرفت و گفت (اینست دنیا) .. و روزی حضرت رسول خدا گوسفند مرده‌ی را دید که صاحبش آنرا به دور افکنده بود، بعد روی بسوی اصحاب خود نموده گفت: ببینید که این گوسفند نزد صاحبش چقدر بی ارزش شده است (که آنرا افکنده است) اگر دنیا نزد خداوند به اندازه بال مگس ارزش می‌داشت برای کافر اجازه آن نمی‌داد که جرعه از آب بسر کشد، فرمود: قیامت نزدیک شده است و افزون نمی‌سازند مردمان مگر حرص به دنیا را و افزون نمی‌سازند مگر دوری از خدا را.

۳- فهمیدن، حتمی بودن مرگ و عبرت گرفتن از آن: ﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَبْقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ ^{الرحمن: ۲۶-۲۷}

هر که هست بر روی زمین فانی شود و باقی ماند روی پروردگار تو خداوند بزرگی و انعام.

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقُونَ أُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَمَنْ زُحِرَ عَنِ الْكَارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْفُرُورِ﴾ ^{آل عمران: ۱۸۵}

هر نفسی چشنده‌ی موت است و جز این نیست که تمام داده خواهید شد مزد خویش را روز قیامت پس هر که دور داشته شد از دوزخ و در آورده شد به بهشت پس هر آینه به مراد رسید و نیست زندگانی دنیا مگر بهره‌ی

فریبنده.

از حضرت رسول الله روایت شده است که وی فرموده است: (اکثروا ذکر هادم اللذات و مفرق الجماعات) یاد از بین برنده لذت ها و جدا کننده جمعیت ها را زیاد کنید. (مراد از آن مرگ است).

از حضرت ابوذر غفاری رضی الله عنه روایت است که وی گفت: گفتم ای رسول خدا صحف حضرت موسی علیه السلام چگونه بود؟ فرمود: (کانت عبرا کلها: عجبت لمن ایقن بالموت ثم هو یفرح، عجبت لمن ایقن بالنار ثم هو یضحک، عجبت لمن ایقن بالقدر ثم هو ینصب، عجبت لمن رای الدنیا و تقلبها باهلها ثم اطمأن الیه، و عجبت لمن ایقن بالحساب غذا ثم لا یعمل) ^{رواه ابن حبان}

(صحیفه های حضرت موسی) همه‌ی آن اندرز و عبرت بود، من از آن کس در تعجبم که به مرگ یقین داشته باشد و اظهار سرور نماید، و از آن کس در شگفتم که به آتش یقین داشته باشد و بعد خنده بر لب داشته باشد، و از آن کس در شگفتم که ایمان به قدر داشته باشد و بعد خود را خسته سازد، و از آن کس در شگفتم که دنیا و تقلبات آنرا به اهلش ببیند و بعد به آن دل بندد، و از آن کس در شگفتم که به حساب فردا ایمان داشته باشد و بعد عمل نکند.

از حضرت ابوهریره رضی الله عنه روایت است که گفت همراه با رسول خدا بخاطر جنازه بیرون شدیم، پس وی بر سر یکی از قبرها ایستاد و گفت: (ما یأتی علی هذا القبر یوم الا وهو ینادی بصوت ذلق طلق، یا ابن آدم نسیتی؟ الم تعلم انی بیت الوحده و بیت الغربة و بیت الوحشة و بیت الدود و بیت الضیق الا من وسعه الله علیه؟ ثم قال: القبر روضة من ریاض الجنة او حفرة من حفر النار) ^{رواه الطبرانی}

هیچ روزی بر این قبر سپری نمی‌شود مگر آنکه وی به صدای رسا فریاد می‌زند که ای فرزند آدمی تو مرا فراموش نمودی آیا نمیدانی که من در خانه تنها و غربت و خانه وحشت و خانه کرم و خانه تنگی قرار دارم مگر آنکس را که خداوند جایگاه اش را وسیع ساخته باشد.

۴- درک حقیقت اسلام: به ترتیب آموختن

و فهمیدن اصول و احکام آن و حلال و حرام آن .. ﴿وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا﴾ ^{طه: ۱۱۴} و بگو ای پروردگار من علم من را افزون ساز.

و حضرت رسول خدا فرموده است: (انما العلم بالتعلم والفقہ بالفقہ و من یرد الله به خیرا یفقہ فی الدین) ^{رواه الطبرانی}

حقیقت اینست که علم به آموختن و فقہ به دانستن میسر گردد و کسی را که خداوند به وی اراده خیری نموده باشد او را در علم دین فقیه گرداند.

و نیز فرموده است: (ان الانبیاء لم یورثوا دیناراً ولا درهماً، انما ورثوا العلم، فمن اخذه اخذ بحظ وافر) ^{رواه ابوداود و الترمذی}

انبیاء علیهم السلام از خود درهم و دیناری به میراث نگذاشته اند بلکه ایشان علم را به میراث گذاشتند، پس کسیکه از این علم چیزی نصیبش شده باشد در حقیقت نصیبه زیادی برایش رسیده است.

۵- درک حقیقت جاهلیت: جاهلیت را میتوان از افکار و اندیشه ها و مکتب های آن شناخت و با کشف عیوب آن و میتوان به اضرار و خطرهای آن پی برد تا به این ترتیب از مکر آن ایمن گردد و خود را برای مبارزه با آن آماده ساخت، حضرت رسول الله فرموده است: (من تعلم لغة قوم امن مکرم) کسیکه زبان قوم را بیاموزد از مکر شان در امن ماند.

الف- صفات آنهاست که برای اسلام زندگی می کنند:

وقتی یک مسلمان زندگی خود را برای اسلام عیار سازد، این امر بروی لازم می گرداند که یک سلسله صفات را باید در خود پدید آرد تا زندگی اش از سایر مردم فرق و امتیاز داشته باشد.

و از آن جمله است: التزام عملی به اسلام که لزوم این امر برای فرد مسلمان، این مطلب را می‌رساند که ایمان به آرزو نیست بلکه ایمان آنست که در قلب جایگزین شده و عمل آنرا

تصدیق نماید، الله تعالى فرموده است:

﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ﴾ ^{الرعد: ۲۹}

آنان که ایمان آوردند و کارهای نیک کردند.

﴿اتَّخَذُوا النَّاسَ بِالْبَرِّ وَتَنَسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ يَعْلَمُونَ﴾ ^{البقرة: ۴۴}

آیا میفرمائید مردمان را به نیکوکاری و فراموش می کنید خویشستن را و شما می خوانید کتاب یعنی تورات را آیا نمی فهمید.

﴿كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ ^{الصف: ۳}

بسیار ناپسندیده شد نزد یک خدا آنکه بگوئید چیزی که نه کنید.

حجة الاسلام غزالی گفته است «کمرم را دوکس شکسته است عالمی که هتک علم نماید و جاهل عابد، جاهل مردم را به عبادت خود فریب میدهد و عالم باهتک علم خویشستن مردم را فریفته میسازد ... حضرت رسول الله مسلمانان را نصیحت نموده فرموده است: (کونوا للعلم رعاة ولا تكونوا له رواة) شما پاسداران علم بوده باشید نه راویان علم.

ب- از پی تحقق مصلحت اسلام بوده باشید نظر به این فرموده حضرت رسول الله (دوزوا مع کتاب الله حیثا دار) با کتاب الله چرخ زنید هرجاییکه چرخ زند. مطلب اینکه کتاب الله هرچه میگوید همان کنید.

و این فرموده وی (من اصبح لایهتم للمسلمین فلیس منهم) کسیکه به امور مسلمانان اهتمام نکند وی از جمله

ایشان نیست. و نیز فرموده

است: (انت علی ثغرة من ثغور

الاسلام فلا یوتین من قبلک) تو خود

برمرز از مرزهای اسلام قرار

داری هوشدار که دشمن از

سوی تو نیاید. و در غزوه احد

سعد بن ربیع آخرین لحظات

زندگی خود را پشت سر می

نهاد و جسد وی بیش از هفتاد

جای در اثر ضربه ، شمشیر و با

فرورفتن نیزه و با زخم تیر

خورده بود و با وجود این همه

زخم ها به سوی زید بن ثابت ملتفت شده گفت: (از من به حضرت رسول الله بگو که من بوی بهشت را احساس میکنم .. و برای قوم انصارم بگو که شمارا نزد الله هیچ عذری نیست چون دشمن بر حضرت رسول الله دست یابد و در شما ذره ی از توان موجود بوده باشد، و بعد روحش از همان لحظه جدا شد.

ج- احساس عزت به حق و اعتماد به الله داشتن: این دیگر از صفات مومنان راستین است ﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ﴾ ^{المنافقون: ۸}

و خدای راست بزرگی و پیغامبر او را و مسلمانان را .

﴿وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ^{آل عمران: ۱۳۹}

و سست مشوید و اندوهناک مباشید و شما اید غالب اگر مسلمان هستید.

در روایت آمده است که مهاجرین مسلمان به خاطر حفظ دین خویشستن به حبشه پناهنده شدند وقتی بحضور نجاشی داخل شدند کاهنان و رهبان

های دربار نجاشی به سرعت در پیش

روی مسلمانان آمده از ایشان خواستند

که در برابر پادشاه سرسجده برزمین

نهند، جعفر بن ابی طالب که سرکردگی

این مهاجرین را بدوش داشت گفت: «

ما قومی هستیم که به جز پیشگاه

خداوند در پیش هیچ یک مخلوق

سرسجده بر زمین نمی نهیم ...» و به

این ترتیب در تاریخ اسلامی صدها

نمونه زنده از شجاعت و سرافرازی را

می یابیم که پیشاهنگان طراز اول

اسلام آنرا ثبت نمودند امثال خبیب بن

عدی و زید بن دثنه و ربیع بن عامر و

مصعب بن عمیر و سعید بن جبیر و

سعید بن المسیب و غیره... و هر

مسلمان را شایسته آنست که به نقش

قدم آنها گام بردارد و سیرت و سجایای

آنها را مشعل فروزان راه خود گرداند.

د- برای مسلمانان لازم آن باشد که

خود را به ارزش های اسلامی عیار سازد

و با مسلمانان با عمل همکاری کند: این

امر بخاطر آنکه منسوب بودن به اسلام مسلمانان را به آن وا میدارد که برای پیشرفت و ترقی اسلام بکوشند و کار کنند ... و باید این عمل خود را از طریق پیوستن به جماعت اسلامی هم آهنگ سازند و با کسانی که برای نشر دعوت اسلامی کار میکنند همکاری کنند و در امر به معروف و نهی از منکر با ایشان شرکت نمایند و در نتیجه این امر، فرد مسلمان خانواده مسلمان جامعه مسلمان و بالاخره دولت اسلامی بوجود می آید الله تعالی فرموده است: ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ ^{المائدة: ۲}

به نیکوئی و تقوا به همدیگر کمک کنید و در معصیت و تجاوز با یکدیگر همکاری نکنید.

حضرت رسول ﷺ فرموده است:

(المسلم للمسلم کالبنیان المروص یشد

بعضه بعضه) حدیث برگزیده

مسلمان برای مسلمان مثل عمارت

محکم است که خشت هایش یکدیگر

رامحکم گرفته باشد.

و نیز فرموده است:

(یدالله مع الجماعة وانما یاکل الذئب من

الغنم القاصية) صحیح البخاری دست الله

باجمعیست است حقیقت اینست گرگ

از رمه همان گوسفند را می خورد که

از همراهانش دور شده باشد.

و نیز فرموده است: (علیک بجماعة

المسلمین وامامهم) صحیح المسلم، ج ۲ ص ۱۲۷

ترا لازم بود که به جمعیست مسلمانان و

امام آنها بیبونی.

و فرموده است: (الجماعة بركة) برکت در

جماعت است. و این فرموده وی

(الجماعة رحمة والفرقة عذاب) بیهقی جماعت

رحمت است و از هم پاشیدگی عذاب.

و من الله توفیق.

برگرفته از کتاب: مسلمان بودن یعنی چه

مؤلف: فتحی یکن

دین اسلام

قسمت اول

استاد نصیر احمد هدایت

اسلام چیست؟ علی الطنطاوی می گوید: یک بار به شاگردان خود گفتم، اگر بیگانه و غریب پیش شما بیاید و بگوید فقط مدت یک ساعت وقت دارم و می خواهم در این مدت بدانم اسلام چیست، شما چگونه در این مدت کوتاه اسلام را به او می آموزید؟ گفتند این کار غیر ممکن است که در این مدت یک ساعت دین اسلام و محتویات آن را یاد بگیرد. و هر کس بخواهد اسلام را درک کند، باید اول درس بخواند و کتب توحید، تجوید، فقه، تفسیر، حدیث و اصول و غیره یاد بگیرد و آنها را مطالعه و یادآوری کند و معلوم است که برای خواندن همه ی این کتاب ها حداقل پنج سال وقت لازم دارد. گفتم سبحان الله! مگر در زمان خود پیغمبر اسلام، بعضی از اعراب صحرائشین به خدمت رسول خدا نمی آمدند و در مورد اسلام و احکام آن از حضرت نمی پرسیدند؟ حضرت هم به ایشان اسلام را می آموختند و در مدت یک روز یا کمتر اسلام را کاملاً درک می کردند و سپس به شهر و محل سکونت شان باز می گشتند و اقوام و همشهریان خود را به اسلام دعوت می کردند؟ و گذشته از این مگر پیغمبر اسلام ﷺ در مدت

کوتاهی اسلام و ایمان و احسان را برای جبرئیل شرح نداد؟ رسول الله تمام این موضوعات را در سه جمله توضیح داد. چرا ما اسلام را در مدت یک ساعت نتوانیم بیان کنیم؟ در حقیقت برای هر مخلوقی آرزو و غایتی معین است که برای آن سعی و کوشش می کند و هرانسانی عقیده ای دارد که براساس آن زندگی می کند، بنابر این هر کسی که بخواهد دین اسلام را بپذیرد باید ابتدا اساس عقلی آن را قبول داشته باشد و اینکه آن را کاملاً تصدیق کند تا اینکه اسلام عقیده او شود و مهمتر از همه باید یقین داشته باشد که این دنیایی که مشاهده می کند، تمام دنیا و زندگی کردن و حیات جاویدان نیست و این زندگی که دارد همه ی زندگی ها نیست؛ بلکه پس از این دنیا، دنیای دیگری هم خواهد آمد و به طور یقین بداند که انسان قبل از اینکه متولد شود، وجود داشته باشد و بعد از مردن هم وجود خواهد داشت و خودش، خودش را به وجود نیاورده بلکه قبل از اینکه خودش را بشناسد، وجود داشته است. و این جمادات انسان را به وجود نیاورده اند. زیرا انسان عاقل است و آنها عقلی ندارند و خداوند متعال است که انسان و آنچه در این جهان دیده می

شود، آفریده و از عدم و نیستی به هستی آورده، آن خداوندی که همه چیز را می میراند و دوباره زنده میکند و اوست که همه چیز را آفریده و هرگاه بخواهد چیزی را خلق کند با لفظ باش(کن) خلق می شود و هرگاه قصد نابودی چیزی را نماید، نابود می کند، خداوندی است که در جهان مانند و مثل ندارد. اول همه چیز او است و آخر همه چیز هم اوست. قدرت و توانایی اش حدودی ندارد، چیزی بر او پنهان نمی شود. عادل است که عدالت او کامل و شامل همه ی آفریده هاست و با انصاف و عدالت بشری قابل مقایسه نیست. خداوند که نوامیس جهان را که به مقدار آفریده و از ازل جزییات و نواع و آنچه بر آن عارض می گردد چه از بندگان و جمادات، از حرکت و

سکون و ثبات و تحول و انجام کاری و ترک آن به اندازه ی مخصوص تعیین نموده و به بشر عقل و هوش عطا کرده تا به وسیله ی آن خیر و شر را تمیز دهد و به واسطه ی عقل خود هر چه را که بهتر و با مصلحت تر باشد برای خود برگزیند.

اما در این دنیای مادی تمام وسایل و لوازم مورد نیاز برای

سعادت و نیکبختی حقیقی به معنای واقعی آن را در این جهان زود گذر به وجود نیاورده، بلکه سعادت بشر به معنای واقعی آن را برای روز واپسین ذخیره نموده، که در آن روز بدون شک هرکسی را به جزا و پاداش اعمالش می‌رساند. نیکوکار را به بهشت می‌برد و بدکار را به دوزخ روانه خواهد کرد. او خداوندی است یکتا و بی‌مانند و بدون شریک، پس تمام عبادت بشر برای او است و هیچ کس بدون اذن و اجازه‌ی او حق شفاعت و تقرب نخواهد داشت و آنچه در این دنیا وجود دارد یا وجود پیدا می‌کند در اختیار و در دست قدرت او است و بس.

خداوند متعال موجودات را بر دو قسم آفریده، قسم اول موجوداتی است که به چشم دیده و احساس می‌شوند، قسم دوم نامرئی، که به چشم دیده نمی‌شوند و وجود آنها احساس نمی‌گردد. آنچه دیده می‌شود مانند جمادات، حیوانات، جانوران، حشرات، خزندگان، و پرندگان، به وسیله‌ی چشم و گوش وجود آنان را کاملاً حس کرده و لمس می‌کنیم، اما آنچه مشاهده نمی‌شود و وجودش را احساس نمی‌کنیم مانند ملائکه، جن‌ها و شیاطین. ملائکه مخلوقاتی هستند که فقط برای عبادت و خیر و صلاح آفریده شده‌اند و در امور شر دخالتی ندارند؛ و شیاطین موجوداتی هستند که برای شر، نافرمانی، فساد، وسوسه و گمراهی و ضلالت بشر خلق شده‌اند، اما جن‌ها مانند انس دارای عقل و شعور هستند و خیر، شر، حلال و حرام را از هم تشخیص می‌

چرا ما اسلام را در مدت یک ساعت نتوانیم بیان کنیم؟ در حقیقت برای هر مخلوقی آرزو و غایتی معین است که برای آن سعی و کوشش می‌کند و هر انسانی عقیده‌ای دارد که براساس آن زندگی می‌کند، بنابر این هر کسی که بخواهد دین اسلام را بپذیرد باید ابتدا اساس عقلی آن را قبول داشته باشد و اینکه آن را کاملاً تصدیق کند تا اینکه اسلام عقیده او شود.

دهند و پیغمبر اسلام محمد مصطفی ﷺ به سوی جن و انس فرستاده شده، و جن مکلف به عبادات و واجبات اند و مانند انسان‌ها مرده و زنده می‌شوند و محاسبه می‌گردند و هرکسی به جزای خود خواهد رسید. و خداوند بزرگ برای هدایت و رهنمایی بشر کتاب‌هایی از آسمان نازل کرده و بر هر پیغمبری صحف یا کتابی فرود آورده که بزرگترین معجزه‌ی پیغمبران خدا محسوب می‌شوند، مانند تورات، انجیل، زبور، صحف ابراهیم و آخرین و شامل‌ترین و کامل‌ترین همه قرآن است که همانند روزی که به وسیله‌ی جبرئیل بر محمد مصطفی ﷺ نازل شده سالم و صحیح و کامل تا امروز باقیمانده و تا ابد سالم و کامل و صحیح و دور از منحرفان و بدخواهان باقی خواهد ماند، و آخرین پیغمبران خدا بدون شک حضرت رسول اعظم محمد بن عبدالله المصطفی القریشی است که با بعثت او تمام کتب و رسل منسوخ و مختوم گردیده است و هیچ پیغمبری بعد از او نیست.

و قرآن خدا دستور اسلام و برنامه‌ی زندگی بشر است و هر شخصی که قلباً آن را تصدیق کند مؤمن نامیده می‌شود

و شرط ایمان به آن اقرار شهادتین است، {أشهد أن لا اله الا الله و أشهد أن محمداً رسول الله} «گواهی می‌دهم به یکتایی خداوند متعال و گواهی می‌دهم به اینکه محمد هم پیغمبر و رسول برحق خداست» و چون شخص این جمله را تلفظ کند مسلمان خواهد بود یعنی وارد مرز و حدود اسلام گردیده و به عنوان یک شهروند اصیل اسلامی شناخته می‌شود و در این صورت مانند مسلمانان دیگر از حقوق اسلامی برخوردار می‌شود و هر چه مسلمانان به آن مکلف هستند او نیز به آن مکلف خواهد بود. و اولین چیزی که بعد از نطق به شهادتین بر او واجب می‌شود عبادت است و نخستین عبادت نماز است. دو رکعت نماز صبح، چهار رکعت نماز ظهر، چهار رکعت نماز عصر، سه رکعت نماز مغرب و چهار رکعت نماز عشا، تا در این نماز‌های پنجگانه خدای خود را به یاد بیاورد و از او طلب عفو و مغفرت کند و از او خیر طلب کند و از شر (شیاطین) به او پناه ببرد مشروط به اینکه قبل از انجام نماز‌ها وضو بگیرد و خود را پاکیزه سازد، این است نماز‌های فرض پنجگانه که هفده رکعت آنها، بیش از نیم ساعت وقت نمی‌گیرد و برای انجام آنها جایی معین نشده و امامی تعیین نگردیده و برای نماز و باقی عبادات دیگر هیچ واسطه‌ای میان خدا و بنده مقرر نگشته است، بلکه برای توبه و استغفار نمودن باید خود انسان با خداوند متعال روبه‌رو شود و طلب آمرزش کند. چهارمین قسم عبادات، زکات است که هر شخص مسلمان چون توان مالی داشته باشد و از نفقه خود و خانواده اش اضافی بماند و یک سالی بر آن بگذرد، باید قسمتی از آن را که خداوند

تعیین فرموده به عنوان کمک و مساعدت به فقرا و مستمندان بدهد، طبعاً باپرداخت زکات هیچ گونه احساس ناراحتی نخواهد کرد و از سنگینی آن پروایی ندارد و همین پرداختن زکات سببی است برای اتحاد و همبستگی مسلمانان و نجات از بدترین امراض که همانا مرض فقر و تنگدستی است. سومین قسم عبادات، روزه ماه مبارک رمضان است که خداوند متعال در طول یک سال ماهی را برای روزه داری تعیین نموده است که از سحرگاه تا غروب خورشید از خوردن و آشامیدن تمام چیزهایی که روزه را باطل می کند، خود داری کند و در واقع این هم وسیله ای برای صفای نفس انسان و هم راحتی و صحت بدنش و پاکیزگی و تزکیه اخلاقی است. پنجمین قسم از ارکان اسلام حج بیت الحرام است. اسلام در حقیقت دستور داده که هر شخص مسلمان عاقل و بالغ، مرد یا زن، چون توشه ای راه و قدرت سفر داشته باشد (مستطع باشد)، در طول مدت عمر خود باید یک بار به حج بیت الحرام برود و آن در ایام موسمی معلوم شده است و هدف از آن ایجاد بزرگترین اجتماع مسلمانان جهان و بررسی احتیاجات مسلمین و درد دل نمودن مسلمین عالم در هر نقطه ای از جهان اسلام است و موجب اتحاد و همبستگی مسلمین و پیشرفت دین اسلام است؛ به شرطی که تمام مناسک فرضیات و واجبات آن را به طور صحیح به جا آورده و خود را از گناه و معاصی پاک سازد و از کردار و اقوال ناشایسته ای که کرده، به درگاه خداوند رجوع نماید و از معاصی و گناه های که مرتکب شده اظهار

پشیمانی و ندامت کند و چنان که حقوق کسی برگردنش باشد، باید به طور شایسته ای آن را ادا کند و از حق خدا و بندگان خدا پاک شود و بعد از انجام حج و مراجعت به منزل از تمام محرمات و منهیات اجتناب ورزد، و خدای متعال فرایض و واجباتی را بر بندگان واجب کرده، بسیاری از کارها را بر آنان حرام کرده و بندگان خود را به دور شدن از آن محرمات و گناهان دستور فرموده است. مانند کشتن مسلمانی بدون حق، تجاوز و تعدی کردن بر مسلمانان، ظلم و ستم کردن، شرب خمر، قمار بازی، زنا کاری، ربا خواری، دروغ گفتن و خیانت کردن در خرید و فروش و فرار از خدمت سربازی (اگر ادای خدمت سربازی به منظور اعلا کلمه الله باشد) و نافرمانی پدر و مادر، قسم دروغ و گواهی دادن به دورغ و غیر اینها، از افعالی که مخالف اسلام و قرآن است. و شکی نیست که هرگاه مسلمانی مرد یا زن مرتکب گناهی شود و خلاقی از وی سر بزند، چون از کردار خود پشیمان شود به درگاه خداوند بزرگ روی آورد و توبه و استغفار کند، خداوند متعال توبه اش را قبول می فرماید و گناهان او را مورد عفو قرار می دهد و او را می آمرزد؛ ولی اگر توبه نکند و از گناهانش پشیمان نگردد، کافر محسوب نمی شود، بلکه از گروه مسلمانان شمرده می شود ولی مسلمانی گناهکار، که در آخرت بدون ستم باید به نتیجه عمل خود برسد ولیکن عذابش موقت است و مانند کافران عذابش همیشگی و دائم نخواهد بود، اما اگر شخصی یکی از فرایض و واجبات الهی را انکار کند. مثلاً بگوید نماز قدیمی است و روزه فرض نیست بدون شک گناهکار بوده و

خداوند بزرگ برای هدایت و رهنمایی بشر کتاب هایی از آسمان نازل کرده و بر هر پیغمبری صحف یا کتابی فرود آورده که بزرگترین معجزه ی پیغمبران خدا محسوب می شوند، مانند تورات، انجیل، زبور، صحف ابراهیم و آخرین و شامل ترین و کامل ترین همه قرآن است که همانند روزی که به وسیله ی جبرئیل بر محمد مصطفی ﷺ نازل شده سالم و صحیح و کامل تا امروز باقیمانده و تا ابد سالم و کامل و صحیح و دور از منحرفان و بدخواهان باقی خواهد ماند.

لباس ارتداد پوشیده و از جمله کافران محسوب خواهد شد. همچنین اگر به یکی از محرمات خداوندی اعتقاد کامل نداشته باشد مثلاً بگوید زنا گناه نیست، باز هم مرتد و برگشته از دین شمرده می شود و این بزرگترین گناه در اسلام است و نابخشودنی خواهد بود. هر مسلمان ممکن است یکی از واجبات را ترک کند و یا اینکه به گناهی آلوده شود، که در این صورت مسلمانی عاصی و خلاف کار است. ولی در صورتی که اعتقاد به وجوب فرضی نداشته باشد یا منکر تحریم حرامی شده باشد شکی نیست که از گروه کافران خواهد بود. مسلمان با مؤمن فرق دارد؛ مؤمن کسی است که

بدون تردید و از روی حقیقت و خلوص نیت و با قلب پاک به وجود خدا و قرآن و احکام اسلام اعتقاد صحیح و کامل داشته باشد، اما مسلمان کسی است که منتسب به دین اسلام باشد و ظاهراً یا باطناً احکام قرآن را پذیرفته و به آن عمل کند. مثلاً هرگاه شخصی ظاهراً خدا ترس و نماز خوان و به نظر

دیگران دور از گناه باشد ولی باطنش خراب و عبادت او از روی حقیقت نباشد، چنین شخصی مسلمان نامیده می شود نه مؤمن. زیرا مؤمن به کسی گفته می شود که ظاهر و باطنش یکسان بوده و در دل و ضمیر او هیچ گونه اثری از فساد نباشد، چون مردم بر آنچه در قلوب و دل های دیگران است اطلاع ندارند و فقط خداوند متعال است که چیزی بر ذات مقدس اش پنهان نشده و بر همه چیز و همه کس مطلع و توانا و دانا است. و اگر کسی به اساس فکر اسلام، یعنی به ذات مطلق خداوند جهان ایمان بیاورد و به فرشتگان خدا، به پیغمبران خدا، به کتب خدا، به روز قیامت و قضا و قدر هم ایمان داشته باشد و نماز های پنجگانه را اقامه نماید و ماه رمضان را روزه بگیرد و زکات را بپردازد و حج خانه خدا برود و از محرّمات امتناع ورزد، پس او هم مسلمان است و هم مؤمن. لکن ثمره ایمان او ظاهر نمی شود و شیرینی آن را نمی چشد تا اینکه تمام عبادتش مخلصانه برای خدای متعال باشد و عملاً راه اسلام را در پیش گیرد. پیغمبر اسلام ﷺ راه حقیقی اسلام را در یک جمله خلاصه فرموده و در یک کلمه بیان و روشن نموده است، کلمه ای که شامل خیرات دنیا و آخرت است و آن ((احسان)) است یعنی خدا را چنان بندگی کند، گویی که او خدا را می بیند و چنانچه او خدا را نمی بیند، بداند که بدون شک خدا او را می بیند. مقصود این است که عبادت باید مخلصانه باشد و اینکه هر مسلمانی باید همیشه خدا

را به یاد داشته باشد و پیوسته او را در نظر خود بیاورد و یقیناً بداند که چه در موقع نشستن و چه راه رفتن و چه خوابیدن و چه موقع تنهایی و چه در جمعیت، چه حالت جدی و یا شوخی، در شب و روز خلاصه در همه مکان ها خدا او را می بیند و او را نظر داشته به او می نگرد، اینکه کمک را فقط از او بخواهد و در موقع نگرانی و ناراحتی از او مدد جوید و فقط از او بترسد و بس، و دست خواهش و تمنا را تنها به سوی او دراز کند. زیرا که اگر او خدا را نمی بیند بدون شک خدا او را می بیند. رسول الله فرموده اند: (ان تعبدالله کانک تراه، فان لم تکن تراه فانه یراک.) آری این تعریف مجملی از دین اسلام بوذ و مفصلاً اسلام و احسان را در بخش های بعدی خواهیم آورد. در این فصل مناسب است که به اصطلاحات بعضی از دانشمندان، مانند: شک، گمان و یقین بپردازیم، تا اینکه به وسیله این ها با عقیده برخورد کنیم. "دکارت" در کتاب خود و قبل از او "غزالی" در کتاب خود بنام (المنقذ من الضلال) از شک شروع کردند تا اینکه به کلمه یقین رسیدند. ببینیم شک به چه معناست؟ هرگاه تو در مکه باشی و کسی از تو بپرسد آیا در شهر طائف باران می بارد؟ در این صورت نمی توانی بگویی بلی یا خیر، زیرا که در همان موقع شاید در طائف باران ببارد و شاید هم نبارد این معنی کلمه شاید است. اما اگر بیرون از مکه بایستی و به طرف طائف نگاه کنی و ببینی که هوا ابری است و در آسمان طائف ابر مشاهده نمایی، در این صورت می توانی در جواب پرسنده بگویی: گمان می کنم در طائف باران می بارد. این معنی کلمه گمان است. (گمان در حدود ۶۰ درصد از احتمال است). و هرگاه ببینی ابر بالای

شهر طائف سیاه تر و متراکم تر شده و رعد و برق در آسمان طائف دیده می شود، در این حالت در پاسخ سؤال کننده می توانی بگویی: بلی باران می بارد و این معنی کلمه دانایی یا دانستن است (که در این صورت درجه اطمینان به ۷۵ در صد رسیده است). اما اگر خودت به شهر طائف بروی و ابر و باران و رعد و برق را به چشم خود ببینی و صدای رعد را بشنوی و لباس هایت در اثر ریزش باران تر شود، در این حالت است می توان گفت بلی باران می بارد و این معنی کلمه یقین است، که در وجود باران هیچ گونه شک و گمان و تردیدی برایت باقی نمانده است. تو از شک و گمان و شاید شروع کرده ای تا اینکه بالاخره به کلمه یقین و ثبوت و صد در صد رسیده ای و دانشمندان ما هم این یقین را علم می نامند و بنا به گفته ی دانشمندان امروز، علم بر دو قسم است (البته علمی که معنی اش دانستن باشد) اولاً: علم مطلق بدون قید و شرط که در مقابل آن جهالت و نادانی است. ثانیاً: علمی که در مقابل هنر و فلسفه باشد. بنابر این کیمیا علم است، فزیک علم است، اما رسم و نقاشی هنر است. صنعت هنر است. علم اصلی علمی است که مقصود از آن بیان حقیقت و وسیله آن عقل و راه و روش آن تجربه کردن است، ولی مقصود از هنر جلوه جمال و زیبایی است و مقصود ما از کلمه علم در این کتاب همان علمی است که به معنی دانستن است و در مقابل آن شک و گمان قرار داد.

مأخذ:

۱. اقتباس از: تعلیم اسلام.
۲. تألیف: علی طنطاوی.
۳. مترجم: فاروق رحمت الله جاوید ص ۲۴

برنامه پیامبر ﷺ

برای پیشگیری از وقوع خطا

قسمت دوم و آخر:

فرستنده: عبدالوکیل رؤفی

گزیده ای از سخنان دانشمندان پیرامون

اهمیت مطلب حدیث:

۱- امام شافعی رحمته الله می فرماید: وقتی کسی بخواهد سخن بگوید ابتدا باید بیاندیشد. اگر دید این سخن برایش زیانی ندارد؛ سخن بگوید؛ اما اگر دید سخنش زیان دارد یا در مورد زبان دار بودن آن تردید داشت، بهتر است که از گفتن آن سخن خودداری ورزد. رواه مسلم

۲- امام ابو محمد عبدالله ابی زید از پیشوایان مالکیه می گوید:

همه ی خوبی ها در چهار نکته از فرموده های پیامبر ﷺ گرد آمده است:

۱- فرمود: «کسی که به خدا و روز قیامت، ایمان دارد، باید سخن نیک بگوید یا سکوت کند.»

۲- فرمود: «از شایستگی (و ثمرات) اسلام شخص است که رها کند؛ آنچه را که به او مربوط نمی شود.» رواه ترمذی

۳- سخن پیامبر ﷺ به کسی که او را توصیه ای کوتاه کرد و به او فرمود: خشم بگیر و عصبانی مشو. رواه بخاری

۴- فرمود: «هیچ یک از شما ایمان ندارد تا زمانی که برای برادرش (یا همنوعش) همان چیزی را دوست بدارد که برای خودش دوست می دارد.» رواه بخاری

امام نووی گوید: «وقتی که کسی خواست سخن بگوید (ابتدا باید بیاندیشد) اگر محققاً سخنش نیک بود و آن را دارای پاداش دانست، سخن بگوید، ولی اگر در

درستی و پاداش آن تردید داشت، از گفتنش بپرهیزد. در حالت تردید، فرقی ندارد که محتوای سخن، حرام، مکروه و یا حتی مباح باشد، چون سخن مباح، دو حالت گفتن و نگفتنش یکسان است. بنابر این پسندیده است سخن مباح را (گاهی) رها کند و نگوید، زیرا بیم آن است که به سخن ناپسند یا ناشایست انجامد.» نووی شرح مسلم

ابن حجر گوید: «این سخن پیامبر ﷺ از کلام های جامع است؛ زیرا هر سخن دو جنبه بیشتر ندارد؛ یا خیر است یا شر و یا بلاخره به یکی از این دو می انجامد، لذا هر سخن پسندیده ای در سلک سخنان نیک و مفید، قرار دارد یکسان است که قالب خطایی آن، فرض یا مندوب باشد یا (فقط) به نتایج نیک بانجامد.

غیر از قالب های مذکور بقیه ی سخنان، شر است که به نتایج شر و نادرست می انجامد. لذا هر انسان، موظف است هنگام سخن گفتن از بر زبان آوردن سخنان شر و نادرست بپرهیزد و حتا سکوت کند.

ابوالقاسم قشیری گوید: «سکوت در وقت خود، اساس و از ویژگی مردان است. چنان که سخن گفتن به جا و به موقع از بهترین ویژه گی های اخلاقی است.

پس از این جا روشن است که آفت های زبانی مثل غیبت، سخن چینی، دروغ، ریشخند و تمسخر هر یک از بیماری های واگیری است که به جسم آدمی سرایت می کند و حسنات او را بر باد می دهد و

زمینه ی گناه را برایش فراهم می آورد. اوقات را ضایع می کند و خطا ها را فزونی می بخشد. آری با یک خطا، گاهی بنیان چند خانواده از هم می پاشد. دوستان، متفرق می شوند.

ارتباطات خویشاوندی، آسیب می بیند و گاه متوقف می شود. با این وصف واقعاً گاهی یک کلمه (یا یک جمله) باعث می شود به فرموده ی پیامبر ﷺ گوینده اش هفتاد سال در جهنم بسوزد. ابوهیره رحمته الله گوید، پیامبر ﷺ فرمود: «انسان (گاهی) بدون قصد (دریافت پاداش) سخنی از خشنودی خدا میگوید، خداوند در جاتش را با آن سخن بالا می برد. انسان (دیگری) بدون قصد (مجازات) سخنی از خشم خدا می گوید که در اثر آن به جهنم، سقوط می کند.

امام نووی گوید: «این حدیث به کنترل زبان تشویق می کند، لذا کسی که قصد سخن

گفتن دارد سخن اش کم یا بسیار باشد، پیش از آن باید در سخنش نیک بیاندیشد، اگر مصلحت یا خیر بود، سخن بگوید ورنه از گفتن آن بپرهیزد.» لذا هر آدم بالغ و عاقل باید زبانش را از گرفتن هر سخنی باز دارد، مگر سخنی که درست باشد و مصلحت آن آشکار و خیر و منفعتش عام باشد.

(شقی اصبحی) گوید: کسی که بسیار سخن گوید، بسیار خطا می کند. سخن بسیار، خطا را افزایش می دهد.

محمد بن سیرین گوید: «خطاکار ترین مردمان، کسانی اند که وقت خویش را به گفتن خطاهای دیگران سپری می کنند.»

برای آن که گوینده از لغزش ها و خطاهای گفتاری مصون بماند و کلامش دچار نقص نگردد، باید چهار چیز را رعایت کند:

۱- برای گفتن هر سخن، هدف داشته باشد، طوری که هر سخنش، منفعتی را جلب یا ضرری را دفع نماید.

۲- این که سخنش سنجیده و به جا باشد و هدفش از گفتن آن بهره برداری از فرصت پیش رو باشد.

۳- این که سخن به اندازه ی نیاز باشد (یعنی نه آنقدر خلاصه که فهمیده نشود یا طولانی که ملال آور باشد).

۴- این که واژگان مورد نیاز، گزینش و سنجیده شوند.

نقل است که کم (و سنجیده) سخن گفتن از شعبه های ایمان است. ابوامامه رضی الله عنه از پیامبر صلی الله علیه و آله روایت کرده که فرمود: «حیا و کم حرف زدن، دو شاخه از ایمان و دشنام دادن و حراف بودن دو شاخه از نفاق است.

بنابر این در هنگام سخن گفتن، انسان باید سنجیده و نیک سخن بگوید و زبانش را به سخنان زیبا و نغز؛ عادت دهد و از یاهو گویی، سخنان پوچ و چرند و کشش های شیطانی بپرهیزد، زیرا بسا سخن ناسنجیده که هلاکت گوینده اش را به پی داشته یا آینده ی او را تباه کرده است. نقل است گفته اند: کسی که هیاهو و سر و صدا کند، خطایش فزونی گیرد. خداوند فرمود: **﴿وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آلَتِهِمْ مَعْزُومَاتٌ﴾** (المؤمنون: ۳۳ مؤمنان) کسانی اند که از یاهو و چرند، رو گردان اند.

ابن کثیر گوید: یعنی آنان از باطل، گناهان و از همه ی گفتارها و کردارهای بی فایده دوری می کنند.

۵- طاعت فراوان و مواظبت بر آن: از جمله اموری که مسلمان را در پرهیز از گناهان و ترک زشتی ها، یاری می کند، این است که رابطه اش با خداوند جدی و صمیمی باشد.

چگونه می شود چنین بود؟ راه دست یافتن به ارتباط قوی با خداوند انجام طاعت بسیار و

مداومت ورزیدن بر آن است. چنان که گویند: سطح ارتباط با خداوند، حمایت کرم خداوند را برای بندگان به ارمغان می آورد و آنان را از خیر دنیا و آخرت، برخوردار می سازد. ابوهیریه رضی الله عنه گوید: رسول الله فرمود: خداوند می فرماید:

کسی که با دوستانم، دشمنی ورزد، من با او اعلام جنگ می کنم. بنده ام با ابزاری محبوب تر از فرايض، نزد من تقرب نجست. (زان پس) بنده ام با ادای نوافل، پیوسته به نزد من تقرب می جوید، تا این که او را دوست بدارم. وقتی که او را دوست بدارم، گوش او می شوم که با آن که شنود. چشم او می شوم که با آن می بیند.

دست او می شوم که با آن (می کوشد) و می گیرد. پای او می شوم که با آن راه می رود؛ اگر از من (چیزی) درخواست کند، حتماً به او می دهم، اگر از من پناه بخواهد، او را پناه می دهم. در کاری که قصد انجامش را داشتم، به اندازه ی گرفتن جان مؤمن تردید نکردم، (او) از مرگ، نفرت دارد و من از بدی کردن به او نفرت دارم.

برنامه الهی تأیید می کند: برپا دارنده ی نوافل و کارهای خیر، تحت پوشش عنایت و حمایت خداوند است؛ لذا او جز به چیزی که خداوند را خشنود می کند، گوش نمی دهد. با چشم اش فقط چیزی را می بیند که خداوند به آن فرمان داده است. با دستش همان چیزی را بر می دارد که خداوند آن را برایش حلال کرده است. با پایش فقط به همان سمتی می رود که خداوند را خشنود گرداند.

بنابر این چنان که خطابی گوید، وضعیت اش چنین خواهد بود: خداوند، بنده اش را توفیق خواهد داد تا در اعمالی که با اندام هایش انجام می دهد، موفق باشد. او را علاقمند خواهد کرد تا اندام هایش را حفاظت و نگهداری کند و از ارتکاب منهیات و آنچه مورد پسند خداوند نیست، خودداری ورزد؛ از گوش دادن به سخنان لغو و پوچ؛ از نگرستن به آنچه که خداوند آن را منع کرده است، از دست زدن و لمس کردن آنچه برایش حلال نیست و از رفتن در مسیر باطل، خود داری ورزد. این حدیث، بیانگر عصمت از خطا نیست؛

چون عصمت ویژه ی پیامبران است و غیر پیامبران در معرض خطا هستند. با این که سیدنا عمر بن خطاب رضی الله عنه پیشوای الهام یافتگان بود، چه بسا صحابه رضی الله عنهم و اطرافیانش با دیدگاه او مخالفت می کردند و او از دیدگاهش منصرف می شد. چون آنان معتقد به عصمت خود نبودند!

مسروق گوید: روزی سیدنا عمر بن خطاب رضی الله عنه به منبر رسول الله رفت و گفت: ای مردم! چرا مهریه ی زنان را زیاده می کنید؟ درحالی که (زمان پیامبر صلی الله علیه و آله) مهریه ی (زنان) میان رسول الله و یارانش چهار صد درهم یا کمتر بود و اگر بالا بردن مهریه ی زنان نشانگر تقوا یا کرامت می بود، شما از آنان پیشی نمی گرفتید. دیگر به من خبر نرسد، مردی مهریه ی زن را از چهار صد درهم بیشتر کرده باشد! او گوید: سپس (از منبر) پایین آمد. یکی از زنان قریش، جلوش را گرفت و گفت: «امیرمؤمنان! مردم را از افزودن مهریه زنان، بیش از چهار صد درهم باز داشتی؟ گفت: بلی، گفت: آیا این آیه ی قرآن را نخوانده ای؟ گفت: کدام آیه؟ زن گفت: آیا نشنیدی که خداوند می فرماید:

﴿وَأَنكِحُوا الْأَرْفَاقَ﴾ (النساء: ۲۰)

اگر به یکی از زنان، مال بسیاری را (به عنوان مهریه) دادید. او در جواب گفت: خداوندا! (مرا) بیامرز! همه ی مردم از عمر رضی الله عنه آگاه تر اند. او سپس برگشت و به منبر رفت و گفت: ای مردم! (چند لحظه پیش) من شما را از این باز داشتم که مهریه ی زنان را از چهار صد درهم بیشتر نکنید (حال می گویم)؛ اگر کسی خواست، هر قدر دوست داشت، می تواند از مالش به (همسرش) بدهد. ابو یعلی گوید: فکر کنم عمر بن خطاب رضی الله عنه گفت: هر کس (افزایش مهریه را) پسندیده دید؛ چنان کند. از آنچه گذشت روشن می شود پابندی و مواظبت بر طاعات، انسان را از وقوع در خطا ها باز می دارد، چون خداوند ضمانت کرده است او را از خطا ها محافظت کند و در زندگی اش او را به انجام طاعات، موفق گرداند و خیر و خوبی را در هر جا، برایش میسر گرداند تا در دنیا و آخرت اهل نجات باشد. اقتباس از کتاب: (پیامبر صلی الله علیه و آله و شیوه اصلاح خطاها ص ۷۱)

معلولیت

مولوی عبدالرحمن کلکانی

واقعاً در وجود ما بزرگترین نعمت صحت است و در اجتماع امنیت، صحت، فراغت و عدالت مزیت های لایتناهی الهی است.

چه زیباست که آذین بخش این جملات ماحدیت گهربار گرامی نبی کریم ﷺ باشد که میفرماید:

(عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نِعْمَتَانِ مَغْبُوتَانِ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ الصَّحَّةُ وَالْفَرَاغُ.)

صحیح البخاری جلد ۲۰ صفحه ۳۳

ترجمه: (دو نعمت است که مردم در آن ها بیخبراند و آن دوصحت و فراغت می باشد) تاجاییکه امکان دارد انسان به حفظ الصحة و امنیت خویش بکوشد اما آن جایی که مقدرات الهی برخلاف اراده بشری ما و شماسست نمیتوان از آن پیش گیری نمود.

جلوگیری از هلاکت:

از انداختن خویش به مهلکه و اضرار پرهیز نماییم متأسفانه تعداد زیادی از مردم و خصوصاً هموطنان ما بدون ضرورت جدی رفتن به شوق اروپا در ابحار خوراک ماهیان گردیده و یا معیوب شدند و تعدادی بدام آدم فروشان گرفتار گردیدند خداوند متعال میفرماید: ﴿... وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ البقرة: ۱۹۵

ترجمه: (... و خود را به دست

نیز در مورد وی مسؤولیت اجتماعی و انسانی خویش را داشته باشد. وظیفه دینی مردم است تا به وی به چشم معیوب و حقیر نبینند و به القابیکه وی را می آزارد به او صدا نزنند مانند: لنگ، کور، شل و غیره خداوند متعال از توهین و تحقیر و غیبت و اعمال ناشایسته منع فرموده در حصه عیب جویی و گذاشتن القاب نامناسب و آزار دهنده میفرماید: ﴿... وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ﴾ الحجرات: ۱۱

ترجمه: و عیب نگیرید یکدیگر تانرا و به یکدیگر لقب های بد نزنید. میدانیم که آنچه از مقدرات الهی برای ما از درد و رنج و مریضی باشد آنرا دیدنی هستیم و از آن فرار کرده نمی توانیم و این کسانی که امروز معلول اند قبلاً مانند ما صحت مند بودند پس چه خوب جای دارد که همه قدر صحت را بدانیم و از آن استفاده درست نموده از خواب و تنبلی و خوشگذرانی پرهیز نماییم و از خداوند متعال نهایت شکر گذار باشیم چون میدانیم این صحت هم ابدی و دیر پائیدی نیست خیلی موقت و گذراست بیشک به جای دیدن به دیگران که کم و کاستی یا معلولیت دارند توجه به صحت خویش نماییم زیرا صحت یک نعمت بسیار بزرگ الهی بوده که نعمات دیگر به جز ایمان و عمل صالح به آن برابری کرده نمی تواند.

الحمد لله والصلوة على اهلها والسلام على من اتبع الهدى:

کرامت انسان به ایمان و ارزش وی در اجتماع انسانی به تقوا و صداقت و اخلاق نیکوی وی ارزیابی میگردد و جایگاه اشخاص نزد خداوند و مردم به این معیار ها سنجیده می شود ظاهراً می بینیم که خداوند انسان را چه نیکو آفریده است و میفرماید:

﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾ التین: ۴

ترجمه: هر آینه ما آفریدیم انسانرا در نیکوترین صورت. انسان کامل الاعضاء گاهی ناقص و معلول تولد می گردد و اکثراً معلولیت در جریان زندگی برای انسان از اثر حوادث و امراض پیش می آید اینجاست که تعدادی از مردم دچار مشکلات شده معلول میگردند مانند: این که تعداد زیادی در نوجوانی و پخته سالی وفات می کنند و یا کشته میشوند همچنان معلولیت یک ابتلا بوده و شخص به اثر معلولیت در اجتماع جایگاه خویش را از دست نداده و او شخصیت کامل دارد، عزت و وقار وی هیچ گاهی به اثر معلولیت آسیب نمی بیند و در خود حس کمی نکرده باید کوشش و کارش مانند دیگران باشد چون استعداد انواع تپ و تلاش های زندگی مادی و معنوی در وی است و از اینکه از دید فیزیکی مشکلی دارد نزد همه محترم و مستحق تعاون است، دولت و اجتماع

خود به هلاکت نیندازید و نیکویی کنید هر آینه خداوند نیکوکاران را دوست میدارد.

در کشور عزیزمان افغانستان شهداء و معلولین، مریضان نهایت زیاد بوده و ما این مصایب را از مقدرات الهی دانسته و ابتلا و آزمایش وی میدانیم اما این به این معنی نیست که مادست به زیر بغل نهاده از کوشش و تلاش در حصه جلوگیری از مهلکات و اضرار بگذریم بلکه دفع ضرر و جلب منفعت برای مسلمان واجب است.

مژده: ابتلاها از جانب خداوند است در مقابل صبر کردن بشارت و خبرخوش برای بنده مهیاست که خداوند متعال میفرماید: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾ البقرة: ۱۵۵-۱۵۶

ترجمه: (و هر آینه می آزمایشیم شما را به چیزی از ترس و گرسنگی و کمی مالها و جانها و میوه ها (حاصلات) و بشارت بده صبرکننده گان را آنانیکه وقتی برای شان مصیبت میرسد میگویند ما از برای خداییم و ما به سوی او رجوع کننده گانیم.) معلولین مصیبت و تکلیف و معلولیت شانرا ابتلا دانسته و صبر پیشه نمایند و از جانب دیگر به زندگی خویش بصورت جدی آن ادامه داده به کار و کوشش و تأسیس خانواده و شرکت در اجتماع بپردازند و احساس کمی و کمبودی نکرده اشخاص مبتکر و توانایی که دچار

معلولیت اند آنها را الگو قرار داده کوشای زندگی دینی و دنیوی خویش باشند. بطور مثال: افراد زیادی اند که چشمان عزیزشان را به علت های گوناگون از دست داده اند ولی تعدادی از آنان در آن حالت به حفظ قرآن کریم کمر بستند و حافظان قرآن کریم میباشند و اگر قرآن کریم را مکمل حفظ ندارند قاریان و تلاوت کننده های قرآن کریم اند که مردم آنها

را به نهایت عزت و قدر در صدر مجالس جا داده به آواز زیبا و گیرای آنها قرآن را تسلی جانهای و دواي همه مشکلات خویش ساخته گوش و هوش و تن می سپارند. و اگر برعکس ببینیم اشخاص صحت مند و تنومندی اند که توان اداره خود و فامیل خویش را ندارند و همیشه به مشکلات برمیخورند و حتی مردم صحت مند و پولدار از عهده کارهای خیلی جزئی برآمده نمی توانند. معلولین عزیز بیشک از حیات خویش استفاده کرده معلولیت را فراموش نماییم روزی رسان و کارساز خدای لایزال را دانسته به سعی و تلاش خویش ادامه داده نا امید نشویم مانند طفل کوشا و امیدوار باشیم ناامیدی را نشناسیم ببینیم طفل صد و هزار بار می افتد باز می خیزد نا امید نیست بالاخره بالای پاهای خویش ایستاده شده آنقدر میدود تا قوی میشود. مثال بزرگ: خداوند قبلاً حضرت آدم علیه السلام و علی نبینا را ابتلا کرد و آدم و حوا را و ابلیس را از آسمان به زمین فرستاد و از خود دور نمود که میفرماید:

﴿... قُلْنَا أَهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا...﴾ البقرة: ۳۸
ترجمه: گفتیم پایین شوید از آنجا همه... آدم علیه السلام از آسمان به زمین آمده ناامید نشد سالها به خداوند التجا و توبه کرد به روایتی چهل سال و روایات دیگر بیشتر از آن به توبه ادامه داد تا خداوند او را مژده داد و او اولین پیامبر و راهنمای بشر گردید از وی انبیا و اولیا و جناب حضرت محمد صلی الله علیه و آله بوجود آمد. ای برادر و خواهر تو هم ناامید نباش و به رحمت خداوند امیدوار باش که میفرماید: ﴿وَلَا تَقْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ الأعراف: ۵۶

ترجمه: و فساد نکنید در زمین بعد از اصلاح آن و دعا کنید (بخواهید از او) به ترس و امید هر آینه رحمت خدا به نیکوکاران نزدیک است.

معلولین عزیز از یک دقیقه عمر خویش استفاده به خوشی امید و خنده

نماییم با طفل و اقارب خود لحظات خویش را به خفگی و اندوه نگذرانیم توجه بیشتری به تربیه اولاد و زیردستان داشته در اصلاح جامعه کوشا باشیم.

فایده: اشخاصیکه حس مسؤولیت نمایند و برای نیازمندان و ناتوانان اراده خیر و عمل تعاون را داشته باشند با وصفی که مورد تأییدات الهی و اجتماع قرار می گیرند از مصائب دنیوی و اخروی نیز در امان خواهند بود در مورد ادله منقول و نصوص زیادی است بدون شک همه وقته کم و بیش ما در خطبه ها و مواعظ می شنویم و مطالعه داریم به هر صورت از آن بی بهره نیستیم در اینجا میخواهم یادی از رسول گرامی نموده و چنین ابراز نمایم که یکی از اشخاص نیکوکار جهان همانا حضرت رسول گرامی صلی الله علیه و آله میباشد بار اولی که برای او وحی نازل شد از غار حرا به خانه آمده به خانم خویش بی بی خدیجه الکبریه رضی الله عنها جریانی را که دیده بود مکمل قصه نموده و در میان حکایت خویش گفت: میترسم مرا چیزی نشود خدیجه الکبریه رضی الله عنها استدلال نموده میفرماید: قسم به خداوند به تو ضرر نمی رساند حصه ای از متن حدیث چنین است: (... فَقَالَ لَخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا الْخَبَرَ لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا إِنَّكَ لَتَصِلَ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكُلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ) صحیح البخار ص ۱۰۷

... برای خدیجه رضی الله عنها گفت: و از موضوع باخبرش ساخت هر آینه من میترسم برخود (که مرا چیزی نشود) گفت: خدیجه رضی الله عنها چنین نیست قسم به خدا هرگز خداوند ترا اذیت و رسوا نمی کند هر آینه تو صله رحم را مراعت می نمایی مشقات و تکالیف را از مردم برداشته کار برای بی بضاعت هاپیدا میکنی مهمان را عزت مینمایی و در هر امر خیری معاونت و کمک مینمایی.

امید این مسؤولیت اجتماعی را مردم و وظیفه مهم خویش راحکومت به وجه احس آن انجام دهند.

له بد گمانی څخه ځان ساتل

دکتور نور الله صافی

آبرو او عزت تیری وشي او د هغوی عزت ترېښو لاندې کړي او ترمنځ یې د فتني او فساد سبب شي او دا کار د الله تعالی په وړاندې د لویو گناهونو څخه گنل شوی دی. د بد گمانی له ډلې څخه یو هم تور لگول او د خپلې کورنۍ او خپلوانو او نورو خلکو په هکله خیانت کول دي، نو مسلمان ته نه ښايي چې په خپل مسلمان ورور بدگماني وکړي مگر دا چې هغه گمان د واقعیت سره مل وي چې له رښتیا او حقیقت څخه پرته بل تأویل ونه لري لکه چې شاعر ویلي دي:

اذا ساء المرء ساء ظنونه

صدق مایعتاده من توهم

کله چې دیوه انسان کړه وره ناوړه شي گمانونه یې هم ناوړه کېږي او دی بیا گمانونه هم رښتیني کښي.

گټې:

۱. بدگماني انسان د هلاکت کندوته اچوي او د هرې بدۍ او د ښمنۍ بنسټ جوړوي.

۲. د بدانوسره ناسته پاسته په

نیکانو کې بدگماني رامنځ ته کوي.

۳. د ښه گمان سره نیکمرغي مل

او سراسر نیکي ده.

۴. څوک چې په خلکو ښه گمان

لري دهغه فال هم نیک دی او څوک

چې په خلکو بد گماني کوي، نو هغه

د بدې او ناوړې پایلې سره مخ کېږي.

اللهم استر عوراتنا، وآمن روعاتنا،

واجعلنا ممن يحسنون الظنون، يا أرحم

الرحمين.

کړ او ولې یې ونه ویل چې دا ښکاره بهتان دی. و عن أبي هريرة رضی الله عنہ أن رسول الله صلی الله علیه وسلم، قال: «إياكم والظنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَحَسَّسُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَكُونُوا إِخْوَانًا». «متفق عليه»

ژباړه: له ابو هريره رضی الله عنہ څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: ځان وساتئ له گمان کولو ځکه (بدگماني) تر ټولو بده دروغجنه خبره ده او یو د بل جاسوسي مه کوئ او یو د بل عیبونه مه لتوئ او یو د بل سره کینه مه ساتئ او په خپلو کې سره وروڼه شئ.

لنډ مفهوم:

حقیقت دا دی چې اسلامي ټولنه د ښو خوبونو او غوره ارزښتونو پر بنسټ چې د خلکو ترمنځ د ورور گلوۍ اړیکې رامنځ ته کوي ولاړه ده او په دې توگه دا ارزښتونه د وگړو او کورنیو ترمنځ مینه او محبت ټینګوي، محبت خوریدنه او بل ته په نیکیو امر او ښه گمان درلودل ځکه د ستاینې وړ دي چې ناوړه خوبونه د ټولې بنسټ نړوي او له منځه یې وړي او د دوی ترمنځ د اړیکو مزي شلوي او د دوی ترمنځ دښمني او اختلافونه رامنځ ته کوي او ترټولو بد او ناخوښه خوی چې ټولې ته یې زیات تاوان او ضرر رسیږي همدا بدگمانی دی، نو ځکه الله تعالی بدگماني د منافقانو صفت گڼلې او خپل بندگان یې دهغه له ارتکابه ژغوري دي. اسلام بدگماني حرامه گڼلې ده او له هغه څخه یې خلک ویرولي دي ځکه بدگماني په زیاته کچه د دې لامل کېږي چې د خلکو په

الحمد لله أدَّب عباده بالأحكام، و جعل بعض الظنَّ من الآثام، والصلاة والسلام على سيدنا محمد خيرا الأنام، وعلى آله و صحبه الكرام، أما بعد: الله تعالى فرمائي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ﴾ الحجرات: ۱۲

ژباړه: ای مؤمنانو له ډیرو گمانونو کولونه ډډه وکړئ یقیناً ځینې گمانونه گناه وي. او الله تعالی فرمایي: ﴿وَمَا يَتَّبِعْ أَكْثَرُهُمْ إِلَّا ظَنًّا إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ﴾ = بونس: ۳۶

ژباړه: او اکثره خلک یوازې په انگیرنې او گمان پسې روان دي بی شک گمان د حق په ثابتولو کې یو بڅری گټه هم نه لري څه چې دوی کوي الله ورباندې ښه پوهیږي.

او الله تعالی فرمایي: ﴿بَلْ ظَنَنْتُمْ أَن لَّنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَىٰ أَهْلِيهِمْ أَبَدًا وَزُيِّنَ ذَٰلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ وَظَنَنْتُمْ ظَنًّا سَوَاءً وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا﴾ = الفتح: ۱۲

ژباړه: بلکې تاسې داسې وگڼله چې پیغمبر او مؤمنان به خپلو کورنیوته بیرته هیڅکله راوښي گرځیدلې او دغه گومان ستاسې په زړونو ډیر ښه ولگیده او تاسې ډیر بدگمان وکړ او تاسې سخت بد باطنه هلاکیدونکي خلک یئ. او الله تعالی فرمایي: ﴿لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ أَنفُسَهُمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَٰذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ﴾ = النور: ۱۲

ژباړه: په کوم وخت کې چې تاسې هغه اوریدلې ؤ په هغه وخت کې مؤمنانو نارینه وو او مؤمنو ښځو په خپله ولې ښه گمان ونه

اهمیت آب و صرفه جویی از آن

مولوی جمال الدین حقانی

چنین گفته شده است: وَ جَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ اَلَيْسَ اِنَّهٗ تَعَالٰی خَلَقَ حَيَاةَ كُلِّ ذِي حَيَاةٍ مِنَ الْحَيَوَانَاتِ مِنَ الْمَاءِ الَّذِي عَلَيْهِ عَرْشُهُ.

ترجمه: و گردانیدیم از آب حیات تمام چیزهارا، پروردگار آفریده زندگی هر صاحب زندگی را از حیوانات از آبی که بالای آن عرش وی است. روح البیان

در آیت دیگر الله رب العزت چنین فرموده است: ﴿وَاللّٰهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِّنْ مَّاءٍ﴾ النور: ۴۵

ترجمه: و خداوند هر جنبنده ای را از آب آفرید.

در این آیت مبارکه پروردگار عالمیان پیدایش هر جنبنده را از آب گفته است یعنی هر آن مخلوقی که در روی زمین حرکت، نشو و نمو دارد وجود آن از آب شده است لهذا از آیات قرآنی بخوبی معلوم میشود الله تعالی آب را در پیدایش، نمو و رشد هر چیز سبب ساخته و همگام زندگی وی گردانیده است پس معلوم میشود که آب در تمام شئون زندگی از اهمیت بالایی برخوردار بوده قابل ارزش است به این مناسبت حفظ آن و صرفه جویی در استعمال آن یک امر ضروری پنداشته میشود چنانچه قرآن کریم در آیات مختلف به این طرف اشاره نموده که چند آیات قرآنی را طور نمونه جهت روشن شدن اهمیت آب و حفظ و نگهداشت آن مشت نمونه خروار خلص و فشرده

ترجمه: و هر چیز زنده ای را از آب آفریدیم آیا ایمان نمی آورند؟.

در این آیت کریمه الله تعالی منشأ هر چیز را از آب گفته و بقای آن نیز در وجود آب وابسته است چنانچه در تفسیر الوسیط به این موضوع اشاره شده است: و خلقنا من الماء المیت کل ما فیہ حیاة، کما أنه محتاج إلی الماء فی استمرار حیاةه وبقائها...

ترجمه: و آفریدیم از آب مرده هر چیزی را که در آن زندگی است قسمی که بخاطر استمرار زندگی و بقای خود به آب نیازمند است آب عنصر ضروری است بخاطر پیدایش، تغذیه و نمو هر چیز اعم از این که انسان باشد یا حیوانات و یا نباتات. یعنی هر آن چیزیکه صفت رشد و نمو را دارد از آب مستغنی نیست و در صورت نرسیدن آب فنا و هلاکت بر وی غالب میشود از این لحاظ لایق بود که پروردگار احسان خود را بالای مخلوقاتش اظهار کند به سبب اینکه آب از بهترین نعمتهای الهی برای مخلوقاتش است. تفسیر وسیط

در تفسیر ابن کثیر روایتی از حضرت ابوهریره رضی الله عنه چنین آمده است میفرماید: ای پیغمبر الله زمانیکه به طرف تو میبینم چشمانم سرد میشود و نفسم خوش میشود پس مرا از (ماهیت) هر چیز خبر بده آنحضرت صلی الله علیه و آله فرمود: هر چیز از آب پیدا شده است. تفسیر ابن کثیر

در تفسیر روح البیان در زیر آیت مذکور

الحمد لله خلق من الماء بشراً فجعله نسباً وصهراً والصلاة والسلام على خير البرية محمد بن عبدالله و على آله وصحبه اجمعين.

آب یک موضوع بسیار با اهمیت و پر بها بوده از تعریف و اهمیت آن از خلال آیات و احادیث گرانبهای پیغمبر صلی الله علیه و آله بیشتر واضح می گردد.

تعریف آب:

مايع شفاف بی مزه و بی بوی که حیوانات از آن می آشامد و نباتات از آن تازه گی، تری و تراوت گیرد. (دهخدا)

در این شکی نیست آب یکی از بزرگترین نعمتهای پروردگار است که بیشترین بخش مشکلات زندگی موجودات روی زمین را جوابگو بوده و زندگی آنها را زیبا و مزین ساخته حتی گفته میتوانیم بیشترین مدار احیاء موجودات روی زمین بوجود آب وابسته است وجود آب مایه ی زندگی محسوب میگردد، بهمین خاطر آب را ابوالحیاء و ابوالمدرک گفته اند. (دهخدا) و نبود آن تهدید بزرگ برای زندگی موجودات روی زمین است، از این جهت نعمت آب در زندگی انسان اهمیت به سزایی دارد که دیگر نعمت ها و اشیاء را حاصل نیست، الله تعالی در قرآن کریم میفرماید:

﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ﴾ الأنبياء: ۳۰

قابل ذکر میدانم:

﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ﴾^۹ ق:

ترجمه: و فرود آوردیم از آسمان آب که با برکت است پس رویانیدیم بسبب آن باغ ها و دانه کشت درو شده.

در این آیت کریمه الله تعالی نزول آب را بجانب خود نسبت داده آنرا با برکت خوانده است و سبب رشد و نمو باغ ها، گیاهان و دیگر حیوانات گفته است لهذا از این نعمت گرانبها حتی الامکان باید قدر دانی نمود و از هدر نمودن آن جلوگیری کرد.

در جای دیگر الله تعالی میفرماید: ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ﴾^{۱۰} النحل:

ترجمه: او کسی است که از آسمان، آبی فرستاد، که نوشیدن شما از آن است؛ و (همچنین) گیاهان و درختانی که حیوانات خود را در آن به چرا می برید، نیز از آن است.

در جای دیگر رب العزت چنین در افشانی نموده است که آب بر علاوه اینکه در رشد و نمو انسانها، حیوانات، نباتات و گیاهان تاثیرات مثبت دارد بلکه زمین های مرده را نیز زنده میکند: ﴿وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً يَقْدِرُ فَأَنْشُرَنَا بِهِ بَلْدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ نُخْرِجُكُمْ﴾^{۱۱} الزخرف:

ترجمه: همان کسی که از آسمان آبی فرستاد بمقدار معین، و بوسیله آن سرزمین مرده را حیات بخشیدیم همین گونه (درقیامت از قبرها) شما را خارج می سازند. درجای دیگر پروردگار عالم سر سبزی زمین را ممنون اثرات باران میداند: ﴿الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ﴾^{۶۳} الحج:

ترجمه: آیا ندیدی خداوند از آسمان آبی فرستاد، و زمین (بر اثر آن) سرسبز و خرم میگردد؟ و خداوند لطیف و آگاه است.

تنها این نیست که آبها سبب بقا و عملکرد گیاهان و حیوانات میشود که الله تعالی آن را پاک و پاکیزه نازل

مینماید تا از آن فایده های مشروع دیگر نیز صورت گیرد ارشاد باری تعالی است: ترجمه: او کسی است که بادهای را بشارتگرانی پیش از رحمتش فرستاد، و نازل کردیم از آسمان آبی پاک کننده.

[سوره فرقان: آیت ۴۸]

قرآن کریم گوارا بودن آب را وصف دیگری از آن محسوب نموده اشاره به این مینماید که شما نوشیدنی خود را از آن حاصل کنید ارشاد میفرماید:

﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا رُوسًا شَلْخَنَتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فَرَاتًا﴾^{۲۷} المرسلات:

ترجمه: و در آن کوه های استوار و بلندی قرار دادیم، و آبی گوارا به شما نوشاندیم!

و در آیت دیگر وصف آب را به فراوانی خطاب نموده الله تعالی بنده های خود را مطمئن میسازد که از کمی آب هراس نکنید بلکه پروردگار تان شما را تنها نمی گذارد بلکه در وقت و زمان از احوال شما با خبر و حقوق شما را میرساند چنانچه میفرماید:

﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا﴾^{۱۴} النبا:

ترجمه: و از ابرهای باران را آبی فراوان نازل کردیم.

در این آیت کریمه الله تعالی پریشانی بندهای خود را از قلت آب رفع میسازد که کار شما رسیدگی به امور محوله تان است یعنی وظیفه خود را بطور احسن انجام دهید رزق و روزی شما بدمه الله تعالی است چنانچه الله تعالی در قرآن کریم میفرماید:

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾^{۹۶} الأعراف:

ترجمه: و اگر اهل شهرها و آبادیها، ایمان می آوردند و تقوا پیشه می کردند، برکات آسمان و زمین را بر آنها می گشودیم؛ ولی (آنها حق را) تکذیب کردند؛ ما هم آنان را به کیفر اعمالشان مجازات کردیم.

برادر محترم رزق و روزی من و تو بدمه الله ذو الجلال است، و هر وقت آن را در دسترس من تو قرار میدهد تا زمانیکه

وظیفه اصیل خود را مطابق گفته وی انجام دهیم در غیر آن مسئولیت بدوش خودما میباشد.

در دیگر جای الله رب العزت چنین ارشاد فرموده است: ترجمه: ما بادهای را برای بارور ساختن (ابرها و گیاهان) فرستادیم؛ و از آسمان آب نازل کردیم، و شما را با آن سیراب ساختیم؛ در حالی که شما توانایی حفظ و نگهداری آن را نداشتید!

[سوره حجر: آیت ۲۲]

ترجمه: آیا ندیدند که ما آب را بسوی زمینهای خشک میرانیم و بوسیله آن زراعتهایی میرویانیم که هم چهارپایانشان از آن می خورند و هم خودشان تغذیه می کنند؛ آیا نمی بینند؟! [سوره سجد: آیت ۲۷]

در این آیات الله رب الارباب انواع فوائد و استفاده ها از آب را برای مایان خاطر نشان ساخته است که از آنها چنین و چنان استفاده ها میشود که در آیات فوق ذکر شد.

وجود آب و پیدا کردن آن مربوط خالق و مالک آن است، برای انسانها چقدر لازم است، در کدام وقت لازم است، مهیا میسازد، اما با وجود تمام رحم و کرم الهی باز هم برای بنده های خود هشدار میدهد ای بنده های من متوجه باشید: قدر و منزلت آب را بطور همه جانبه درک کنید و اهمیت آنرا خوب بدانید تا از شما قطع نگردد و گرنه کسی دیگری وجود ندارد که دوباره برای شما آنرا مهیا سازد قرآن

کریم میفرماید: ﴿أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ءَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ لَوْ نَشَاءُ جَعَلْنَاهُ أَجْلًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ﴾^{۶۸-۷۰} الواقعة:

ترجمه: پس خوب بنگرید (آیا دیدید) آبی را که مینوشید. آیا شما فرود آورده اید آن را از ابر یا ماییم فرود آورده. اگر بخواهیم گردانیم آنرا شور پس چرا احسان نمی پذیرید (شکر نمی کنید).

در جای دیگر چنین آمده است:
 ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مُّعِينٍ﴾ = الملک: ۳۰

ترجمه: بگو: به من خبر دهید اگر آبهای (سرزمین) شما در زمین فرو رود، چه کسی میتواند آب جاری و گوارا در دسترس شما قرار دهد؟!

پس نعمتی که به این اندازه گرانبها و قیمتی باشد و بدون ذات باری تعالی در پیدایش آن همه عاجز باشند لایق است که از اسراف و فضول مصرفی آن بصورت جدی جلوگیری بعمل آید تا نعمت های الهی دایم شامل حال ما

باشد قسمیکه فرموده است: ﴿وَلَا تَذُنْ رِبْكُمْ لَنْ شَكَّرْتُمْ لَا زِيدَنَكُمْ وَلَكِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ﴾ = ابراهیم: ۷

ترجمه: و (همچنین به خاطر بیاورید) هنگامی را که پروردگارتان اعلام داشت: «اگر شکر گزاری کنید، (نعمت خود را) بر شما خواهم افزود؛ و اگر ناسپاسی کنید، مجازاتم شدید است!».

فلهذا باید بدانیم ما نعمت های الهی را بدون کدام معاوضه مالک هستیم و از آنها مستفید میشویم در عوض پروردگار از ما برای خود چیزی نخواست به بلکه سعی و تلاش آنرا خواسته قید و قیود هم نگذاشته چقدر میخورید و مینوشید بلکه ذخیره کردن آنرا نیز اجازه داده است تنها چیزیکه ممنوع است برای کسب نعمتهای الهی راه های و شیوه های حرام است از اینرو باید از تمام انواع حرام و ناهنجاریها آن پرهیز کرد تا در مقابل نعمت های الهی کفران و ناسپاسی به میان نیاید. در قرآن کریم

الله تعالی چنین ارشاد فرموده است:
 ﴿يَبْنَىءُ آدَمَ حَذُوا زِينَتَكَ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ = الاعراف: ۳۱

ترجمه: ای فرزندان آدم! زینت خود را به هنگام رفتن به مسجد، با خود بردارید! و (از نعمتهای الهی) بخورید و بیاشامید، ولی اسراف نکنید که

خداوند مسرفان را دوست نمی دارد.

در این آیت مبارکه الله رب الارباب امر بخوردن و نوشیدن نموده ولی از اسراف و مصارف بیجا منع فرموده است و در جای دیگری از قرآن اسراف کنندگان را برادران شیطان گفته است بخاطریکه شیطان از جمله ناسپاسان پروردگار بود پس از اشاره قرآن کریم معلوم میشود که اسراف کننده در اصل مردمان ناسپاس و اهمیت ناشناس هستند که بیجا خرجی را بخود پیشه ساخته و از فرمان الله سرپیچی میکنند در قرآن کریم آمده است: ترجمه: از رویهای الهی بخورید و بیاشامید و در زمین فساد نکنید. [سوره بقره: ۶۰]

یعنی تمام آنچه رب العزت برای استفاده مخلوقاتش آفریده است امر به استفاده آنها نیز نموده است که از انعامات الله بخوبی مستفید شوید نه فساد کننده باشید و نه اسراف کننده. چنانچه در دیگر آیت مبارکه الله تعالی حال مذموم اسراف کنندگان را چنین بیان نموده است:

﴿إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾ = الإسراء: ۲۷

هر آئینه اسراف کنندگان هستند برادران شیاطین و هست شیطان به پروردگار خود ناسپاس.

در این آیت الله تعالی اسراف کنندگان را از لیست انسان ها بیرون نموده در لیست شیطان ها مصلق ساخته است یعنی هر کسی در مقابل نعمت های الهی از حد بگذرد و میانه روی را در نظر نگیرد یقیناً وی از جمله شیطان ها محسوب میگردد و در قیامت از عمل زشت خود نزد الله متعال جوابگو میباشد. همچنان رسول گرامی ﷺ در حدیث شریف از اسراف آب به جدیت منع نموده اند ولو انسان در لب دریای جاری هم باشد نباید در استعمال آب اسراف صورت گیرد چنانچه میفرماید: عن عبد الله بن عمرو بن العاص: أن النبي ﷺ مر بسعد وهو يتوضأ، فقال: "ما هذا السرفُ يا سعد؟"، قال: "أفي الوضوء سرف؟"، قال: "نعم،

وإن كنتَ على نَهْرٍ جارٍ". مسند أحمد

ترجمه: از عبدالله پسر عمرو پسر عاص روایت است بیشک نبی ﷺ از نزد حضرت سعد ﷺ گذر نمود وی در حال وضوء بود پس گفت ای سعد این چی اسراف است؟ حضرت سعد گفت آیا در وضوء هم اسراف میشود؟ نبی ﷺ فرمود بلی اگرچه در کناره جوی روان هم باشی.

در این حدیث نبی ﷺ برای حضرت سعد ﷺ میانه روی را تعلیم میدهد و ضمناً به این طرف اشاره است که انسان در معدن و ذخیره یک شیء هم باشد نباید از حد بگذرد و اعتدالی را که اسلام تعین ساخته از آن عبور نکند این یک نوع تعلیم است که از سوی رهبر انسانیت حضرت محمد رسول الله بر امت اش است تا در همه کارها، اعم از عبادات و معاملات تعادل و میانه روی را از دست ندهند و حدود الله ﷻ را جداً مراعات نمایند.

نتیجه گیری:

از بحث فوق معلوم میگردد که آب نعمت پر بهایی است که سر منشأ تمام هستی روی زمین بوده و هیچ جنبه یی از آن مستغنی نیست و نبوده حتی دار و مدار نمو و رشد حیوانات، گیاهان و نباتات مرهون همین آب است بناءً هر فرد قدر این نعمت بی بدیل را درک کرده در حفظ و نگهداشت آن کوشا باشد تا خدای نخواست از آن بی بهره و یا محروم نه گردیم.

مآخذ:

- ۱- القرآن الکریم
- ۲- تفسیر ابن کثیر
- ۳- تفسیر کابلی.
- ۴- تفسیر روح البیان
- ۵- تفسیر وسیط
- ۶- دهخدا
- ۷- مسند أحمد

د خپل ژوند او چاپیریال د بدلون لار

محمد ابراهيم همت

بالمقابل د نورو زیاتو ناخوالو اوستونزو سره به مخامخ شي، چې بیا هله پشیماني هیڅ گټه نکوي. په دې هکله حضرت محمد ﷺ دارنگه فرمایلي دي:

(النادم ينتظر من الله الرحمة، والمعجب ينتظر المقت، واعلموا عباد الله ان كل عامل سيقدم علي عمله، ولا يخرج من الدنيا حتي يري حسن عمله وسوء عمله، وانما الاعمال بخواتيمها، والليل والنهار مطيتان فاحسنوا السير عليهما الي الاخرة، واحذروا التسويف فان الموت ياتي بغتة، ولا يغترن احدكم بحلم الله عزوجل، فان الجنة والنار اقرب الي احدكم من شراك نعله، فمن يعمل مثقال ذرة خيرا يره ومن يعمل مثقال ذرة شرا يره).

جامع الاحاديث ج، ۲۲، ص، ۲۹۰، مكتبة الشاملة.

ژباړه: له گناه څخه پشیماني کونکی د الله ﷻ له طرفه د رحمت انتظار کوي، او په گناهونو کې غرق او توبه نکوونکي د الله ﷻ عذاب ته سترگي په لار وي، پوه شئ د الله بندگانو دا چې د هر ډول عمل کوونکی به د خپل عمل پایله وگوري او ددغي دنیا نه به نه ځي مگر دا چې د خپل بڼه یا بد عمل پایله وگوري، او یقیناً ټول عملونه په خاتمه یا پایلو پورې تړلي دي، شپه او ورځ مسخر شوي لاري.

که چیرې خپل نفس کابو او کوم وخت چې خدای ورکړی توان او طاقت، عقل او بصیرت څخه کار واخلي نو کولي شي خپلي ستونزې حل او په خپل ژوند کې او چاپیریال کې مثبت تغیرات راولي.

او په دغه کار کې باید بیرته وکړي، فرصتونه له لاسه ور نکړي، د نامعلومه راتلونکي په تمه نه وي، ځکه راتلونکی مجهوله ده او باید سړی ورته خوشبین وي، نه دا چې هره ورځ سوچونه کوي چې په راتلونکي کې به څه کیري.

هرڅه کاندې هغه وکړه وخت دغه دی پروښت تیر شو سبا نشته مهلت نن دی رسول الله ﷺ فرمایي:

(ان الله يبسط يده بالليل ليتوب مسيء النهار، ويبسط يده بالنهار ليتوب مسيء الليل) (رواه مسلم)

ژباړه: الله پاک ﷻ د شپې لخوا خپل (بلاکيف) د رحمت لاس خلاصوي څو د ورځې گناهکار توبه و باسي، او خلاصوي خپل (بلاکيف) د بڅبنې لاس د ورځې لخوا نه څو د شپې گناهکار توبه و باسي او هغه ئې ورته قبوله کړي.

ډیر ځله داسې کیري چې یو انسان د یوه مناسب فرصت څخه گټه وانخلي او د یوه مثبت تغیر یا جوړونې په هکله اقدام ونکړي، نو هغه چانس او قیمتي فرصت ئې له لاسه وځي، آن داچې

ډیر ځله یو انسان وایي چې په خپل ژوند کې به یوه نوي صفحه پرانیزي، د خوښۍ او نشاط دروازه به خلاصوي خودا ډول تصامیم او هوډونه په یوه نامعلومه راتلونکي پورې تړي چې که دا فلانی کار وشو یا سر له فلانی نیټي او یا له فلانی مناسبت به دا تغییر، بدلون اوسمون پکې راولم، نو که چیرې په دا ډول حالاتو او امیدونو کې څه تغیرات یا حوادث پېښ شي، نوسمد لاسه به ئې ټول هوډونه له خاورو سره خاوري او نا امید پاتې شي.

دا ټول و همونه او خیالونه دي، څه اساس نلري، بلکې اصلي هوډ هماغه د خپل زړه او نفس سره جدیت او له داخل څخه کله او قاطع تصمیم نیول دي.

کله چې د یوه نظر او کار په هکله تصمیم لرئ نو باید عزیمت او جدیت ولرئ، ځکه په هر نظر یا کار کې چې سړی زړه نا زړه وي نو هغه خرابیږي.

کله چې سړی د دنیايي ستونزو او رنگ رنگ ناخوالو په مقابل کې د عزیمت، استقامت او تعقل څخه کار وانخلي نو بریالیتوب او لوړو مدارجو ته نه رسیږي، لکه د گل تخم چې په ځمکه کې وي د لمر تیزې وړانگې یا هم یخني، د اوبو کمښت او نورې ستونزې وگالي چې یو وخت سر راپورته او په بشکلي منظر سره وځلیري. په همدې ډول سره انسان

دي، نود آخرت لپاره ورباندې ښه تگ وکړي، او د تسويف څخه ډډه وکړي، تسويف دې ته وايي چې هر کار راتلونکي ته سپاري او وائي چې خبردې دا کار به په راتلونکي کې وکړم ځکه راتلونکي نامعلومه دی او مرگ ناڅاپه راځي، او يو له تاسونه بايد په دې ونه غوليرې چې راځه الله حلم لرونکي ذات دی، ځکه جنت او دوزخ يوتاسو ته د خپلو بوټانو له بندونو څخه هم نږدې دی وروسته رسول الله دا مبارک آيت تلاوت کړ چې: که څوک د يوه متقال ذري په اندازه ښه کوي نو بدله به ئې ويني او که د متقال ذري په اندازه بدې کوي نو خامخابه ئې بدله وويني.

څومره به ښه وي چې انسان د خپل نفس تنظيم او اصلاح لحظه په لحظه وکړي او د انتقاد او محاسبې په سترگو خپل عیبونه او آفتونه وويني او د اصلاح په اړوندې لنډ مهاله او اوږد مهاله پلانونه او تدابير وسنجوي.

لکه چې يو اداري مسئول هره ورځ د خپل دفتر اړوندې ورقي، مکتوبونه، او نور دفتري شيان تنظيموي، ځينې ئې اړونده مراجعته ليري، ځينې ئې په دوسيوکي ساتي او ځينې هم په باطله دانې کې اچوي...

آيا انساني ژوند دارنگه سمبالتيا اوسمتيا نظم ته اړ نه دی؟ آيا انسان د خپل نفس سره همدارنگه چلند ونکړي او يقيناً چې وه يې کړي هغه ځايونه چې بد او د گناه راوړونکي دي پرېږدي، هغه ځايونه چې ترميم او جوړونې ته اړتيا لري بايد ترميم شي.

حقيقت دادی چې نفس هره گړی او لحظه مراقبت او کنترول ته اړدی، څو عاطفي اوشهواني غرائز ئې له معتدل حده بې لارې او د افراط يا تفريط لورته ئې کش نکړي، چې بياني دواړه حالتونه مرض، مصيبت او کړاوونه دي.

اسلام انسان ته د تفکر او تعقل ښوونه کوي او دا چې د سهار نه مخکې هر مسلمان د راتلونکي

ورځې لپاره خپل ژوند نوي، سالم تصميمونه ونيسي او په خپلو تيرو اعمالوکې فکر وکړي او منفي نقطې ئې يا اصلاح ياهم بيخي له منځه يوسي.

رسول الله ﷺ په يوه مبارک حديث کې فرمائي:

(اذا مرضى شطر الليل، اوثلثاه، ينزل الله تبارك وتعالى الى السماء الدنيا فيقول: هل من سائل فيعطى؟ هل من داع فيستجاب له؟ هل من مستغفر فيغفر له؟ حتي ينفجر الفجر) رواه مسلم وفي رواية: (اقرب ما يكون العبد من الرب في جوف الليل...) الترمذي

ژباړه: کله چې د شپې نيماني يا دريمه برخه تيره شي نو الله رب العزت په (بلاکيف) ډول سره د ځمکې آسمان ته راځي او فرمائي: آيا کوم سوالگر شته چې ورکړ شي، آيا دعا کوونکی شته چې دعائي ورته قبوله شي، آيا د گناهونو د ښښې غوښتونکی شته چې گناهونه ئې ورته وښل شي، دارنگه الهي نداء کيږي ترڅو چې سبا شي.

اوپه بل روايت کې فرمائي: (تر ټولو وختونو نه چې بنده خپل رب ته ډير نږدې وي هغه د شپې نيماني يا وروستۍ دريمه برخه ده.)

پخوانۍ گناه وي، تيروتنې او اشتباهات د راتلونکي نيك او پاك مستقبل لړلو په مخکې بايد خنډ او موانع ونه بلل شي، ځکه له يوې خوا خو د الله ﷻ د ښښې دروازه تر مرگه پورې خلاصه وي، له بله پلوه کيدای شي په راتلونکي کې د انسان څخه داسې عمل صادر شي چې دهغه په سبب ئې الله ﷻ ټول کړي گناهونه معاف او د جنت لايق ئې وگرزوي.

همدارنگه په دنيايي چاروکې هم انسان د خپلې ماضي څخه پند واخلي او د مستقبل په هکله ورڅخه گټه او تجربه تر لاسه کړي، ځکه انسان خوجامع او کامل مخلوق ندی د سهوي، خطا، تيروتنې سره مخ کيږي او دا عيب نه دی چې سړی ولي تيروتنه وکړي، بلکه دا لوی عيب دی چې د خپلې تيروتنې څخه دعبرت درس او تجربه واخلي او هغه تيروتنه بيا بيا تکرار کړي.

الله رب العزت په معجز کلام (قرآنکريم) کې

کله چې سړی د دنيايي ستونزو او رنگا رنگ ناخوالو په مقابل کې د عزيمت، استقامت او تعقل څخه کار وانخلي نو برياليتوب او لوړو مدارجو ته نه رسيږي، لکه د گل تخم چې په ځمکه کې وي د لمر تيزي وړانگې ياهم يخني، د اوبو کمښت او نورې ستونزې وگالي چې يو وخت سر راپورته او په ښکلي منظر سره وځليږي. په همدې ډول سره انسان که چيرې خپل نفس کابو او کوم وخت چې خدای ورکړی توان او طاقت، عقل او بصيرت څخه کار واخلي نو کولي شي خپلې ستونزې حل اوپه خپل ژوند کې او چاپيريال کې مثبت تغيرات راولي.

دارنگه ارشاد کوي:

﴿قُلْ يَاعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا عَلٰٓىٓ اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَّحْمَةِ اللَّهِ اِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ وَأَنِيبُوا اِلٰى رَبِّكُمْ وَاسْلَمُوا لِلَّهِ...﴾ الزمر: ۵۳-۵۴

ژباړه: ورته ووايه اى زما بنده گانو چې په خپلو نفسونو مو له حده تيری کړی، د الله ﷻ د رحمت نه مه نا اميده کيږئ، ځکه په يقين سره الله پاك ټول گناهونه ښښي، الله ﷻ ډير ښوونکی او ډير رحم کوونکی دی، او اى بنده گانو الله ته عاجزي وکړئ او يوازي ده ته د عبادت او تسليمۍ سرونه تيب کړئ.

په يوه مبارک قدسي حديث کې راغلي: (يا ابن آدم، انک مادعوتني ورجوتني غفرت لك علي ماکان منك ولا ابالي، يا ابن آدم لوبلغت ذنوبك عنان السماء ثم استغفرتني غفرت لك ولا ابالي، يا ابن آدم لو آتيتني بقراب الارض خطايا ثم لقيتني لا تشرك بي شيئاً لايتيك بقرابها مغفرة) الترمذي

ژباړه: اى د آدم اولاده! که چيرې ماته ددعا لاس پورته کړئ او د بخښنې اميدواره شئ نو زه به ستاسو ټول گناهونه معاف کړم او څه پروا نلرم، اى د آدم اولاده! که چيرې ستاسو گناهونه تر آسمانه پورې لوړ شي، نو بيا هم له مانه ښښه وغواړئ نو ښښه به

درته وکړم او څه پروا نلرم، ای د آدم اولاده! که چیرې د ځمکې پراخوالی په اندازه تیروتنې او گناهونه ولري، وروسته ماته رجوع وکړی پداسې حالت کې چې له ماسره هیڅ شی شریک رانه وړی، نوزه به د ځمکې پراختیا په اندازه بېښه درته وکړم!

الله ﷻ انسان د دې لپاره پیدا کړی چې اکرام او عزت یې ورته ورکړی لکه چې اشرف د ټولو مخلوقاتو یې پیدا کړی، او ددې لپاره ئې نه دی خلق کړی چې سپک بدبخته او ارزل د مخلوقاتو یې وگرزوي، همدارنگه ئې دغه انسان ته د نورو مخلوقاتو قوامت او سرپرستي ور په غاړه کړې، آن دا چې تر ملائکونې هم اوچت مقام ورکړی.

الله ﷻ فرمایي:

(لَقَدْ مَكَانَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ، وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ...) الاعراف: ۱۰-۱۱

ژباړه: او په يقين سره مو تاسو ته په ځمکه کې مکانت او سکونت درکړ او پکې مو ستاسې د ژوند او معیشت هر ټول وسایل او سهولتونه تیار کړل، کوم کسان دي چې د دغو الهي نعماتو په مقابل کې شکر باسي، او په يقين سره مو تاسې (انسانان) پیدا کړي بیا مو ښکلي ښی، څیرې او شکلونه درکړل، بیا مو ملائکو ته وویل چې حضرت آدم علیه السلام ته د اکرام سجده وکړي...

اسلام د انسانانو ترمنځ د ښه ژوند کولو، ښو اړیکو لرلو په اړه چې په حق او عدالت سره ولاړ وي توصیه کوي او داسې ژوند ورته غواړي چې نه پکې جوړ وي او نه هم پکې جهل، بلکې هغه ژوند چې پکې علم وي او عقل!

الله ﷻ تل هغه چاسره دی چې پلار د زوی څخه آزار نشي چې عاق ئې کړي، د مظلوم سره د ظالم د ظلم په مقابل کې، او د هغه چا سره ندي چې د بل انسان آبرو، مال او وینه ورڅخه په آمان نه وي. حقیقت دادی چې الله رب العزت تل د بشریت لپاره کرامت، سوکالی او عزت غواړي، خو ځینې ناپوه یا متمرّد انسانان

دا حقیقت نه درک کوي او په خپل لاس ځانونه د هلاکت کندی ته ورغورځوي خو بیا هم ارحم الراحمین ذات ورته نداء کوي او د ایمان لور ته ئې راغواړي او دا ورته اعلانوي چې خیردی هره تیروتنه او معصیت به درته وښم بیا هم ناوخته نه ده، کله هود وکړی او ماته تسلیم شی، او زه ستا په توبه نصوح باندې ډیر خوښیږم.

رسول الله ﷺ پدې اړوند دارنگه فرمایلي دي: (الله افرح بتوبة عبده المؤمن من رجل نزل في ارض دوية مهلكة، معه راحلته، عليها طعامه وشرابه، فوضع راسه فنام نومة، فاستيقظ وقد ذهبت راحلته!! فطلبها حتى اذا اشتد عليه الحر والعطش، اوما شاء الله، قال: ارجع الي مكاني الذي كنت فيه فانام حتي اموت... فوضع راسه علي صاعده ليموت، فاستيقظ فاذا راحلته عنده عليها زاده وشرابه، فانه اشد فرحاً بتوبة المؤمن من هذا براحلته) البخاري

ژباړه: الله تعالی ﷻ د خپل بنده په توبه کولو باندې تر هغه چا نه زیات خوښیږي چې یوه تیاره او وژونکي ځای ته ولاړ شي او ورسره په راحله باندې بار د خوراک او څښاک توکي وي، نو دې سرکیردې خوب پرې ورشي، نو کله چې د خوبه را بیدار شي گوري چې مرکب او سره د ټولو لوازماتو نادرک دي، نو په لټه کې ئې شي تردې پورې چې د ډیرې گرمۍ او تندي د لاسه تر مرگه را ورسیري او له ځان سره دا ووائې چې بیرته به هغه ځای ته ورځم چې مرکب مې ورک کړی دی او هلته به ویده کیږم ترڅو مرشم، نو خپل سر په خپله څنگله (لاس) کیږدي او د نا امیدی په حالت کې د مرگ انتظار باسي، چې یو ناڅاپه له خوبه بیدار شو گوري چې مرکب ئې په سر پورې ولاړ او خوراکي توکي پرې بار دي، نو الله پاک ﷻ د خپل مؤمن بنده په توبه ایستلو باندې ددغه کس چې راحله ئې ورکه کړې ؤ او بیایې وموندل، هم زیات خوشحاله کیږي.

الله پاک فرمائي: ﴿وَلَقَدْ أَفْغَارُ لِمَنْ تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى﴾ طه: ۸۲

ژباړه: او په يقين سره زه ډیر ښوونکی د

هغه چا د گناهونو یم چې توبه وباسي، په صدق سره ایمان راوړي، نیک عملونه وکړي او بیا وروسته په خپل ایمان او نیک عمل کې استقامت ولري.

دا دی په ژوند او هوډ کې مثبت تغیر او بدلون، دا ده د حقیقي کرامت لاره، دا دی د اسلام عظمت او انسان شمولي، دا دی اصلي مساوات او برابري، دا دی عدل او انصاف، دا دی د نجات او خلاصون یوازنی مرجع!!!

د اسلام نه لیرې کیدل بدبختي او د تور تم په سیلاب کې ډوبیدل دي، ځکه ټول هغه مواهب استعدادونه جسماني او عقلائي قوي، ښکلا، علم او معرفت چې الهي توفیقات او تاثیرات ونلري نو د برکت نه محروم او په عذاب او استدراج سره بدلیری.

پدې ډول سره انسان کولی شي په خپل ژوند او چاپیریال کې تغیر او بدلون راولي، خپل ژوند منظم او دخپل رب سره خپلې اړیکې له سره پیاوړې کړي، خپل عملونه کامل او په کله تعهد سره دا دعا زمزمه کړي چې:

(اللهم انت ربی لاله الا انت، خلقتني وانا عبدك وانا علي عهدك ووعدك ما استطعت، اعوذ بك من شر ما صنعت، ابوء لك بنعمتك علي وابوء بذنبي، فاغفر لي، فانه لا يغفر الذنوب الا انت)

البخاري **ژباړه:** ای الله ته زما رب ئې چې د عبادت وړ بل څوک ندی بلکې یوازې همدا ته ئې، زه دې پیدا کړی یم او زه ستا بنده یم او زه به ستا ټول فرمانونه منم او ستا عبادت به حتی المقدوره پوري

کوم، پناه غواړم په تا باندې له هغو بډیو او گناهونو نه چې له ماڅخه صادر شوي، ستا په ټولو نعمتونو شکر کوونکی او معترف یم اوله ټولو خپلو گناهونو نه پښیمانه او توبه کوونکی یم، نوته ما وښه، ځکه گناهونه بل څوک نشي ښلي مگر یوازې همدا ته ئې چې راته به ئې وښی! آمین یا رب العالمین

کارکردها و گزارش ها

خبرنگار: حاجی توکل بخشی

معرفی محترم دوکتور امین الدین مظفری

دوشنبه مؤرخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۲ به تأسی از حکم شماره (۲۴۹) مؤرخ ۱۳۹۷/۱۱/۱۵ مقام عالی ریاست جمهوری اسلامی افغانستان، طی محفلی محترم دوکتور امین الدین مظفری از سوی مولوی عبدالحکیم منیب سرپرست وزیر ارشاد، حج و اوقاف به عنوان معین مسلکی وزارت معرفی گردید.

بدین مناسبت محفلی که از جانب مسؤولین و هیئات رهبری وزارت، محترم مولوی عطاء الرحمن سلیم معاون شورای عالی صلح، خاړنپوه نور حبیب جلال مرستیال لوی خاړنوالی، برخی از وکلای شورای ملی شماری از معینان و مقامات بلند پایه دولتی و جمعی از بزرگان و متنفذان ولایت کاپیسا دایر گردید.

ابتدا آیاتی چند از کلام الله مجید توسط شیخ القراء استاد برکت الله سلیم رئیس امور قراء قرائت گردید. سپس حکم مقام عالی ریاست جمهوری کشور توسط قاری محمد اسحق حیدری عرب رئیس دفتر مقام وزارت با شرح زیر قرائت گردید: به تأسی از حکم فقره (۱۳) ماده شصت و چهارم قانون اساسی، تقرر امین الدین مظفری به حیث معین مسلکی وزارت ارشاد، حج و اوقاف در بست مافوق رتبه، منظور است.

از خداوند متعال توفیقات مزید در اجرای امور محوله برای شان استدعا می نمایم.

متعاقباً مولوی عبدالحکیم منیب سرپرست وزارت ارشاد، حج و اوقاف ضمن تبریکی به جناب مظفری سخنان خود را با تلاوت این آیه شریفه آغاز نمود: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَيْهِنَّ﴾ در بخشی از سخنان شان علاوه نمودند: از مقام عالی ریاست جمهوری در رابطه به انتخاب و تقرر دکتور امین الدین مظفری به عنوان معین مسلکی این وزارت ابراز قدر دانی نموده موفقیت های مزید جناب شان را در وظیفه محوله از بارگاه خداوند منان تمنا دارم.

بعداً دوکتور امین الدین مظفری معین مسلکی جدید التقرر این وزارت با تلاوت آیه متبرکه «قُلْ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمَلِكِ تَوْتِي الْمَلِكُ مِنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمَلِكُ مِنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ» ضمن بیانی افزودند: من در محور چهار اصل سخنانم را فشرده می سازم. نخست از اعتماد مقام عالی ریاست جمهوری و مقام محترم وزارت ارشاد، حج و اوقاف ابراز سپاس می نمایم. چنانچه می دانیم از دیدگاه اسلام مقام عزت نیست، بلکه مسؤولیت است. در این باب بنده متعهد می شوم که جایگاه عالی علماء را حفظ و تقویت نمایم و پالیسی ها و موضع وزارت را در اولویت کاری خویش قرار داده از این روند حصانت نمایم...

به تعقیب آن انجنیر محمد اقبال صافی وکیل منتخب مردم کاپیسا به نمایندگی از متنفذان آن ولایت صحبت نموده پست جدید را برای جناب مظفری تبریک عرض داشتند و از کارشان در مجلس سنا به نیکی یاد نموده و برای موصوف در این عرصه خواستار موفقیت گردید.

بعداً مولوی عطاء الرحمن سلیم معاون شورای عالی صلح ضمن تبریکی محترم مظفری به این مقام، از کارکرد های گذشته ایشان در شورای عالی صلح قدر دانی نموده و در مورد جایگاه وزارت ارشاد، حج و اوقاف صحبت نموده، گفت: امروز که دو تن از علمای جید کشور در رأس این ارگان دینی قرار گرفته اند امید وارم این وزارت به مثابه یک نهاد پر قدرت موقعیتش را در کشور اسلامی و متن جامعه بیش از پیش تقویت نموده و در مسیر خدمات ارزنده به جامعه دینی ما بر مبنای امور شرعی در امر تقویت روابط اسلامی همچنان پابرجا باشد.

محفل بادعای خیر پایان یافت. پس از آن حاضران مجلس، دوکتور امین الدین مظفری معین جدید مسلکی این وزارت را تا دفتر کار شان مشایعت نمودند.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت سرپل

در مورد تجلیل از میلاد النبی ﷺ:

به اساس هدایت مقام عالی ریاست جمهوری اسلامی افغانستان در تاریخ ۱۳۹۷/۹/۱۰ جلسه ی با شکوه بمناسبت میلاد پرافتخار عالم موجودات و فخر کاینات حضرت محمد مصطفی ﷺ تحت رهبری مقام محترم ولایت و ریاست

ارشاد، حج و اوقاف و باهمکاری همه جانبه ارگانهای امنیتی دایر گردید که در آن تعداد کثیری از علماء و خطباء و متنفذین و آحاد مردم شرکت نموده بودند. لازم به ذکر است که نماینده مقام عالی ریاست جمهوری در امور دینی و مدارس جناب مولوی عثمان سالک زاده نیز اشتراک داشتند. ابتداء تلاوت قرآن کریم توسط قاری ممتاز کشور احمد بلال قرائت گردید. بعداً معاون مقام ولایت سرپل در مورد میلاد با سعادت آنحضرت ﷺ صحبت های همه جانبه نموده و در بخشی از صحبت های شان مردم را دعوت به هم پذیری و برادری که ضامن پیشرفت و ترقی در جامعه میباشد نمودند و از همه خواستند که اتحاد و اتفاق خود را در مقابل دسیسه گران بیش از پیش حفظ و با دولت و حکومت شان که برخواسته از متن جامعه میباشد از هیچ گونه همکاری دریغ نورزند. سپس مشاور امور مدارس مقام عالی ریاست جمهوری درباره مولود مسعود نور و رحمت و ابعاد شخصیتی پیغمبر گرامی اسلام بحث نموده و در ختم صحبت های شان در ارتباط صلح و تامین امنیت از منظر اسلام مواردی را بیان داشتند.

رئیس ارشاد، حج و اوقاف سرپل ضمن خوش آمد گوی مهمانان حاضر در جلسه رشته سخن را بدست گرفته به اساس آیات و احادیث نبوی در مورد میلاد فخر عالم امکان و پیروی از دستورات و هدایات آن منجی عالم بشریت تاکید و فرمودند: ما تا زمانی که خود را طبق دستورات آنحضرت ﷺ عیار نکیم و فرمایشات شان را سر لوحه زندگی روزمره خویش نسازیم هیچگاه به خوشبختی و سعادت نایل نمی شویم و لازم به ذکر هست که ابعاد و زوایای زندگی اوشان را در بخش های مختلف بر شمرده درود بیکران الهی را بر روح مقدس شان نثار نمودند. و در ادامه چند تن از علما از جمله رئیس شورای صلح در بخش های مختلف صحبت نمودند و در ختم جلسه مولوی فرقانی با صحبت های همه جانبه و با دعاییه شان مجلس را به اختتام رساندند.

گفتمان علمی درباره صلح و ابعاد آن از نظر اسلام:

به تاریخ ۱۳۹۷/۹/۲۲ جلسه بزرگی تحت عنوان (گفتمان علمی در مورد صلح و ابعاد آن از دیدگاه اسلام) تحت ریاست رئیس ارشاد، حج و اوقاف و به گردانندگی آمر ارشاد و با اشتراک مقام محترم ولایت و تعداد کثیری از علماء و ملا امامان، اعضای شورای ولایتی، اعضای شورای صلح، و عضو قضاء تدویر یافت. ابتدا تلاوت قرآنکریم توسط قاری جید غلام رسول فاروقی یکتن از امامان ریاست قرائت گردید.

جلسه با سخنرانی محترم عبدالقادر آشنا والی این ولایت آغاز گردید و از تدویر چنین جلسات از ریاست ارشاد، حج و اوقاف تقدیر و تشکر نموده به علما خطاب نمودند شما وارثین انبیاء در روی زمین هستید و مردم ما الحمد لله معتقد و به پیام ها و رهنمایی های شما مطابق به دین اسلام بیشتر از همه گوش داده و عمل می کنند بناءً شما براساس مسؤولیت های دنیوی و اخروی جهت ترقی و پیشرفت کشور اتحاد و اتفاق و صلح و همدیگر پذیری را به مردم بیان نموده وظیفه خویش را در قبال جامعه با نیکی به پیش ببرید.

بعداً نماینده شورای ولایتی و نماینده شورای صلح ولایتی هر کدام پیرامون موضوع که همانا تحقق صلح و دوستی در بین جامعه بود به نوبه تاکید نمودند. ریس ارشاد، حج و اوقاف موضوعات مطروحه که عبارت از تعریف صلح، اهمیت صلح، اقسام صلح، موارد صلح درست و نادرست، بحث را ادامه داده و به علما هدایت دادند که شما علما باید مردم و مقتدیان خویش را از بخش های یاد شده بصورت تخصصی آگاهی بدهید چرا که دین مقدس اسلام در مورد صلح و آشتی بین مردم بیش از اندازه تاکید دارد و همواره انسانها را به صلح و یک پارچه گی دعوت و تشویق نموده که در این باره آیات و احادیث زیاد وجود دارد و همچنان گفتند اگر ما و شما بصورت درست این موضوعات را به مردم خوب و درست بیان نکنیم بدانید که در پیشگاه خدا و پیامبر بزرگ و ملت رنجدیده مسؤولیم و در آینده در روز حساب ذره ذره جواب گو هستیم. و چندین روایت و آیات را در زمینه بیان داشتند.

و در ختم جلسه با دعا توسط یک تن از علما با امید صلح و ثبات در کشور پایان یافت.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت میدان وردک

برنامه مالی و اداری:

• دو محراب مسجد که عبارت از مسجد شریف قریه نوری و مسجد شریف حضرت بلال در ولسوالی سید آباد و تعمیر اداری این ریاست ترمیم و رنگمالی گردیده است.

• به تعداد (۲۲۶۹) متر مربع فرش جای نماز قالینی ترکی و ایرانی از بودیجه ریاست خریداری شده و برای (۱۰) محراب مسجد مستحق توزیع شده است.

• به تعداد (۳۰) نفر کارمندان ریاست تحت ارزیابی سالانه قرار داده شده است.

مدیریت عمومی مساجد و حسینیه ها، ارشاد و دعوت:

• به تعداد (۳۱) نفر خطباء و ملاامان از طریق رقابت آزاد و سیستم جدید رتب معاش در مساجد مربوطه استخدام گردیده است.

• به تعداد (۴۵) نفر ملاامان تحت ارزیابی دوره شش ماهه آزمایشی و سالانه قرار داده شده است.

• برای تعداد (۴۵) نفر علماء و امامان مساجد ورکشاپ یک روزه تحت عنوان رهنمود ارزیابی کارمندان خدمات ملکی تدویر گردیده است.

• به تعداد (۸۱) موضوع غرض وعظ و تبلیغ به خطبا و ملاامان مساجد داده شده که قرار ذیل میباشد: (تشویق و

ترغیب نمودن مردم به انکشاف زراعت، محو مزارع کونکار، اخلاق نیکو و اسلامی، محو خشونت علیه زنان، غرس نمودن نهال، قاچاق انسان، تجلیل و یادبود پیروزی مجاهدین، فضایل ماه مبارک رمضان، تشویق مردم به سواد آموزی، مسولیت یک مسلمان در برابر حفاظت محیط زیست، تبلیغات در حصه رفع تعصبات قومی و مذهبی، بزرگداشت و برگزاری ختم قرآن عظیم الشان از روز شهیدای کشور و غیره موضوعات).

مدیریت عمومی احتساب:

- چک و کنترل بازار ولایت و جمع آوری مواد خوراکی و مشروباتی تاریخ تیر شده است.
- نظارت از مساجد مرکز میدان شهر اینولا و تشویق مردم به نماز های پنج گانه.
- وعظ و تبلیغ در مرکز اصلاح و تربیت اطفال و بیان مسائل دینی.

مدیریت تعلیمات علوم دینی و تدریس ائمه:

- موضوعات ذیل به خطبا و ملاامان مساجد در جلسات ماهوار توزیع گردیده: (مبارزه جدی علیه فساد اداری، تشویق و ترغیب نمودن اهالی متدین جهت آموزش علوم دینی، احترام به والدین و رعایت حقوق آنها، جلب توجه مردم به حفظ الصحه محیط زیست، عواقب منفی ازدواج اطفال زیر سن، اضرار خشونت علیه اطفال، منع جذب اطفال زیر سن در صفوف اردوی ملی و پولیس، اضرار مهلک عرف و عنعنات ناپسند حاکم و مروج در جامعه) توزیع شده اند تا امامان و خطبای مساجد از طریق منابر به مردم منطقه تبلیغ نمایند.
- سعی و تلاش در رابطه به ثبت و جمع آوری احصائیه معلومات در مورد مدارس و دارالحفاظ ها از ولسوالی های هشتگانه صورت گرفته است.

مدیریت اطلاعات و ارتباط عامه:

- تدویر میز مدور در رادیو (غرافام) در رابطه به قتل مسلمانان با حضور داشت اعضای شورای ولایتی و رئیس کار و امور اجتماعی.
- دو مرتبه در شفاخانه (۴۰)بستره میدان شهر برای مریضان از اضرار دنیوی و اخروی استعمال مواد مخدر بیان شده است.
- در پروگرام های که از طرف موسسه سویدن برای شورای معارف، شورای های صحنی ولسوالی های هشت گانه راه اندازی گردیده بود در رابطه به حقوق زنان و خشونت علیه زن به تفصیل بیان گردیده است.

برنامه اوقاف:

- در رابطه به اهمیت و تادیه عشر و زکات به ملا امامان مساجد وظیفه سپرده شده تا در مورد تبلیغات نمایند.
- به تعداد (۱۶) قرارداد تهجائی بادوکانداران ساحات وقفی مسجد دشت توپ و مسجد عثمان غنی صورت گرفته که جمعا مبلغ (۴۶۸۰۰) افغانی عواید اوقافی سال مالی ۱۳۹۷ به حساب خاص مرکز نماینده گی افغانستان بانک تحویل شده است.
- در بخش هماهنگی:
- ریاست ارشاد حج اوقاف این ولایت در هماهنگی با ارگانهای ذیربط و موسسات همکار نظر به استراتیژی انکشاف ملی افغانستان و همچنان استراتیژی این ریاست و سایر پالیسی ها و رهنمایی های مقامات مربوطه برای حل مشکلات مسایل اداری، دینی، مذهبی و اجتماعی در این ولایت فعالیت داشته و در طول یک سال در بخش هماهنگی در مجالس، کنفرانس ها و سیمینار های اشتراک نموده:
- اشتراک بطور ربع وار در جلسات کمیسیون مبارزه علیه اختطاف و قاچاق انسان
- تدویر جلسات با علماء، ملاامان مساجد، موی سفیدان و متنفذین قوم مرکز و ولسوالی های مربوطه در مورد تامین امنیت، وحدت ملی، جلوگیری از تعصبات قومی لسانی و نژادی، اضرار و استعمال مواد مخدر، اتحاد و اتفاق مسلمین صورت گرفته است.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت هرات

ترتیب پلانهای تبلیغی هر هفته توسط مدیریت اطلاعات و ارتباط عامه برای خطباء کرام و ارسال نقل آن به تلویزیون ملی جهت نشر:

هفته اول: (۱) در بیان اهمیت و ضرورت وحدت مسلمین و مزایای صلح و امنیت که یکی از جمله نعمت های بزرگ الهی بوده و محکوم نمودن حملات انتحاری و انفجاری که باعث قتل انسانهای بیگناه می گردد و وعید شدیدی که برای عاملین قتل مسلمان بیان گردیده است.

هفته دوم: پیرامون حقوق اطفال از دیدگاه اسلام و مسؤولیت خانواده ها و دولت در قبال اطفال و تربیه سالم آنها.

(۲) راجع به اهمیت مطالعه خطباء کرام مردم را تشویق برای حضور در نمایشگاه کتاب نمایند.

هفته سوم: اهمیت و فضیلت صدقات و همکاری با فقراء در شرایط کنونی سرمای زمستان فقر و بیکاری در کشور.

(۳) راجع به مسؤولیت والدین در قبال تعلیم و تربیه اطفال ذکور و اناث، عدم تبعیض بین ذکور و اناث، اضرار و عواقب خشونت علیه اطفال.

تدویر محافل، جلسات بمناسبت های مختلف و اشتراک مدیریت اطلاعات و ارتباط عامه در جلسات، محافل و سیمینارهای که از طرف نهاد های دولتی و غیر دولتی دایر گردیده است:

۱- برگزاری مراسم فاتحه خوانی بمناسبت شهدای حادثه المناک اخیر در مرکز کشور از طرف این ریاست با اشتراک مسؤولین دولتی علمای کرام و اقشار جامعه در مسجد جامع بزرگ هرات که رئیس شورای علماء در این مراسم ضمن محکوم نمودن حملات تروریستی در کشور قتل انسانهای بیگناه را حرام دانسته و خواهان صلح در کشور گردیدند.

۲- اشتراک در محفل روز جهانی محو خشونت علیه زن که از طرف ریاست امور زنان و خارنوالی استیناف دائر گردیده بود راجع به پدیده شوم خشونت از دیدگاه اسلام و جایگاه زن در اسلام بعد از بعثت پیامبر بزرگوار اسلام و نزول قرآن عظیم الشان صحبت مفصل توسط مدیر اطلاعات و ارتباط عامه بیان گردید.

۳- اشتراک در همایش عمومی در تالار فرهنگی کمیسیون مستقل حقوق بشر راجع به حقوق مدنی و سیاسی زن از دیدگاه اسلام و مشارکت زنان در امورات سیاسی و اجتماعی.

۴- اشتراک در ورکشاپ یک روزه از طرف ریاست امور زنان و پولیس بخاطر آگاهی از فعالیت های پولیس در راستای کاهش خشونت علیه زنان.

۵- جلسات خطباء و امامان در ماه قوس طی سه نوبت در مقر این ریاست دایر گردید و در این جلسات محترم شیرزادی رئیس ارشاد، حج و اوقاف این ولایت پیرامون صلح و امنیت، اهمیت و ضرورت وحدت و اتفاق بین مسلمین اضرار و عواقب ناگوار اختلاف در جامعه اسلامی بطور مفصل صحبت نمودند.

صحبت از طریق رسانه صوتی و تصویری:

۱- اشتراک به میز گرد در تلویزیون ملی راجع به انتخابات، چگونگی شرکت مردم در این پروسه و قدر دانی از فدا کاری نیروهای امنیتی در روزهای انتخابات علی الرغم تهدیدات که وجود داشت.

۲- مصاحبه با چندین رادیو و تلویزیون راجع به محکوم نمودن حملات انتحاری و تروریستی و همکاری مردم همراه نیروهای امنیتی و رابطه به وحدت و اتفاق مسلمانان و دوری از هر گونه اختلافات، اضرار و عواقب ناگوار آن.
در بخش مدیریت های اوقاف، مساجد، خرقه، مدیریت اطلاعات و تدریس ائمه:

۱- در بخش مساجد به تعداد (۲۲۳) نفر خطباء و امامان مساجد در سطح شهر و ولسوالی ها پانزده گانه امتحان تقریری اخذ گردید.

۲- در بخش اوقاف: عواید ماه قوس سال جاری مبلغ سه میلیون ششصد و پنجاه دو هزار هفتصد و چهل و پنج افغانی (۳۶۵۲۷۴۵) جمع آوری گردیده است.

۳- مدیریت اطلاعات و ارتباط عامه، جزوه را راجع به رعایت نظافت و اهمیت آب از دیدگاه اسلام طی ۱۸ ورق با استناد به آیات و احادیث، تهیه و ترتیب نموده است به همکاری علمای کرام البته به تمویل موسسه محترم ورلدویژن تکثیر و نشر می گردد.

۴- تدریس ائمه به تعداد (۱۰) حلقه دارالحفاظ بعد از بررسی جواز فعالیت توزیع گردید همچنان به تعداد هفت هزار جلد قرآن کریم که از طرف شرکت محترم الکوزی هدیه داده شده بود برای شاگردان دارالحفاظ های شهر و ولسوالی ها توزیع گردید.
ترتیب پلانهای تبلیغی هر هفته:

هفته اول: راجع به اهمیت ازدواج و حسن معاشرت، اضرار و عواقب خشونت.

هفته دوم: ۱- راجع به استفاده از نام تعویذ نویسی و اعمال غیر شرعی و شرم آور مانند فال بینی، کف شناسی، دفع جادو که توسط یک تعداد از افراد استفاده جو انجام می دادند جلوگیری به عمل آمد.

۲- در خصوص اهمیت شیر مادر و اینکه دو سال کامل حق طفل می باشد.

هفته سوم: راجع به گناه عظیم فساد، اضرار و عواقب ناگوار آن در جامعه و اینکه شیوع فساد گسترده سبب ضایع شدن حقوق دیگران گردیده و از جانب شریعت مقدس اسلام و عید شدیدی درباره مرتکبین آن بیان گردیده است.

هفته چهارم: ۱- راجع به اختطاف و قاچاق انسان که باعث رعب و وحشت در جامعه شده و یک عمل غیر انسانی و اسلامی میباشد.

۲- راجع به کمپاین ریشه کنی پولیو یا فلج اطفال یک دور اضطراری در شهر هرات و در ۲ ولسوالی برگزار می گردد برای خانواده های محترم و اولیای اطفال توصیه گردد تا اطفال زیر پنج سال خود را بخاطر جلوگیری از فلج شدن واکسین نمایند.
تدویر محافل، جلسات بمناسبت های مختلف و سیمینار های دولتی و غیر دولتی دایر گردیده است:

۱- اشتراک در ورکشاپ یک روزه شبکه زنان افغان که برای اعضای کمیسیون منع خشونت علیه زنان تدویر گردیده بود و روی موضوع جریده قانون منع خشونت بحث گردید.

۲- محفل پرشکوه پیرامون مسابقات سیرت پیامبر بزرگوار اسلام (ص) در استدیوم ورزشی برگزار گردید در این مسابقات در حدود ده هزار نفر از ذکور و اناث شرکت داشتند علاوه بر آن مسئولین بلند پایه دولتی و استادان مدارس دینی و متنفذین شهر هرات شرکت نموده بودند در فضای نورانی و شفاف امتحان از اشتراک کننده گان سیرت النبی (ص) زیر نظر نماینده گان دولتی و مدارس دینی صورت گرفت و در تاریخ ۲۹ و ۳۰ سال ۹۷ جوایز که از طرف افراد خیر این شهر تمویل گردیده بود برای ۳۵ نفر از بخش ذکور و ۶۵ نفر از بخش اناث از مجموعه اشتراک کننده گان افرادی که نمرات بالا داشتند و در قید قرعه برآمدند توزیع گردید برای بخش ذکور و اناث تعداد چهار نفر جایزه شان حج عمره در نظر گرفته شده و بقیه پول نقد دریافت نمودند که این مسابقه در سطح کشور بی نظیر بوده که مورد استقبال همه اقشار جامعه و مسئولین دولتی ولایت هرات قرار گرفت.

۳- اشتراک در جلسه کمیته ولایتی راجع به تطبیق واکسین و همکاری ارگانهای زیربط در بخش صحت، آگاهی دهی از طریق مساجد و منابر برای والدین و اولیای اطفال توسط ریاست ارشاد، حج و اوقاف در این دور اضطراری

واکسین پولیو در شهر هرات و ۲ ولسوالی برگزار می گردد.

تدویر سیمینار و ورکشاپها:

همکاری و هماهنگی در تدویر ورکشاپ شش روزه برای علمای کرام ولسوالی کشک کهنه رابطه به حقوق اطفال و جلوگیری از ازدوچهای زیرسن قانونی برای تعداد(۳۵) نفر به تمویل موسسه محترم ورلدوژن مقیم هرات.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت دایکندی

امور ارشادی:

- جلب حمایت مردمی از نیروهای دفاعی و امنیتی از طریق منابر مساجد. اولویت بندی شده که به اساس آن خطبای مساجد در هنگام ادای مناسک دینی، خطبه های شان را در راستای مراتب افتخار شهادت منسوبین دفاعی و امنیتی، ارزش زندگی در شرایط صلح آمیز غرض تنویر اذهان عامه در قبال لزوم تنظیم حمایت مردمی از نیروهای دفاعی و امنیتی کشور بیان نموده است و همچنان با معیار قرار دادن فتوای کنفرانس علماس کشور های اسلامی منعقد شده ای عربستان سعودی، ضمن توجیهات دینی و شرعی با ایراد خطبه ها و کنفرانس ها توسط ملاامان مساجد، جنگ در افغانستان ناجایز شمرده شده است و نیز خطبای مساجد به اساس مکلفیت های ملی و دینی شان در تمام خطبه های جمعه و مراسم های فرعی حمایت خویش را از نیروهای امنیتی و دفاعی کشور اعلام داشته و مردم را به حمایت از قوای امنیتی تشویق نموده است.
- پلان عملیاتی آگاهی دهی برای جوانان و نو جوانان در موضوعاتی چون: اضرار مواد مخدر و پیامد های آن فحشا و پیامد ناگوار آن، مبارزه با تروریسم، انتحار، اختطاف و خشونت علیه زنان. با استناد به آموزه های دین مبین اسلام و قوانین نافذ ای کشور و همچنین ترویج اخلاق اسلامی (امانت داری، صداقت، احترام متقابل و تقوا و) تهیه و ترتیب گردیده و توسط ملاامان مساجد و خطبا در سطح ولایت دایکندی به آگاهی مردم رسانده شده است.
- تعداد ۸۵ میز گرد و کنفرانس های رادیویی در موضوعات انتخابات، حقوق معلولین، شیوه های حکومتداری خوب و عاری از فساد از منظر اسلام، و مسایل تربیتی توسط مدیر عمومی اطلاعات و ارتباط عامه و آمر ارشاد با همکاری رادیو تلویزیون ملی محلی دایکندی و سایر رسانه های خصوصی دایر گردیده است.

برنامه اوقافی:

- عواید اوقافی این ریاست در سال مالی ۱۳۹۷ مبلغ (۷۸۵۷) افغانی به حساب اوقافی واریز گردیده و مبلغ (۸۶۴۰) افغانی دیگر از بابت زکات فطر توسط ملاامان جمع آوری و به فقرا و مستحقین توزیع گردیده است.
- دوسیه های املاک وقفی تحت غصب تعقیب گردیده که یک دوسیه به مساحت (۶۰/۶۰) متر زمین واقع دغور ولسوالی سنگ تخت به نفع اداره اوقاف فیصله شده و دوسیه مربوط زمین مدرسه امام صادق (ع) زردنی ولسوالی شهرستان در اداره حقوق تحت تعقیب عدلی قرار دارد.

برنامه اداری و مالی:

- تعداد ۳ محراب مسجد در ولایت دایکندی با مبلغ (۵۳۳۶۴۶) افغانی از بودجه عادی سال ۱۳۹۷ بخش حفظ و مراقبت مساجد ترمیم گردیده است.
- مجموع بودجه انکشافی انتقال شده به سال ۱۳۹۷ برای سه محراب مسجد در این ولایت با کود پروژه ۲۴۰۰۹۶ مبلغ (۶۹۷۴۲۳۶) افغانی بوده که کار آنها ۱۰۰٪ به پایه ای اكمال رسیده و حواله های آنها از اداره طی مراحل شده و از آن جمله حواله قسط اخیر یک مسجد اجرا اما حواله های ۲۰٪ قسط آخر دو مسجد دیگر به علت عدم بودجه اجرا نشده است.

محفل ختم قرآن کریم برای مرحوم صبغت الله مجددی!

احتراماً گزارش میگردد اینکه بعد از ظهر روز یکشنبه مورخ ۱۳۹۷/۱۱/۲۸ محفل ختم قرآن عظیم الشان واتحاف دعابرای مرحوم پرفیسور صبغت الله مجددی ریاست ارشاد، حج و اوقاف باحضور داشت محترم سیدانور رحمتی والی ولایت دایکندی، محمدعلی ارزگانی معاون ولایت، حاجی اسدالله عرفانی رئیس ارشاد، حج و اوقاف احمدی رئیس شورای علما، رؤسا و کارمندان دوایر ملکی و نظامی، ملاامان مساجد، متنفذین و مردم شریف ولایت دایکندی اعم واز زن و مرد برگزار گردیده ضمن ختم قرآن شریف به روح اتحاف دعا صورت گرفت.

حاجی عرفانی رئیس ارشاد، حج و اوقاف که در این محفل سخن می گفت ضمن بیوگرافی و کارکردهای مرحوم مجددی بیان داشت، نگرش او بر مبنای انسانیت بود، دیدگاه وسیع داشت و در ارزش گذاری های خویش رنگ، مذهب و نژاد را ملاک قضاوت قرار نمیداد، در مسیر اعتدال اخلاق و انسانیت گام نهاد، مرحوم مجددی در کارنامه ای سیاسی خود عنوان اولین رئیس جمهور دولت اسلامی افغانستان پس از پیروزی مجاهدین را داشت، لوی جرگه ای قانون اساسی جدید افغانستان را خردمندانه مدیریت کرد و سالها مشرانو جرگه ای شورای ملی و بسیاری از جرگه های مشورتی ملی و صلح را رهبری کرد و نیز در نقش رهبری حزب جبهه نجات ملی یکی از شخصیت های جهادی پیشگام در کشور بود، او پیرو مذهب حنفی بود و یاپیروان مذهب جعفری و سایر مذاهب دیگر بدون تعصب به دیده ای نیک می نگریست سرانجام وعده ای الهی فرا رسید مردیکه تجسم اخلاق و انسانیت بود از جهان خرقه تهی کرد. حضرت صبغت الله مجددی نه تنها یکی از مشایخ صوفیه و مرشد طریقه ای نقشبندیه در کشور بلکه مرشد تمام عیار اخلاق و انسانیت بود، روحش شاد و یادش گرامی.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت لغمان

- ۱- این ریاست در سال ۱۳۹۷ (۱۴۰۰) متر فرش موکت ایرانی که حاوی مبلغ (۴۹۰۰۰۰) افغانی می شود از بودیجه عادی خویش خریداری که به (۲۴) محراب مسجد شریف در سطح مرکز و ولسوالی ها توزیع گردید.
- ۲- از تعداد ۲۴ نفر علمای کرام از طریق رقابت آزاد در مقر مقام ولایت تحریری و تقریری امتحان گرفته شد که در نتیجه ۲۷ تن علمای کرام کامیاب گردید و (۵) تن آن شامل بست گردیدند که فعلاً اسناد های ایشان تحت دوران قرار دارد و متباقی آن منتظر به خالی شدن بست معطل قرار گرفته است.
- ۳- ریاست ارشاد، حج و اوقاف در سال مالی ۱۳۹۷ (۱۰۰۰) جلد قرآن کریم و ۳۰۰ جلد مترجم سرفراز جانباز از بودیجه عادی که حاوی مبلغ ۲۸۰۰۰۰ افغانی مصارف می شود در ساحه مرکز و ولسوالی ها برای تدریس شاگردان مطابق پلان توزیع شده که شاگردان از آن استفاده می نمایند.

در بخش مدیریت عمومی مساجد:

- ۱- برای علماء به تعداد ۴۰ عدد خطبه ها راجع به جلوگیری اختطاف و قاچاق انسانها و جلوگیری کشت استعمال قاچاق تمام مواد مخدر خصوصاً کوکنار موضوع صلح و امنیت، موضوع واکسین پولیو، رعایت حقوق زنان، جلوگیری خشونت علیه زنان، پشتیبانی از نیرو های امنیتی کشور، جلوگیری قتل و قاتل بی موجب مسلمانان، موضوع عشر و زکات، و تادیبه صدقه فطر در ماه مبارک رمضان، موضوع قربانی عید الضحی فضایل روزه ماه مبارک رمضان، حفاظت محیط زیست، ترحم به حیوانات، و جلوگیری از انداختن مواد زهری که سبب قتل پرنده گان و ماهیان میشود خطبه ها تعیین و توزیع شد.
- ۲- معرفی ۲ محراب مسجد غرض اعمار و ۱۵ محراب مساجد به ترمیم به مقام محترم وزارت ارشاد، حج و اوقاف که از جمله ۴ محراب مسجد مستحق فرش موکت از تخصیص دست داشته ریاست ارشاد، حج و اوقاف خریداری و برای شان توزیع شده اند.
- ۳- اعلان ۹ بست خالی امامان در سیستم جدید رتب ۴ امامان.

د ننگرهار ولایت د ارشاد، حج او اوقافو ریاست کاری راپور

د اطلاعاتو او عامه اړیکو مدیریت په برخه کې:

- ۱- د جدی میاشتی په دریمه نیټه د حج او اوقافو ریاست مربوط رسمی امامانو او خطیبانو سره نوبتی غنډه وشوه د ارشاد حج او اوقافو ریس قاری محمد داود مجاهد لخوا دسولی په اړه ټولو علمای کرامو ته پروگرامونه ورکړل شواو د جدی میاشتی څلورو جمعو خطبی تقسیم شوی.
- ۲- د جدی میاشتی په ۴ مه نیټه د ننگرهار ولایت د علمای کرامو شورا رئیس مولوی حمید الله صدیقی د علمای کرامو د شورا مرستیال قاری سید احمد هاشمی د علمای کرامو دارالانشاء مسول مولوی محمد شریف رحمانی د ننگرهار څخه پارلمان ته نوی کامیاب شوی وکیل عبدالروف شپون او یو زیات شمیر علمای کرامو لخوا د ننگرهار ولایت د ارشاد حج او اوقافو ریس چې په همدی کال کې د اداری اصلاحاتو په امتحان کې کامیاب شوی دی د یولړ مراسمو په ترڅ کې علمای کرامو او خپلو مامورینو ته وروپېژندل شو او په آخر کې د علمای کرامو لخوا یو چپن ورپه اوکه کړی شوه.
- ۳- د جدی په میاشت کې د اطلاعاتو او عامه اړیکو مدیر د ماشوم ساتنی په دری ورځیني ورکشاپ د ښځو پروړاندی تاوتریخوالی، د ماشوم تربی، د پولیو واکسین، د صحت عامی تیرکلوز میاشتی غونډه، د شهدا او معلولینو ریاست د سپین غونډه او د ښځو چارو ریاست سره په دوو قضیو فیصله کې چې د کمیسیون ټول غړی په کی موجود وو پراخه برخه اخیستې وه او بیا د رسنیو له لاری خلکو ته د ذکر شوو غونډو په اړه معلومات ورکول شوی او د مزل راډیو سره په جیگ آواز د موزیک غږولو په اضرار مرکه وکړه.
- ۴- د اطلاعاتو او عامه اړیکو مدیریت لخوا د نجم القرآن مدرسه کې چې د جلال آباد ښار څلورمه ناحیه کې شتون لری د مدرسی شاگردانو ته سندونه ورکړل شو.
- ۵- د جدی په میاشت کې د جلال آباد ښار ډیری کتاب خانی چک او کنترول شوی.

د احتساب عمومی مدیریت په برخه کې:

- ۱- د جدی په میاشت کې دلایحی مطابق د جلال آباد ښار د فساد او فحشاء کنترول، د غیر اسلامی فرهنگ نشرول، عامه خلکو ته د چرکانو جنگولو، قرض حسنه مروج کولو، لمانځه ته تشویق کولو، او دوکاندارانو ته د احتکار او قیمته شیآن پلورلو، او د چاپیریال ساتنې په هکله په مختلفو غونډو او عام محضرو کې پوره پوره تبلیغ او بیان شویدی.

- ۲- د اخلاقی مفاسدو مخنیوی کمیسیون چې د مختلفو ادارو غړی په کی موجود دی د جلال آباد ښار او هغه کمپیوتر کاران چې غلط فلمونه خلکو ته میموری کارډونو کې اچوې توصیه شوی چې لله الحمد د پخوا په پرتله ډیر اصلاح شوی.

د مساجدو عمومی مدیریت په برخه کې:

- ۱- د جدی په میاشتی په دریم تاریخ د امامانو او خطیبانو غونډه د شاروالی په میلمستون کې دایر شوه چې د امامانو او خطیبانو مشکلات واوریدل شو په مختلفو موضوعاتو باندی خبری وشوی او قانون اساسی کلیزه هم لمانځل شوه په آخر کې د مساجدو مدیریت لخوا ورته په لاندی ډول خطبی توزیع شوی. صلحه او د هغی گټی د اسلام له نظره، امنیت او دهغی گټی د اسلام له نظره، ماشومانو حفظ صحت ته پاملرنه او واکسینو تطبیق او په ملی ځواکونو باندی د ولس اعتماد کچه زیاتیدل او د هغی لاری چاری چې خطیبان ذکر خطبی د مساجد منابرو له لاری خپلو مقتدیانو ته ویلی دی.

- ۲- د جدی په میاشت کې دری مساجدو ته تعین د قبلی او یو باب مسجد افتتاح ترسره شوی.

- ۳- د (۱۵۱) امامانو او خطیبانو (۱۳۹۷) کال ارزیابی ترسره شوی چې د منظوری لپاره وزارت محترم مقام ته استول شوی.

- ۴- د جدی میاشت کې د هغه مساجدو څخه لیدنه ترسره شوی کوم چې د اعمار چاری روانی دی.

۵- د تعلیمات علوم دینی او تدریب ائمه مدیر د مختلفو مدرسو او دارالعلومو څخه لیدنه ترسه کړی استادانو او شاگردانو ته ئی لازم هدایت کړی.

د اوقافو عمومي مدیریت په برخه کې:

۱- په (۱۳۹۷) مالی کال کې د غرفو او دوکانونو څخه (۵۲۱۲۱۹۰) افغانی عواید را جمع شوی او د افغانستان بانک له طریقه د (۱۱۸۸) عشر او زکات مرکز حساب ته انتقال شوی چې د تیر کال په پرتله ۶,۲۲٪ فیصده زیاتوالی راغلی.

۲- د نعمت جان اغا او د غنی خیلو ولسوالی شیرگر هدیرو وقفی ملکیت دوسیه په ثلاثه محکمه کې د اوقافو په کټه تمامه شوی.

گزارش ریاست ارشاد، حج و اوقاف ولایت پروان

برنامه ارشادی:

۱- گسترش برنامه های آگاهی دهی و هشدار دهی از طریق منابر مساجد پیرامون اضرار مواد مخدر برای مردم.

۲- آفرگشانی کار باقی مانده اعمار مسجد شریف قریه اشرف خیل ولسوالی سید خیل.

۳- آگاهی دهی شاگردان مکتب میرعلی احمد شهید در رابطه به اضرار مواد مخدر توسط مدیر ارشاد و دعوت.

۴- معرفي و اشتراك تعداد (۸۰) تن از علما به سیمینار دو روزه تحت عنوان حقوق زن از دیدگاه اسلام.

برنامه حج و زیارت:

۱- به تعداد (۱۰۰) جلد پاسپورت حجاج سال ۱۳۹۸ جمع آوری شده است.

۲- به تعداد (۶) تن از حجاج پول تحویلی خود را دوباره اخذ نموده اند.

برنامه اوقاف:

۱- عواید بدست آمده از نزد مشتریان اوقافی در ربع سوم مبلغ (۳۵۰۰۰) افغانی به حساب بانکی مخصوص وزارت ارشاد، حج و اوقاف تحویل گردید.

۲- در رابطه به پرداخت عشر و زکات از طریق منابر مساجد توسط علماء و امامان مساجد تبلیغ صورت گرفته است.

برنامه اداری و مالی:

۱- ماهانه یک مرتبه در کمیته (PDC) که از طریق ریاست محترم اقتصاد در مقر مقام محترم ولایت دایر می گردد اشتراک صورت می گیرد.

۲- کار باقیمانده اعمار مسجد شریف قریه توغبیری که از بودجه انکشافی وزارت ارشاد، حج و اوقاف به این ولایت سهمیه داده شده بود اسناد آن بعد از طی مراحل تدارکاتی پروتوکول آن فی مابین ریاست ارشاد، حج و اوقاف و شرکت توغبیری لمیتد به قیمت مجموعی مبلغ (۱۳۶۵۰۳۳) افغانی آغاز کار آن ۱۳۹۷/۶/۱ ختم آن ۱۳۹۷/۹/۱ صورت گرفته طبق طرز العمل پروژه به وقت و زمانش به پایه اكمال و بعد از نظریه هیات بارتانی و تسلیمی هیئت منتخبه به مردم اهالی بخاطر ادای نماز پنجگانه به بهره برداری سپرده شده است.

۳- کار باقیمانده اعمار مسجد شریف قریه میانشاخ با شرکت محترم ساختمانی و تهیه مواد بهار کابل به قیمت مجموعی مبلغ (۵۹۱۵۵۱۳) افغانی که آغاز کار آن ۱۳۹۶/۱۲/۲۷ و ختم آن ۱۳۹۷/۹/۱۵ تعیین و عقد قرار داد صورت گرفته که کار آن طبق طرز العمل به وقت و زمانش تکمیل و اعمار مسجد شریف به حضور داشت هیات منتخبه تسلیم و به مردم اهالی جهت ادای نماز سپرده شد.

۴- ترمیم نه محراب مسجد شریف به شمول تعمیر اداری و برویت جدول ترتیب شده ریاست محترم مالی اداری وزارت محترم موصوف که از کود برنامه ۲۲۴ به برنامه ۲۴۱ و ۲۴۴ به قیمت مجموعی مبلغ (۳۷۹۰۰۰۰) افغانی تخصیص از بودجه عادی بخاطر ترمیمات به این اداره ارسال و اسناد آن بعد از طی مراحل تدارکاتی با شرکت ساختمانی محمد جان محمدی به قیمت مجموعی مبلغ (۳۷۶۵۴۵۰) افغانی برنده آغاز کار آن ۱۳۹۷/۵/۱۶ و ختم آن ۱۳۹۷/۸/۱۶ برای مدت سه ماه عقد قرار گردیده بود که ترمیم مساجد به وقت و زمانش به پایه اكمال بعد از نظریه هیئت فنی و نظارت به حضور داشت هیات منتخبه تسلیم اهالی جهت ادای نماز پنجگانه سپرده شده است.

۵- اعمار مسجد شریف قریه فاضل ولسوالی سرخپارسا از بودجه انکشافی وسط سال وزارت ارشاد حج و اوقاف سهمیه این ولا اسناد آن بعد از طی مراحل تدارکاتی شرکت ساختمانی عبدالملین افغان دوست به قیمت مجموعی مبلغ (۵۷۴۰۹۵۹) افغانی صورت گرفته است.

۶- اعمار باقیمانده مسجد شریف پارچه ۷ جوار تپه گلغندی از بودجه انکشافی وسط سال وزارت ارشاد حج و اوقاف به این اداره واصل اسناد آن بعد از طی مراحل تدارکاتی با شرکت برنده حمید ولید به قیمت مجموعی مبلغ (۶۸۱۸۶۸۰) افغانی غرض پرداخت انتقال قسط مرحله اول ارسال گردیده است.

۷- نظر به طرز العمل سیستم جدید استخدام امامان امور دینی و ذاتی به تعداد (۴۷) تن از امامان مساجد بست ۳ و ۴ اسناد آن بعد از طی مراحل اصولی و نظر به هیئت کمیسیون اصلاحات اداری و خدمات ملکی به ریاست محترم منابع بشری وزارت ارشاد، حج و اوقاف غرض منظوری ارسال و از تاریخ ۱۳۹۷/۸/۱ منظوری شان به حیث امام رسمی در مساجد مربوطه جدید التقرر معرفی گردیده و ایفای وظیفه می نمایند.

